

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความกรุณาเป็นอย่างสูงจากรองศาสตราจารย์บำเพ็ญ เขียวหวาน อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก รองศาสตราจารย์ ดร.พรชูลีย์ นิลวิเศษ รองศาสตราจารย์ ดร.ดุสิต เวชกิจ อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ที่ได้กรุณาตรวจสอบและแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ตลอดจนให้คำแนะนำ และติดตามการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้อย่างใกล้ชิดตลอดมา ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณา จึงขอกราบ ขอบพระคุณไว้ ณ ที่นี้ รวมถึงขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ ดร. โทมัส แพรกทอง ซึ่งเป็นกรรมการสอบ วิทยานิพนธ์ ที่ได้ให้คำแนะนำและข้อคิดต่าง ๆ แก่ผู้วิจัย

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์ในภาควิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ทุกท่าน ที่ได้ให้ความรู้อันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการเขียนวิทยานิพนธ์ ขอขอบคุณ คุณสมศักดิ์ พิริโยธา คุณ ผาทิพย์ ช่วยเนียม คุณวิยวรัชิต มุสิกวงษ์ และเพื่อน ๆ ทุกคนที่คอยเป็นกำลังใจและให้การช่วยเหลือ ในการทำวิทยานิพนธ์ตลอดมา

สุดท้ายผู้วิจัยขอขอบคุณ คุณรังสิต เสวตานนท์ ที่ให้การสนับสนุนในทุกด้านและเป็นกำลังใจให้แก่ผู้วิจัยด้วยดีตลอดมา จนทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์ด้วยดี

ความมีคุณค่าและประโยชน์อันพึงได้จากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอบแต่บิดา มารดา ครูอาจารย์ และผู้มีพระคุณทุกท่าน

นพวรรณ เสวตานนท์

กรกฎาคม 2547

ชื่อวิทยานิพนธ์ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรป่าไม้
 กลุ่มน้ำคลองอุตตะเกา จังหวัดสงขลา

ผู้วิจัย นางนพวรรณ เสวตานนท์ ปริญญา เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต (ส่งเสริมการเกษตร)
 อาจารย์ที่ปรึกษา (1) รองศาสตราจารย์บำเพ็ญ เขียวหวาน (2) รองศาสตราจารย์ ดร.พรชุลย์ นิตวิเศษ
 (3) รองศาสตราจารย์ ดร.คุสิต เวชกิจ ปีการศึกษา 2546

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สภาพเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในพื้นที่กลุ่มน้ำคลองอุตตะเกา จังหวัดสงขลา 2) การมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ของประชาชน 3) ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ และ 4) ปัญหาและข้อเสนอแนะในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ ประชากรที่ใช้ในการวิจัย เป็นประชาชนในพื้นที่กลุ่มน้ำคลองอุตตะเกา จังหวัดสงขลา จำนวน 143,469 ครัวเรือน สุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนและแบบง่าย ได้กลุ่มตัวอย่าง 400 ครัวเรือน เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้วิธีการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม ใช้วิธีการวิเคราะห์ถดถอยพหุ

ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมทุกชั้นคอนอย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติที่ระดับ 0.01 คือ การเข้าร่วมกลุ่มทำกิจกรรมเพื่อทำประโยชน์ส่วนรวมในการพัฒนาท้องถิ่น การได้รับการฝึกอบรม และผลประโยชน์ของทรัพยากรป่าไม้ต่อครอบครัว และระดับ 0.05 คือ อาชีพ และการได้รับความรู้ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ สำหรับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในชั้นคอนต่าง ๆ พบว่า 1) ชั้นคอนการตัดสินใจ ปัจจัยที่มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติที่ระดับ 0.01 คือ การเข้าร่วมกลุ่มทำกิจกรรมเพื่อทำประโยชน์ส่วนรวมในการพัฒนาท้องถิ่น และการได้รับการฝึกอบรมความรู้ด้านป่าไม้ ที่ระดับ 0.05 คือ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน การได้รับความรู้ด้านการอนุรักษ์ ประโยชน์ของทรัพยากรป่าไม้ต่อครอบครัว 2) ชั้นคอนการเข้าร่วมกิจกรรม ปัจจัยที่มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติที่ระดับ 0.01 คือ การเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อทำประโยชน์ส่วนรวมในการพัฒนาท้องถิ่น และการได้รับการฝึกอบรม และที่ระดับ 0.05 คือ อาชีพ และประโยชน์ของทรัพยากรป่าไม้ต่อครอบครัว 3) ชั้นคอนการร่วมรับผลประโยชน์ ปัจจัยที่มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติที่ระดับ 0.01 คือ จำนวนประโยชน์ที่ได้รับจากทรัพยากรป่าไม้ และประโยชน์ของทรัพยากรป่าไม้ต่อครอบครัว ที่ระดับ 0.05 คือ การเข้าร่วมกลุ่มทำกิจกรรมเพื่อทำประโยชน์ส่วนรวมในการพัฒนาท้องถิ่น และขนาดพื้นที่ถือครอง 4) ชั้นคอนการควบคุมติดตามประเมินผล ปัจจัยที่มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติที่ระดับ 0.01 คือ การเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อประโยชน์ส่วนรวมในการพัฒนาท้องถิ่น และจำนวนประโยชน์ที่ได้รับจากทรัพยากรป่าไม้ในปัจจุบัน ที่ระดับ 0.05 คือ ประโยชน์ของทรัพยากรป่าไม้ต่อครอบครัว

คำสำคัญ การมีส่วนร่วมของประชาชน การจัดการทรัพยากรป่าไม้ กลุ่มน้ำคลองอุตตะเกา จังหวัดสงขลา

Thesis title: FACTORS RELATING TO PUBLIC PARTICIPATION IN FOREST RESOURCE
MANAGEMENT OF U TAPAO CANAL BASIN IN SONGKHLA PROVINCE

Researcher: Mrs. Noppawan Sewatanon ; **Degree:** Master of Agriculture (Agricultural Extension):

Thesis advisors: (1) Mr. Bumpen Keowan, Associate Professor; (2) Dr. Pornchulee Nilvises; Associate Professor;
(3) Dr. Dusit Wechakit ; Associate Professor ; **Academic year:** 2003

ABSTRACT

The objectives of this study were to study : 1) the socio – economic condition of the public; 2) the public participation in the forest resource management; 3) factors relating to public participation; and 4) the problems and the recommendations of the forest resource management in the area.

The population were the public who lived in U Tapao Canal Basin in Songkhla Province with the total of 143,469 families. Proportion and simple random sampling method were used to get 400 samples. The data was collected by questionnaire and analyzed by using percentage , mean , standard deviation , and multiple regression analysis.

The research found that factors relating to all processes of local participation with a high significance of $P = 0.01$ are i) group activity on local development ii) being trained and iii) benefit to family. Factors relating to all processes with a high significance of $P = 0.05$ are the occupation and information on forest resource conservation. Factors relating to each process of local participation were : (1) In the decision making process with a high significance of $P = 0.01$ are group activity on local development and being trained, whereas, the significance of $P = 0.05$ are number of family member, obtained knowledge, and benefit to family. (2) In the cooperation process with a high significance of $P = 0.01$ are group activity on local development and being trained, whereas, the significance of $P = 0.05$ are occupation and benefit to family. (3) In the beneficial sharing process with a high significance of $P = 0.01$ are benefit amount and benefit to family, whereas, the significance of $P = 0.05$ are group activity on local development and size of land ownership. (4) Lastly, In the monitoring process with a high significance of $P = 0.01$ are group activity on local development and benefit amount at present, whereas, the significance of $P = 0.05$ are benefit to family.

Keywords: Public participation . Forest resource management , U Tapao Canal Basin , Songkhla Province

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ณ
สารบัญภาพ	ญ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์การวิจัย	2
กรอบแนวคิดการวิจัย	3
สมมติฐานการวิจัย	5
ขอบเขตการวิจัย	5
นิยามศัพท์เฉพาะ	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	6
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	7
แนวความคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม	7
แนวคิดในการจัดการทรัพยากรป่าไม้	18
นโยบายของรัฐและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชน	24
ข้อมูลทั่วไปลุ่มน้ำคลองอู่ตะเภา	29
ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	37
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	43
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	43
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	45
การเก็บรวบรวมข้อมูล	45
การวิเคราะห์ข้อมูล	46

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	48
ข้อมูลทางด้านพื้นฐานส่วนบุคคล	48
ข้อมูลทางด้านสังคม เศรษฐกิจ	50
ข้อมูลด้านอื่น ๆ	55
การมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ ลุ่มน้ำคลองอุตะเถา.....	62
ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ	68
การทดสอบสมมติฐาน	72
บทที่ 5 สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	87
สรุปการวิจัย	87
อภิปรายผล	92
ข้อเสนอแนะ	95
บรรณานุกรม	98
ภาคผนวก	105
ก. แบบสัมภาษณ์โครงการวิจัย	106
ประวัติผู้วิจัย	117

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 3.1 จำนวนครัวเรือนตัวอย่างที่ทำการศึกษา แยกตามอำเภอ.....	44
ตารางที่ 4.1 สถานภาพส่วนบุคคล	49
ตารางที่ 4.2 สภาพพื้นฐานทางสังคมของกลุ่มตัวอย่าง.....	50
ตารางที่ 4.3 สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจของกลุ่มตัวอย่าง	52
ตารางที่ 4.4 ปัจจัยด้านอื่น ๆ	56
ตารางที่ 4.5 ระดับความสำคัญของปัจจัยต่าง ๆ ในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้.....	59
ตารางที่ 4.6 ประโยชน์ของทรัพยากรป่าไม้	60
ตารางที่ 4.7 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรป่าไม้	61
ตารางที่ 4.8 การมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าไม้	64
ตารางที่ 4.9 จำนวนกิจกรรมที่มีส่วนร่วม	67
ตารางที่ 4.10 ความคิดเห็นเกี่ยวกับสาเหตุที่ทำให้การจัดการทรัพยากรป่าไม้โดยชุมชน ขาดประสิทธิภาพ	69
ตารางที่ 4.11 แนวทางการจัดการทรัพยากรป่าไม้ให้ประสบผลสำเร็จ	70
ตารางที่ 4.12 ข้อเสนอแนะในการจัดการทรัพยากรป่าไม้	71
ตารางที่ 4.13 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปร 19 ปัจจัย และตัวแปรตาม การมีส่วนร่วม	74
ตารางที่ 4.14 ค่าเมตริกสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ตัวแปรอิสระ 19 ตัวแปร	76
ตารางที่ 4.15 ความสัมพันธ์ของปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในขั้นตอนการตัดสินใจ.....	78
ตารางที่ 4.16 ความสัมพันธ์ของปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในขั้นตอนการดำเนิน กิจกรรม	80
ตารางที่ 4.17 ความสัมพันธ์ของปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในขั้นตอนการร่วมรับ ผลประโยชน์	82
ตารางที่ 4.18 ความสัมพันธ์ของปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในขั้นตอนการติดตามและ ประเมินผล.....	84
ตารางที่ 4.19 ความสัมพันธ์ของปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน	86

ญ

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย	4
ภาพที่ 2.1 ระดับการมีส่วนร่วม	14
ภาพที่ 2.2 แผนที่ลุ่มน้ำคลองอุตะเกา	36

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ป่าไม้เป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีคุณค่าและสำคัญยิ่งต่อมนุษย์ทั้งทางตรงและทางอ้อม ป่าไม้นอกจากเป็นแหล่งที่มาของปัจจัยสี่แล้ว ยังช่วยรักษาความอุดมสมบูรณ์ของดิน ช่วยควบคุม และเพิ่มปริมาณน้ำในดิน เป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า เป็นแหล่งกำเนิดของต้นน้ำลำธารที่หล่อเลี้ยง อำนวยประโยชน์แก่มนุษย์ ทำให้เกิดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับการดำรงชีวิต และป่าไม้ยังเป็น แหล่งรายได้หลักและรายได้เสริม ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่เกี่ยวข้องกับสภาพทางเศรษฐกิจและสังคม ของชุมชนในท้องถิ่น และเศรษฐกิจของประเทศโดยรวม

ในอดีตประเทศไทยมีทรัพยากรป่าไม้เป็นจำนวนมาก ทำให้มีการใช้ทรัพยากรป่าไม้กันอย่างฟุ่มเฟือย และผลจากการเร่งรัดพัฒนาเศรษฐกิจตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 – 8 ทำให้มีการนำทรัพยากรธรรมชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งทรัพยากรป่าไม้และที่ดินถูก นำไปใช้ประโยชน์เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมอย่างต่อเนื่อง แต่ในอดีตที่ผ่านมา การบริหารจัดการป่าไม้มุ่งเน้นในเชิงเศรษฐกิจและสังคม ทำให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม ลงมากและพื้นที่ป่าไม้ลดลงอย่างต่อเนื่อง ดังที่ปรากฏคือ ในปี พ.ศ. 2504 ซึ่งเป็นปีเริ่มต้นของ แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับที่ 1 ประเทศไทยมีพื้นที่ป่าไม้ประมาณ 171.01 ล้านไร่ หรือร้อยละ 53.33 ของพื้นที่ประเทศ แต่จากผลการสำรวจด้วยภาพถ่ายดาวเทียมในปี พ.ศ. 2542 พื้นที่ป่าไม้ เหลืออยู่ประมาณ 81.07 ล้านไร่ หรือร้อยละ 25.28 ของพื้นที่ประเทศ หรือมีอัตราการลดลงเฉลี่ย ประมาณ 2.54 ล้านไร่ต่อปี (สมชัย เพียรสถาพร , 2545)

ในปัจจุบันสถานการณ์พื้นที่ป่าไม้ของประเทศจัดอยู่ในขั้นวิกฤติ ผืนป่าที่เหลืออยู่ไม่ สามารถรักษาสมดุลของระบบนิเวศได้ แม้ว่าหน่วยงานภาครัฐจะได้พยายามแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น อย่างจริงจัง ทั้งในด้านการป้องกัน การปราบปราม การปลูกป่า และการประชาสัมพันธ์ แต่ปัญหา พื้นที่ป่าไม้ถูกบุกรุกทำลายยังคงมีเกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา จากปัญหานี้ นอกจากจะส่งผลกระทบต่อ ทรัพยากรอื่น ๆ แล้ว ยังส่งผลกระทบต่อด้านเศรษฐกิจและสังคมด้วย และการที่แก้ปัญหาโดย

หน่วยงานภาครัฐเพียงฝ่ายเดียว ไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เป็นเพราะขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรป่าไม้

ลุ่มน้ำคลองอุตะเถา เป็นลุ่มน้ำย่อยของลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ครอบคลุมพื้นที่ 2 จังหวัด คือ จังหวัดสงขลาและจังหวัดสตูล ในรอบ 20 ปีที่ผ่านมา พื้นที่ในลุ่มน้ำคลองอุตะเถาได้เกิดปัญหาอุทกภัยขึ้นบ่อยครั้ง แต่ละครั้งทำความเสียหายให้กับราษฎรที่อยู่ในบริเวณพื้นที่ราบลุ่มทางด้านท้ายน้ำของคลองอุตะเถาเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะพื้นที่เทศบาลนครหาดใหญ่ ทำให้เศรษฐกิจโดยรวมของอำเภอหาดใหญ่ทรุดตัวลงอย่างมาก ดังจะเห็นได้จากเหตุการณ์น้ำท่วมหาดใหญ่ครั้งล่าสุด เมื่อเดือนพฤศจิกายน 2543

สาเหตุสำคัญของปัญหาดังกล่าวข้างต้น คือพื้นที่ป่าไม้ถูกทำลายและมีการใช้ที่ดินไม่ถูกหลักวิชาการ จากการสำรวจพบว่า ลุ่มน้ำคลองอุตะเถามีพื้นที่ป่าที่สมบูรณ์เพียงร้อยละ 13.39 (กรมพัฒนาที่ดิน, 2545) ของพื้นที่ลุ่มน้ำ ซึ่งไม่เพียงพอที่จะรองรับน้ำฝนที่ตกลงมา ทำให้เกิดน้ำหลากไหลบ่าลงสู่ที่ราบอย่างรวดเร็ว ทำให้เกิดน้ำท่วมในที่ลุ่มต่ำ และจากการใช้ที่ดินที่ไม่ถูกหลักวิชาการ ทำให้เกิดปัญหาการกัดเซาะและพังทลายของดิน เกิดตะกอนทับถมตามแม่น้ำลำคลอง ทำให้ประสิทธิภาพในการรองรับน้ำน้อยลง จำเป็นจะต้องเร่งรีบแก้ปัญหาโดยด่วน โดยเฉพาะการฟื้นฟูพื้นที่ป่าให้มีความอุดมสมบูรณ์และมีศักยภาพในการรองรับน้ำฝนได้เพิ่มขึ้น ซึ่งจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วนร่วมกันแก้ปัญหาดังกล่าว โดยเฉพาะประชาชนในพื้นที่ลุ่มน้ำคลองอุตะเถา จะต้องร่วมแรงร่วมใจกันอนุรักษ์และฟื้นฟูพื้นที่ป่าให้สามารถรักษาสมดุลของระบบนิเวศลุ่มน้ำคลองอุตะเถาให้ได้ ที่ผ่านมามีประชาชนไม่ได้มีส่วนร่วมในการจัดการป่าเท่าที่ควร ทั้งนี้สาเหตุอาจมาจากปัจจัยหลายประการ จึงจำเป็นต้องมีการศึกษาถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชน และศึกษาถึงปัญหา อุปสรรค ข้อเสนอแนะในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ บริเวณลุ่มน้ำคลองอุตะเถา เพื่อใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ ลุ่มน้ำคลองอุตะเถาต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในพื้นที่ลุ่มน้ำคลองอุตะเถา จังหวัดสงขลา

2.2 เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ของประชาชน บริเวณลุ่มน้ำคลองอุตะเถา จังหวัดสงขลา

2.3 เพื่อศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรป่าไม้บริเวณลุ่มน้ำคลองอุตะเถา จังหวัดสงขลา

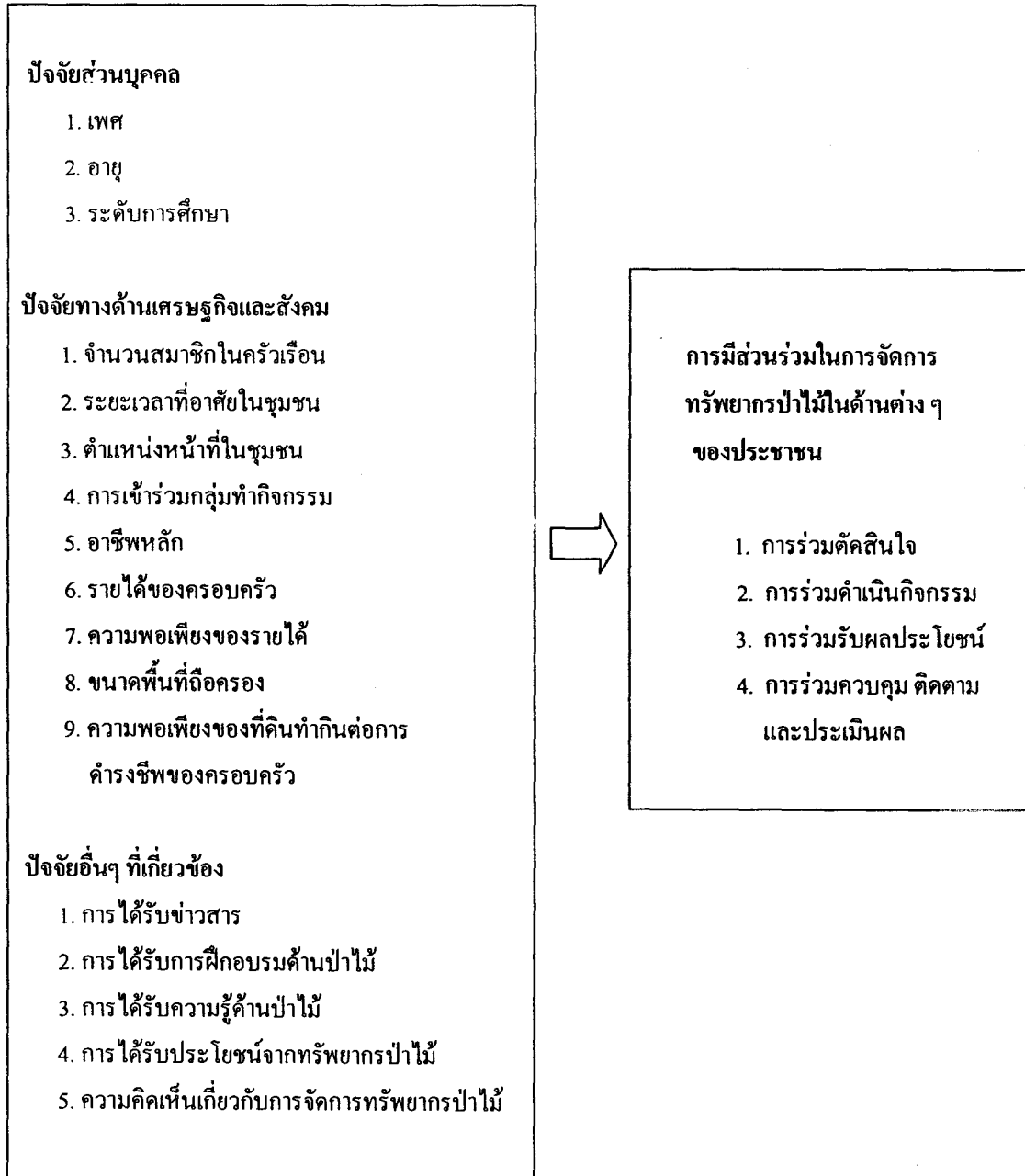
2.4 เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะของประชาชนในการจัดการทรัพยากรป่าไม้บริเวณลุ่มน้ำคลองอุตะเถา จังหวัดสงขลา

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดในประเด็นตัวแปรอิสระไว้ 3 กลุ่ม คือ ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจและสังคม และปัจจัยอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งสิ้น 17 ปัจจัย ส่วนตัวแปรตามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมได้กำหนดขั้นตอนใหญ่ ๆ ไว้ 4 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนการร่วมตัดสินใจ การร่วมดำเนินกิจกรรม การร่วมรับผลประโยชน์ และการร่วมควบคุมติดตามและประเมินผล ดังได้แสดงไว้ในภาพที่ 1.1

ตัวแปรอิสระ
(Independent Variables)

ตัวแปรตาม
(Dependent Variables)

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

4. สมมติฐานการวิจัย

ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ปัจจัยด้านเศรษฐกิจสังคม ได้แก่ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ระยะเวลาที่อาศัยในชุมชน จำนวนตำแหน่งในชุมชน การเข้าร่วมกลุ่ม ทำกิจกรรม อาชีพหลัก รายได้ของครอบครัว ความพอเพียงของรายได้ ขนาดพื้นที่ถือครอง ความพอเพียงของพื้นที่ทำกินต่อการดำรงชีพของครอบครัว และปัจจัยอื่น ๆ ของประชาชน ได้แก่ จำนวนแหล่งที่ได้รับข่าวสารทางด้านป่าไม้ การได้รับการฝึกอบรมความรู้ด้านป่าไม้ การได้รับความรู้ด้านป่าไม้ การได้รับประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม้ และความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรป่าไม้ มีความเกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าไม้

5. ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ มีขอบเขตการวิจัย ดังนี้

5.1 ขอบเขตเชิงเนื้อหา ได้แก่ การศึกษารวบรวมข้อมูลส่วนบุคคล เศรษฐกิจสังคม และข้อมูลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ รวมทั้งศึกษาถึงปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะในการจัดการทรัพยากรป่าไม้

5.2 ขอบเขตเชิงพื้นที่ ได้แก่ กลุ่มน้ำคลองอยู่ตะเภา จังหวัดสงขลา ครอบคลุมพื้นที่ 7 อำเภอ คือ อำเภอสะเดา อำเภอกลองหยอง อำเภอหาดใหญ่ อำเภอนาหม่อม อำเภอบางกล่ำ อำเภอรัตนบุรี และอำเภอจะนะ

6. นิยามศัพท์เฉพาะ

6.1 การมีส่วนร่วม หมายถึง การเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรป่าไม้ของประชาชน

6.2 การจัดการ หมายถึง การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการปลูกบำรุงดูแลรักษาป่าและป้องกัน ตลอดจนการใช้ประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อมอย่างยั่งยืน

6.3 ทรัพยากรป่าไม้ หมายถึง สังคมของต้นไม้และสิ่งมีชีวิตทั้งหลาย ตลอดจนทุกสิ่งทุกอย่างในสังคมนั้น ที่มีผลทำให้ป่าไม้สามารถอำนวยประโยชน์ในทุก ๆ ด้าน แก่สังคมของมนุษย์

6.4 การจัดการทรัพยากรป่าไม้ หมายถึง การดำเนินการจัดการให้ป่าไม้มีความมั่นคงถาวรและอยู่ในสภาพพร้อมที่จะอำนวยประโยชน์ให้แก่ประชาชนและประเทศชาติได้อย่างสม่ำเสมอตลอดไป

6.5 ปัจจัยส่วนบุคคล หมายถึง เพศ อายุ ศาสนา ระดับการศึกษา และสถานภาพสมรส

6.6 ปัจจัยทางด้านสังคม หมายถึง จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ระยะเวลาที่อาศัยในชุมชน ตำแหน่งในชุมชน และการเข้าร่วมกลุ่มทำกิจกรรม

6.7 ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ หมายถึง อาชีพ รายได้ของครอบครัว และการมีที่ดินในครอบครอง

6.8 ปัจจัยอื่นๆ หมายถึง การได้รับข่าวสาร การได้รับการฝึกอบรมด้านป่าไม้ การได้รับความรู้ด้านป่าไม้ การได้รับประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม้ และความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรป่าไม้

7. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การวิจัยเรื่องนี้ คาดว่าจะได้รับประโยชน์ ดังนี้

7.1 ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัยจะนำมาเป็นแนวทางในการวางแผนจัดการทรัพยากรป่าไม้บริเวณพื้นที่ลุ่มน้ำคลองอู่ตะเภา จังหวัดสงขลา เพื่อให้การจัดการป่าแห่งนี้สัมฤทธิ์ผลตามเป้าหมายต่อไป

7.2 นำผลการศึกษาไปปรับใช้ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่อื่นๆ

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ กลุ่มน้ำคลองอู่ตะเภา จังหวัดสงขลา ได้ทำการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่างๆ ดังนี้

1. แนวความคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม
 2. แนวคิดในการจัดการทรัพยากรป่าไม้
 3. นโยบายของรัฐและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชน
 4. ข้อมูลทั่วไปกลุ่มน้ำคลองอู่ตะเภา
 5. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. แนวความคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

1.1 ความหมายของการมีส่วนร่วม

มีผู้ให้ความหมายคำว่า การมีส่วนร่วมไว้ต่างแง่มุมกัน แล้วแต่เป้าหมายและลักษณะงานที่เกี่ยวข้อง หรือมีทัศนคติที่แตกต่างกัน ดังนี้

ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์ (2527) ให้ความหมาย การมีส่วนร่วมของประชาชน คือ การที่ประชาชน หรือชุมชนพัฒนาขีดความสามารถของงาน ในการจัดการและควบคุมการใช้และการกระจายทรัพยากร และปัจจัยการผลิตที่มีอยู่ในสังคม เพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีพทางเศรษฐกิจ และสังคมตามความจำเป็นอย่างสมศักดิ์ศรีในฐานะสังคม

สุรีย์ ตันท์ศรีสุโรจน์ (2531) ให้ความหมาย การมีส่วนร่วม ว่าเป็นการร่วมมือร่วมปฏิบัติและร่วมรับผิดชอบด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็นอย่างปัจเจกบุคคลหรือของกลุ่ม ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการดำเนินการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่ต้องการ และเพื่อบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

เกียรติศักดิ์ เรือนทองดี (2536) ได้สรุปว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน หมายถึง การร่วมคิดแก้ไขปัญหา การดำเนินการ และกิจกรรมในชุมชน ร่วมวางแผน วางโครงการร่วมปฏิบัติงานในรูปแบบของการเสียดสละแรงงาน การบริจาคเงิน วัสดุสิ่งของ และ

ร่วมติดตามผลงาน บำรุงรักษาสาธารณประโยชน์ในหมู่บ้าน ทั้งนี้ การแสดงออกในการมีส่วนร่วม อาจเป็นการแสดงออกของบุคคลโดยตรง โดยผ่านองค์กรประชาชนในชุมชนนั้นๆ เอง

สุรพล จันทราปัติย์ (2544) อ้างถึงใน เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ (2544) สรุปความหมาย ของการมีส่วนร่วมว่า คือการที่ผู้ได้รับผลประโยชน์ หรือมีส่วน ได้เสียในการพัฒนา ได้ ใช้ความพยายามร่วมกันในขั้นตอนต่างๆ ของกระบวนการพัฒนาด้วยความรู้สึกผูกพันในความเป็น เจ้าของ (ownership) หรือหุ้นส่วน เพื่อทำให้งานหรือโครงการนั้นบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ ทุกฝ่ายจะได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน

Sheng (1990) อ้างถึงใน เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ (2544) สรุปความหมายของ การมีส่วนร่วมในชุมชนว่า ประกอบด้วยประเด็นสำคัญ ๆ คือ

1) เป็นการควบคุมโดยประชาชน (citizens control) หมายถึง ชุมชนมีอำนาจใน การตัดสินใจ

2) เป็นการกระจายอำนาจ (delegate power) หมายถึง การกระจายอำนาจหน้าที่ ให้แก่คนในชุมชน ภายใต้ข้อจำกัดที่ถูกกำหนดโดยอำนาจการบังคับบัญชาของชุมชน เป็นการ กำหนดตัวแทนของชุมชน (community representation)

3) จะเป็นคนส่วนใหญ่หรือคนส่วนน้อยที่อยู่ในรูปของคณะกรรมการหรือสมาชิก ทั้งหมดของชุมชนที่มีความเสมอภาคในการเป็นตัวแทนชุมชน ซึ่งสมาชิกทั้งหมดมีสิทธิและความ รับผิดชอบเท่าเทียมกัน

จากความหมายข้างต้น พอสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การที่ ปึงเจกบุคคล หรือกลุ่มคน หรือองค์กรประชาชน ร่วมกันคิด ตัดสินใจเลือกแนวทางในการพัฒนา แก้ไขปัญหา การดำเนินการ และกิจกรรมในชุมชน โดยร่วมวางแผน โครงการ ร่วมปฏิบัติงาน ใน ลักษณะของการเสียสละแรงงาน บริจาคเงิน วัสดุสิ่งของ ร่วมแบ่งปันผลประโยชน์ และร่วมติดตาม ผลงานด้วยความสมัครใจ เพื่อพัฒนาทรัพยากรสิ่งแวดล้อมหรือพัฒนาชุมชนให้บรรลุตามเป้าหมาย ที่กำหนดไว้

1.2 ขั้นตอนการมีส่วนร่วม

สมศักดิ์ สุขวงศ์ (2536) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการ จัดการป่าชุมชน ซึ่งจะต้องมีทุกขั้นตอน ดังนี้

1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

- 2) การมีส่วนร่วมในการลงมือทำเอง
- 3) การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์
- 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

Yadav (1979) ได้กล่าวถึงขั้นตอนของการมีส่วนร่วม ดังนี้

- 1) การเข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (decision – making)
- 2) การเข้าไปมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ (implementation)
- 3) การเข้าไปมีส่วนร่วมในการควบคุมและประเมิน โครงการและการพัฒนา

(evaluation)

- 4) การเข้าไปมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ของการพัฒนา (benefit)

วิไลพร สมบูรณ์ชัย (2534) ได้สรุปขั้นตอนการมีส่วนร่วม ดังนี้

- 1) การมีส่วนร่วมศึกษาปัญหา
- 2) การมีส่วนร่วมวางแผน
- 3) การมีส่วนร่วมปฏิบัติงาน
- 4) การมีส่วนร่วมติดตามผล
- 5) การมีส่วนร่วมบำรุงรักษา

Cohen and Uphoff (1980) อ้างถึงใน เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ (2544) ได้

จำแนกประเภทของการมีส่วนร่วมตามขั้นตอนของกระบวนการวางแผนได้เป็น 4 ประเภท ได้แก่

- 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (decision making) ประกอบไปด้วย 3 ขั้นตอน

คือ ริเริ่มตัดสินใจ ดำเนินการตัดสินใจ และตัดสินใจปฏิบัติการ

- 2) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ (implementation) ประกอบด้วยการ

สนับสนุนด้านทรัพยากร การบริหาร และการประสานขอความร่วมมือ

- 3) การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ (benefits) ไม่ว่าจะเป็นผลประโยชน์ทางด้าน

วัตถุ ผลประโยชน์ทางสังคม หรือผลประโยชน์ส่วนบุคคล

- 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (evaluation)

จากแนวความคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมดังกล่าวข้างต้น พอสรุปได้ว่า ขั้นตอนการมีส่วนร่วม มี 6 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

- 1) การร่วมศึกษาสถานการณ์
- 2) การร่วมศึกษาปัญหาและสาเหตุ

- 3) การร่วมวางแผน และกำหนดกิจกรรม
- 4) การร่วมดำเนินกิจกรรมตามแผนงานที่กำหนดไว้
- 5) การร่วมรับผลประโยชน์ หรือการเข้าร่วมในการใช้ประโยชน์
- 6) การร่วมควบคุมติดตามประเมินผล

1.3 ลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชน

ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์ (2527) ได้กล่าวถึง ลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา ดังนี้

- 1) ร่วมทำการศึกษาค้นคว้าปัญหา และสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน รวมถึงตลอดจนความต้องการของชุมชน
- 2) ร่วมคิดและสร้างรูปแบบและวิธีการพัฒนาเพื่อแก้ไขและลดปัญหาของชุมชน หรือสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนหรือสนองความต้องการของชุมชน
- 3) ร่วมวางแผนนโยบายหรือแผนงานหรือโครงการหรือกิจกรรม เพื่อขจัดและแก้ไข ปัญหา และสนองความต้องการของชุมชน
- 4) ร่วมตัดสินใจในการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม
- 5) ร่วมจัดหรือปรับปรุงระบบการบริหารงานพัฒนาให้มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล
- 6) ร่วมการลงทุนในกิจกรรมโครงการของชุมชนตามขีดความสามารถของตนเอง และหน่วยงาน
- 7) ร่วมปฏิบัติตามนโยบาย แผนงาน โครงการและกิจกรรมให้บรรลุตาม เป้าหมายที่วางไว้
- 8) ร่วมควบคุม ติดตามประเมินผล และบำรุงรักษาโครงการ และกิจกรรมที่ได้ทำไว้ ทั้งโดยเอกชนและรัฐบาลให้ใช้ประโยชน์ได้ตลอดไป

1.4 เงื่อนไขของการมีส่วนร่วม

นิรันดร์ จงวุฒิเวศน์ (2527) ได้กล่าวถึงเงื่อนไขการมีส่วนร่วมไว้ 3 ประการ คือ ประชาชนต้องมีอิสรภาพที่จะมีส่วนร่วม (freedom to participation) ประชาชนต้องมีความสามารถที่จะมีส่วนร่วม (ability to participation) และประชาชนต้องเต็มใจที่จะมีส่วนร่วม (willingness to participation) นอกจากนี้ ความสำเร็จของการมีส่วนร่วมยังขึ้นกับเงื่อนไขดังต่อไปนี้

- 1) ประชาชนจะต้องมีเวลาที่จะมีส่วนร่วมกิจกรรม การมีส่วนร่วมไม่เหมาะสมกับสถานการณ์
- 2) ประชาชนต้องไม่เสียเงินทอง ค่าใช้จ่ายในการมีส่วนร่วมมากเกินไป ประเมินผลตอบแทนที่จะได้รับ
- 3) ประชาชนต้องมีความสนใจที่สัมพันธ์สอดคล้องกับการมีส่วนร่วมนั้น
- 4) ประชาชนต้องสามารถสื่อสารรู้เรื่องกันทั้งสองฝ่าย
- 5) ประชาชนต้องไม่รู้สึกกระทบกระเทือนต่อตำแหน่งหน้าที่ หรือสถานภาพทางสังคม หากจะมีส่วนร่วม

ไชยชนะ สุทธิวรชัย (2536) ได้เสนอเงื่อนไขของการมีส่วนร่วมที่จะก่อให้เกิดการพัฒนา มี 3 ประการ คือ

- 1) ความช่วยเหลือจากภายนอก ซึ่งอาจจะเป็นองค์กรพัฒนาของรัฐ องค์กรเอกชน นักวิชาการ และนักพัฒนาในรูปของการช่วยเหลือด้านการเงิน การเมือง และความรู้เทคนิค
- 2) ความพร้อมภายใน เช่น ผู้นำ สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจและกายภาพ โอกาส การเข้าร่วม วัฒนธรรม และประเพณีท้องถิ่น
- 3) การบำรุงรักษา เช่น ในรูปของสิ่งจูงใจ การบริหาร และการจัดการองค์กร และกิจกรรม ตลอดจนการแทรกแซงจากภายนอก

จากแนวความคิดข้างต้น พอสรุปได้ว่า เงื่อนไขของการมีส่วนร่วม ได้แก่ ประชาชน ต้องมีอิสระ สามารถมีส่วนร่วมได้อย่างเสรี ได้รับการสนับสนุนจากหลายฝ่าย เช่น หน่วยงานราชการ องค์กรเอกชน และประชาชนต้องมีความสนใจที่จะเข้าร่วม

1.5 เครื่องชี้วัดระดับการมีส่วนร่วม

Chapin (1977) ได้เสนอเครื่องชี้วัดระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนทางสังคม โดยได้กำหนดระดับความสำคัญของการมีส่วนร่วมกิจกรรมของสมาชิกในองค์กร ดังนี้

- 1) การมีความสนใจในกิจกรรมและการเข้าร่วมประชุม
- 2) การให้การสนับสนุนช่วยเหลือ
- 3) การเป็นสมาชิกและกรรมการ
- 4) การเป็นเจ้าหน้าที่

ทั้งนี้จะดูลักษณะต่างๆ ที่แสดงออก คือ การเป็นสมาชิกกลุ่ม การเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ การบริจาคเงินทอง วัสดุสิ่งของ การเสียสละเวลา แรงงาน การเป็นสมาชิกของคณะกรรมการ และเป็นผู้ดำเนินการ ในกิจกรรมนั้น โดยตรง

1.6 วิธีการวัดการมีส่วนร่วม

อนงค์ พัฒนจักร (2535) ได้แบ่งวิธีการวัดการมีส่วนร่วมได้เป็น 4 แบบ คือ

- 1) วัดตามประเภทของขั้นตอนการมีส่วนร่วม ในขั้นตอนเริ่มพัฒนา การค้นหาปัญหาและสาเหตุ การกำหนดความต้องการและการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการ ขั้นตอนการวางแผน ขั้นตอนการดำเนินการ ขั้นตอนรับผลประโยชน์ และขั้นตอนประเมินผล
- 2) วัดตามลำดับความเข้มของการมีส่วนร่วม โดยแบ่งเป็นระดับการตัดสินใจ ระดับความร่วมมือ และระดับการใช้ประโยชน์
- 3) จำแนกตามประเภทของผู้มีส่วนร่วม ซึ่งแบ่งได้เป็น 3 ประเภท คือ บุคคลในท้องถิ่น เจ้าหน้าที่ของรัฐ และเจ้าหน้าที่ต่างชาติ
- 4) จำแนกตามรูปแบบการมีส่วนร่วม แบ่งออกเป็นการมีส่วนร่วมทางตรง และการมีส่วนร่วมทางอ้อม

1.7 ระดับการมีส่วนร่วม

คูสิต เวชกิจ (2535) แบ่งระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็น 7 ระดับ คือ

- 1) ระดับ 1 ไม่มีส่วนร่วมเลย เป็นลักษณะที่ทางหน่วยงานของรัฐเข้าไปดำเนินการให้ประชาชนทั้งหมด หรือบางครั้งบังคับประชาชนให้เข้ามามีส่วนร่วมโดยไม่มีทางเลือกเลยได้ เพราะประชาชนเกรงความผิดที่อาจเกิดขึ้น รวมทั้งเกรงว่าจะต้องสูญเสียผลประโยชน์บางประการ เช่น การถูกปรับ การถูกเพ่งเล็งจากทางราชการ แต่ถ้าหลีกเลี่ยงได้ ประชาชนจะไม่เข้ามามีส่วนร่วม
- 2) ระดับ 2 มีส่วนร่วมน้อยมาก ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมเพราะมีสิ่งล่อใจ หรือผลประโยชน์บางประการที่จะได้รับ เช่น ได้รับเงินค่าตอบแทนจากการใช้แรงงาน ได้มีโอกาสไปทัศนศึกษาออกสถานที่ การได้ชื่อเสียง ฯลฯ แต่ตัวประชาชนเองมิได้มีความเต็มใจต่อกิจกรรม ดังนั้น เมื่อไรก็ตามที่ประชาชนเห็นว่าตนเองไม่ได้รับประโยชน์เพียงพอที่จะเข้ามามีส่วนร่วม ก็จะไม่มีส่วนร่วม
- 3) ระดับ 3 มีส่วนร่วมน้อย ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมเพราะถูกชักจูง โดยการโฆษณาประชาสัมพันธ์ในรูปแบบต่างๆ ที่มุ่งเน้นเห็นถึงผลดีและผลประโยชน์ที่จะได้รับ ซึ่งไม่ได้

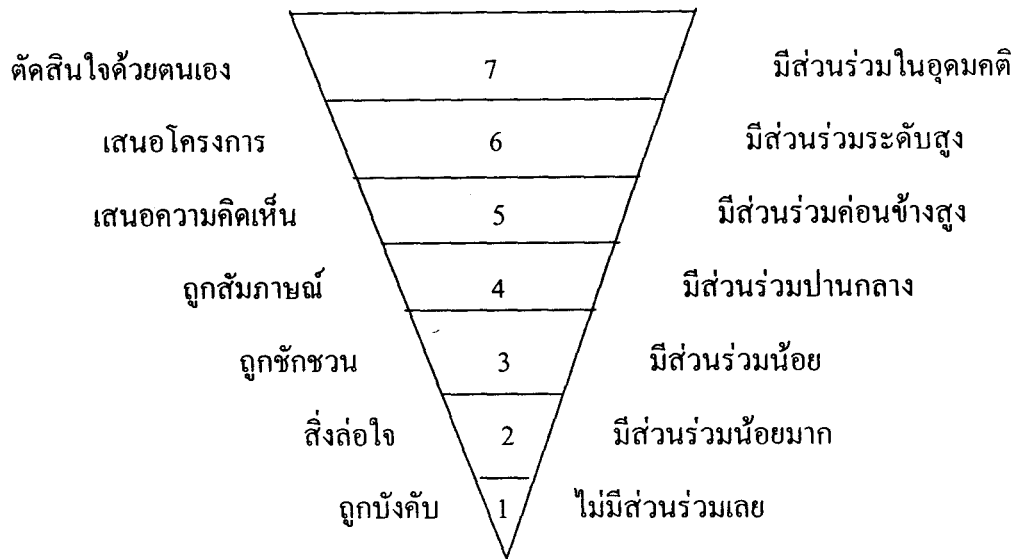
คำนึงถึงความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น และประชาชนมิได้มีส่วนเสนอความเห็นใด ๆ ทั้งสิ้น ถ้าประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมแล้ว จะได้รับผลประโยชน์ อาจให้ความร่วมมือต่อไป

4) *ระดับ 4 มีส่วนร่วมปานกลาง* ทางราชการจะทำการสอบถามประชาชนถึงความต้องการของท้องถิ่น และสภาพข้อเท็จจริงที่เป็นอยู่ จากนั้นทางราชการจะนำข้อมูลที่ได้เหล่านี้ไปทำการกำหนดแผนงาน เพื่อให้ประชาชนปฏิบัติตาม ซึ่งแผนงานที่กำหนดขึ้นนี้ บางครั้งอาจไม่ตรงตามความประสงค์ของประชาชนได้

5) *ระดับ 5 มีส่วนร่วมค่อนข้างสูง* ทางราชการจะมีการยอมรับให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมค่อนข้างสูง โดยเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นต่างๆ รวมทั้งแนวทางแก้ไขปัญหาความประสงค์ของประชาชน แต่การตัดสินใจในการกำหนดแผนงานจริงๆ ยังขึ้นอยู่กับอำนาจและหน้าที่ของทางราชการ

6) *ระดับ 6 มีส่วนร่วมสูง* ทางราชการจะเปิดโอกาสอย่างมากให้ประชาชนแสดงข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับกิจกรรมที่มีส่วนร่วมจากประชาชนโดยใกล้ชิด การดำเนินการขึ้นอยู่กับมติตัดสินใจของประชาชนเองว่าจะแก้ไขปัญหามุมชนอย่างไร

7) *ระดับ 7 มีส่วนร่วมในอุดมคติ* ประชาชนในท้องถิ่นจะร่วมมือดำเนินการด้วยตนเองโดยตลอดนับตั้งแต่เริ่มต้น จนกระทั่งสิ้นสุดการดำเนินงาน เป็นการอาศัยพื้นฐานความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นเอง จึงได้รับการร่วมมือจากประชาชนเป็นอย่างดี ทางราชการอาจเข้ามามีส่วนบ้างในแง่ของการช่วยเหลือหรือสนับสนุนสิ่งที่เกินความสามารถของประชาชนเท่านั้น (ดังภาพที่ 2.1)

ภาพที่ 2.1 ระดับการมีส่วนร่วม

ที่มา : คูสิต เวชกิจ (2535) “การมีส่วนร่วมของประชาชนและการระดมทรัพยากรเพื่อการป่าไม้ชุมชน” ในเอกสารการสอนชุดวิชาการป่าไม้ชุมชน หน่วยที่ 5 หน้า 214
 นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์

1.8 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับศาสตร์หลายแขนง ดังนั้น จึงมีทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวิจัยการมีส่วนร่วมหลายทฤษฎีด้วยกัน เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ (2544) ได้รวบรวมไว้ 8 ทฤษฎี ดังนี้

1) ทฤษฎีการกระทำทางสังคม

Max Weber ได้ศึกษาเรื่องการกระทำของมนุษย์ (human action) โดยให้คำจำกัดความการกระทำ ว่าเป็นพฤติกรรมของมนุษย์ทั้งที่เป็นแบบเปิดเผยและลึกลับ ซึ่งบุคคลผู้กำหนดให้มีความหมายเป็นส่วนตัว การกระทำทางสังคมมี 4 ขั้นตอนคือ การกระทำที่มีเหตุผล

(rational) การกระทำที่เกี่ยวกับค่านิยม (value) การกระทำตามประเพณี (tradition) และการกระทำที่แฝงไว้ด้วยความเสนาหา (affective)

Parson (1951) ได้สร้างทฤษฎีการกระทำทางสังคม โดยอธิบายการกระทำของมนุษย์ว่า การกระทำใดๆ ของมนุษย์จะขึ้นอยู่กับบุคลิกภาพของแต่ละบุคคล ระดับสังคมที่บุคคลนั้นเป็นสมาชิกอยู่ วัฒนธรรมในสังคมที่บุคคลนั้นเป็นสมาชิกอยู่ ซึ่งวัฒนธรรมเป็นตัวกำหนดเกี่ยวกับความคิด หรือความเชื่อ ความสนใจและระบบค่านิยมของบุคคล

Reader นักสังคมวิทยา ได้อธิบายว่า การกระทำทางสังคมประกอบไปด้วยกลุ่มปัจจัยหลายประการ ไม่ได้จำกัดอยู่เพียงปัจจัยใดปัจจัยหนึ่ง ซึ่งเหตุผลในการกระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดของบุคคล ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการที่เรียกว่าความเชื่อหรือความไม่เชื่อ โดยกล่าวว่า การกระทำของมนุษย์ในเรื่องใดก็ตามขึ้นอยู่กับเป้าหมาย ความเชื่อที่สืบทอดกันมา ค่านิยม มาตรฐานนิสัย และขนบธรรมเนียม ประเพณี ความคาดหวัง ความผูกพัน แรงเสริม โอกาส ความสามารถ และการสนับสนุน

2) ทฤษฎีการจูงใจ

Maslow (1954) ได้ศึกษาเกี่ยวกับแรงจูงใจ (motivation) ของการกระทำของมนุษย์ไว้หลายประการ และได้อธิบายถึงพฤติกรรมของมนุษย์ที่เกี่ยวกับความต้องการพื้นฐาน ซึ่งเกิดขึ้นจากความพึงพอใจ ความต้องการเหล่านั้นถูกจัดลำดับชั้นของความต้องการจากน้อยไปหามาก เมื่อความต้องการใดเกิดขึ้นแล้วไม่ได้รับการบำบัดเพียงพอ ความต้องการเหล่านั้นก็ยังคงอยู่และจะเป็นแรงขับ ที่มีพลังผลักดันให้บุคคลมีพฤติกรรมโน้มไปทางที่จะบำบัดความต้องการเหล่านั้นอยู่เสมอ ซึ่งความต้องการพื้นฐานที่ทำให้มนุษย์แสดงพฤติกรรมต่างๆ มีอยู่ 5 ประการ และแยกออกเป็นระดับต่างๆ ได้ดังนี้

(1) ความต้องการทางร่างกาย (physiological need) ถือเป็นความต้องการขั้นแรกสุด

(2) ความต้องการความมั่นคงปลอดภัย (safety need)

(3) ความต้องการทางสังคม (social need) เป็นความต้องการความรัก และการยอมรับเข้าเป็นส่วนหนึ่งของสังคม

(4) ความต้องการมีเกียรติยศชื่อเสียง (self-esteem need) เป็นความต้องการการยกย่องนับถือจากคนอื่นหรือมีเกียรติในสังคม

(5) ความต้องการประสบความสำเร็จ (*self - actualization need*) เป็นความต้องการแสดงความสามารถของตนเองให้ประจักษ์แก่ผู้อื่น

3) ทฤษฎีแลกเปลี่ยนทางสังคม

Second and Backman (1964) ได้อธิบายเกี่ยวกับทฤษฎีการแลกเปลี่ยนทางสังคมว่า บุคคลจะเลือกสมาคมหนึ่งสมาคมใดหรือไม่นั้น ขึ้นอยู่กับว่าเขาได้รับประโยชน์อะไร และจะต้องเสียอะไร และในที่สุดเขาจะเลือกเข้าสมาคมก็ต่อเมื่อผลที่ได้รับมากกว่าผลเสีย

4) ทฤษฎีการยอมรับ

Roger และ Shoemaker (1971) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการยอมรับวิทยาการใหม่ของบุคคลจะต้องผ่านขั้นตอนต่าง ๆ 5 ขั้นตอน คือ

(1) *ขั้นการรับรู้ (awareness stage)* คือการที่บุคคลได้รับวิทยาการใหม่หรือความคิดใหม่เป็นครั้งแรก แต่ยังคงขาดความรู้อย่างแจ่มแจ้งในวิทยาการใหม่นั้น เป็นการรับรู้วิทยาการใหม่ แต่ยังไม่แสวงหาข่าวสารเพิ่มเติม

(2) *ขั้นความสนใจ (interest stage)* เป็นระยะที่บุคคลเริ่มสนใจในความรู้ใหม่ และพยายามเสาะแสวงหาความรู้เพิ่มเติม

(3) *ขั้นการประเมิน (evaluation stage)* เป็นระยะที่บุคคลคิดทบทวนไตร่ตรองถึงผลดีผลเสียของความรู้ใหม่อยู่ในใจก่อนที่จะทดลองทำหรือไม่ทำต่อไป

(4) *ขั้นการทดลอง (trial stage)* เป็นระยะที่บุคคลนำความรู้ใหม่ไปปฏิบัติในขนาดเล็กๆ เป็นการทดลองเพื่อดูผลก่อนจะตัดสินใจยอมรับต่อไป

(5) *ขั้นยอมรับ (adoption stage)* เป็นขั้นตอนที่บุคคลตกลงใจนำวิทยาการใหม่ไปปฏิบัติต่อไปอย่างเต็มที่ ซึ่งเป็นการยอมรับผลการทดลองว่าใช้ได้

นอกจากนี้ Roger กล่าวว่า การยอมรับสิ่งใหม่ๆ ขึ้นอยู่กับกระบวนการติดต่อสื่อสาร ซึ่งประกอบด้วย แหล่งกำเนิดสาร ช่องทางการสื่อสาร และผู้รับสาร สำหรับช่องทางการสื่อสาร ได้แก่ ช่องสื่อสารระหว่างบุคคล (*inter - person channel*) เป็นการติดต่อเพื่อถ่ายทอดข่าวสารระหว่างผู้ส่งสารกับผู้รับสารและช่องสื่อสารมวลชน เป็นการถ่ายทอดข่าวสารโดยการผ่านสื่อมวลชน เช่น หนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ วิทยุ เป็นต้น Roger ยังได้กล่าวอีกว่า สื่อมวลชนมีความสำคัญในแง่ของการเพิ่มความรู้และปรับเปลี่ยนทัศนคติของบุคคลได้ (Roger and Floyd ,1971)

5) ทฤษฎีการระดมสร้างขวัญของคนในชาติ

คนเรามีความต้องการทางกายและใจ ถ้าคนมีขวัญดี การทำงานก็จะสูงตามไปด้วย แต่ถ้าขวัญไม่ดีผลงานก็จะต่ำไปด้วย ทั้งนี้เนื่องจากขวัญเป็นสถานการณ์ทางจิตใจที่แสดงออกในรูปพฤติกรรมต่างๆ นั่นเอง การจะสร้างขวัญให้ดีต้องพยายามสร้างเจตคติที่ดีต่อผู้ร่วมงาน เช่น การไม่เอาใจเอาเปรียบ ให้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับงาน เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็น เป็นต้น และเมื่อใดก็ตามถ้าคนงานมีขวัญดีจะเกิดมีความสำนึกในการรับผิดชอบ อันจะเกิดผลดีแก่หน่วยงานทั้งในส่วนที่เป็นขวัญส่วนบุคคลและขวัญของกลุ่ม

6) ทฤษฎีการสร้างความรู้สึกร่วมกัน

ปัจจัยประการหนึ่งที่น่าไปสู่การมีส่วนร่วม คือ การสร้างความรู้สึกร่วมกันให้เกิดขึ้น ซึ่งหมายถึง ความรู้สึกเป็นตัวเองที่จะอุทิศหรือเน้นค่านิยมเรื่องผลประโยชน์รวมของชาติ มีความพอใจในชาติของตน พอใจเกียรติภูมิ จงรักภักดีผูกพันต่อท้องถิ่น

7) ทฤษฎีการสร้างผู้นำ

การสร้างผู้นำจะช่วยให้ประชาชนทำงานด้วยความเต็มใจ เพื่อบรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ร่วมกัน ทั้งนี้เพราะผู้นำเป็นปัจจัยของการรวมกลุ่มคน จูงใจคนไปยังเป้าหมายโดยทั่วไปแล้ว ผู้นำอาจจะมีทั้งผู้นำที่ดี เรียกว่า ผู้นำปฏิฐาน (positive leader) ผู้นำพลวัต (dynamic leader) คือ เคลื่อนไหวทำงานอยู่เสมอ และผู้นำทางไม่ดี คือ ไม่มีผลงานสร้างสรรค์ ที่เรียกว่า ผู้นำนิเสธ (negative leader)

ผลของการใช้ทฤษฎีการสร้างผู้นำ จึงทำให้เกิดการระดมความร่วมมือปฏิบัติงานอย่างมีขวัญ งานมีคุณภาพ มีความคิดสร้างสรรค์ และร่วมรับผิดชอบ ดังนั้น การสร้างผู้นำที่ดีย่อมจะนำไปสู่การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ด้วยดีนั่นเอง

8) ทฤษฎีการใช้วิธีและระบบทางการบริหาร

การใช้ระบบบริหารในการระดมความร่วมมือ เป็นวิธีหนึ่งที่ยังเพราะใช้กฎหมายระเบียบแบบแผนเป็นเครื่องมือในการดำเนินการ แต่อย่างไรก็ตามผลของความร่วมมือ ยังไม่มีระบบใดที่ดีที่สุดในเรื่องการใช้การบริหาร เพราะธรรมชาติของคน ถ้าทำงานตามความสมัครใจอย่างตั้งใจ ไม่มีใครบังคับ ก็จะทำงานด้วยความรัก แต่ถ้าไม่ควบคุมเลยก็ไม่เป็นไปตามนโยบายและความจำเป็นร่วมกันของรัฐ เพราะการใช้ระบบบริหารเป็นการให้ปฏิบัติตามนโยบายเพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายนอกจากนี้ยังมีทฤษฎีอื่นที่เกี่ยวข้องจะนำมาเป็นแนวทางในการศึกษาอีก 1 ทฤษฎี คือ ทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาท (Concept and Theory of Roles) ซึ่งจิตทยา สุวรรณะชฎ (2524) ได้อธิบาย

เกี่ยวกับบทบาทไว้ว่า บทบาทเป็นลักษณะของพฤติกรรมที่ถูกกำหนดโดยตำแหน่ง และได้แบ่งบทบาทออกเป็น บทบาทตามอุดมคติ (ideal role) หรือบทบาทที่ผู้ดำรงตำแหน่งทางสังคมจะต้องปฏิบัติจริง โดยกล่าวว่า บทบาทที่ปฏิบัติจริงนี้เป็นผลรวมของบทบาทตามอุดมคติ บุคลิกภาพของอารมณ์ขณะแสดงบทบาทและอุปกรณ์ของผู้ดำรงตำแหน่ง รวมถึงปฏิริยาของผู้เกี่ยวข้อง

1.9 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม

นิรันดร์ จงวุฒิเวศน์ (2527) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมประกอบด้วยปัจจัย 3 ประการ คือ

- 1) มีความเกี่ยวข้องทางด้านจิตใจ – อารมณ์ (ego – involved) และด้านการทำงาน (task – involved)
- 2) มีการประสานงาน เพื่อให้บรรลุจุดประสงค์ของกลุ่ม และมีการติดต่อสื่อสารทั่วไประหว่างบุคคลในกลุ่มนั้น
- 3) มีความรับผิดชอบกับกลุ่ม ทั้งในด้านความสำเร็จและความล้มเหลว เป็นความรู้สึกที่ผูกพันกับการทำงานและการเชื่อถือไว้วางใจ

ชูเกียรติ ภัยลี (2536) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม มี 3 ปัจจัย คือ

- 1) ปัจจัยส่วนบุคคล
- 2) ปัจจัยด้านสังคมและเศรษฐกิจ
- 3) ปัจจัยด้านการติดต่อสื่อสาร

เกียรติศักดิ์ เรือนทองดี (2536) ได้เสนอปัจจัยของการมีส่วนร่วม 3 ประการ คือ

- 1) ปัจจัยของสิ่งจูงใจ
- 2) ปัจจัยโครงสร้างของโอกาส หรือช่องทางในการเข้าร่วม
- 3) ปัจจัยด้านอำนาจ

2. แนวคิดในการจัดการทรัพยากรป่าไม้

2.1 จุดมุ่งหมายในการจัดการทรัพยากรป่าไม้

ป่าไม้ หมายถึง พื้นที่ดินที่มีต้นไม้ใหญ่ขึ้นปะปนรวมกันเป็นหมู่ใหญ่ มีองค์ประกอบ เช่น ภูเขา ลำห้วย สัตว์ป่าใหญ่น้อย แมลง และทิวทัศน์อื่นๆ มาผสมผสานเข้าด้วยกันอย่างกลมกลืน ทำให้ป่าไม้มีสภาพแตกต่างไปจากภูมิประเทศธรรมดา เฉพาะต้นไม้ใหญ่น้อยที่รวมตัว

กันขึ้นเป็นป่านั่น อาจกล่าวได้ว่าเป็นสิ่งมีชีวิตประเภทหนึ่ง เพราะต้นไม้ทุกชนิดมีการกินอาหาร มีการแพร่พันธุ์สืบต่อกันออกไป มีการเจริญเติบโต และมีการเกิด แก่ เจ็บ ตาย เหมือนมนุษย์ นอกจากนี้ ป่าไม้หรือต้นไม้ยังมีส่วนสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตของมนุษย์โดยหน้าที่ ซึ่งจำแนกออกได้เป็นหลักใหญ่ ๆ อยู่ 3 ประการด้วยกัน คือ ประการแรก ป่าไม้ทำหน้าที่อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่จำเป็นเกี่ยวกับความเป็นอยู่ของมนุษย์ ได้แก่ ช่วยส่งเสริมให้ฝนตก ขบวนการปรุงอาหารและสังเคราะห์แสงของต้นไม้ ช่วยให้อากาศออกซิเจนหมุนเวียนอยู่ในอากาศสำหรับมนุษย์ และสัตว์ได้ใช้ในการหายใจ รวมทั้งป่า ไม้ยังช่วยควบคุมมิให้ดินพังทลายเพราะน้ำฝนและลม อันเป็นเหตุของน้ำท่วม ฝนแล้ง และภัยพิบัติอื่น ๆ เป็นต้น หน้าที่ของป่าไม้ประการที่สอง คือ ทำหน้าที่อำนวยความสะดวกให้แก่พลมนุษย์ ให้มนุษย์ได้มีไม้ไว้ใช้ในการก่อสร้าง ทำเครื่องมือเครื่องใช้ในการทำมาหากิน ทำยานพาหนะไว้ใช้ในการติดต่อสื่อสาร รวมทั้งให้มนุษย์ได้มีอาหารเพื่อใช้ในการบริโภคและนำไปจำหน่ายได้มีงานทำ ได้ปลูกพืชเลี้ยงสัตว์ และอื่นๆ หน้าที่สำคัญประการที่สามของป่าไม้ ก็คือ ก่อประโยชน์ทางด้านสังคมให้แก่มนุษย์ เช่น ให้มนุษย์ได้ใช้ป่าไม้เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจ โดยเสียค่าใช้จ่ายน้อยที่สุดหรือให้มนุษย์ได้ใช้ป่าไม้เป็นห้องสมุดขนาดใหญ่ สำหรับศึกษาหาความรู้ด้านต่าง ๆ เป็นต้น (อำนาจ คอวนิช , 2539 ก)

จะเห็นได้ว่า ภารกิจหลักของการจัดการป่าไม้ คือ การสร้างสรรค์ การจัดระบบ และการรักษาระบบนั้นไว้ให้ได้ ฉะนั้น นักจัดการป่าไม้จึงต้องเป็นคนที่มีใจรักธรรมชาติ ซื่อสัตย์ อดทน ขยัน เป็นคนรอบรู้ มีความชำนาญและมีศิลปะในการที่จะใช้วิชาชีพวนศาสตร์แขนงต่างๆ มาประสานกัน และนำมาประยุกต์ใช้ เพื่อให้การจัดการป่าไม้นั้นบรรลุผลตามความมุ่งหมาย ซึ่งอาจจะกล่าวได้ว่า การจัดการป่าไม้นั้น เป็นแกนกลางหรือเป็นหลักของกิจการป่าไม้ทั้งปวงนั่นเอง

วิชาการจัดการป่าไม้ มีส่วนเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับวิชาความรู้ด้านต่าง ๆ หลายแขนง ทั้งในด้านสังคมธุรกิจและด้านเทคโนโลยี เช่น วิชาวนวัฒน วิชาวิศวกรรมโยธา ภูมิวิทยา วิชาเศรษฐศาสตร์ วิชาธุรกิจและสังคม วิชาสัตว์ป่า และวิชานันทนาการ เป็นต้น วิชาเหล่านี้ นักจัดการป่าไม้จะต้องศึกษาและทำความเข้าใจ ด้วยเหตุนี้ การจัดการป่าไม้จึงเป็นศาสตร์ในเชิงผสมผสานองค์ความรู้ต่างๆ เข้าด้วยกันอย่างกลมกลืน หรือที่เรียกว่า “Interdisciplinary Science”

พื้นที่ป่าไม้ส่วนใหญ่ของประเทศไทย มักจะถูกนำไปจัดการ โดยมีจุดหมายหลายๆ อย่างพร้อมกันไป เช่น ในพื้นที่ป่าไม้ผืนเดียวกัน อาจจะจัดการเพื่อความมุ่งหมายในการผลิตไม้ไปพร้อมๆ กับการอนุรักษ์ต้นน้ำ อนุรักษ์สัตว์ป่า และในด้านการนันทนาการหรือการพักผ่อนหย่อนใจไปในคราวเดียวกัน เป็นต้น ในบางพื้นที่การใช้ประโยชน์ตามความมุ่งหมายที่ตั้งไว้หลายๆ อย่างใน

คราวเดียวกัน อาจทำไม่ได้ เพราะจุดมุ่งหมายนั้นขัดกันเอง เช่น การที่จะจัดพื้นที่ป่าไม้ไว้ให้เป็นเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่า อาจขัดกับความมุ่งหมายในการทำไม้ออกมาจำหน่าย ฉะนั้น จึงจำเป็นต้องเลือกดำเนินการตามความมุ่งหมายที่มีความสำคัญเป็นอันดับแรกเสียก่อน ต่อจากนั้นค่อยดำเนินการในจุดมุ่งหมายที่เป็นอันดับรองลงมา การมีความยืดหยุ่นในการจัดการป่าไม้นั้นย่อมเป็นสิ่งดี เพราะในการดำเนินงานอาจจะมีอุปสรรคที่ไม่คาดฝันเกิดขึ้น ซึ่งจำเป็นที่จะต้องปรับเปลี่ยนจุดมุ่งหมายเสียใหม่ เพื่อให้เหมาะสมกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในขณะนั้น เช่น เมื่อได้กำหนดพื้นที่ป่าไม้ไว้ให้เป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า แต่ด้วยเหตุผลทางเศรษฐกิจและการเมือง จำต้องเปลี่ยนจุดมุ่งหมายเสียใหม่ ให้เป็นป่าเศรษฐกิจ มีการทำไม้ออก ทำให้แผนการต่างๆ ที่กำหนดไว้ตามวัตถุประสงค์เดิม ต้องถูกเปลี่ยนแปลงไป การมีความยืดหยุ่นในการจัดการป่าไม้แม้ว่าจะจะเป็นสิ่งที่ดีก็ตาม แต่การที่ต้องเปลี่ยนแปลงวัตถุประสงค์หลัก มักจะก่อให้เกิดความเสียหายติดตามมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านงบประมาณการลงทุน ดังนั้นผู้รับผิดชอบในการจัดการป่าไม้ จะต้องมีข้อมูลเกี่ยวกับประชากร ข้อมูลเกี่ยวกับชุมชน เศรษฐกิจและสังคมปริมาณ ไม้ แผนพัฒนาชนบทให้พร้อมอยู่ในมือเสมอ เพื่อให้สามารถวิเคราะห์ข้อมูลเหล่านั้น โดยคาดการณ์ล่วงหน้าไปถึงการพัฒนาด้านอื่นๆ ของสังคมด้วย ได้แก่ การพัฒนาด้านแหล่งน้ำ คมนาคม การตั้งถิ่นฐาน เป็นต้น ซึ่งอาจจะนำไปใช้ในการแก้ไขการจัดการป่าไม้ให้มีการปลูกป่าสำหรับประชาชนใช้สอย หรือจัดป่าให้เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจ สำหรับประชาชนที่มีจำนวนเพิ่มขึ้นในอนาคต เป็นต้น

อำนาจ คอวนิช (2539 ข) ได้สรุปจุดมุ่งหมายในการจัดการป่าไม้ เป็นหลักการกว้าง ๆ 4 ประการด้วยกัน กล่าวคือ

- 1) เพื่อให้สภาพป่าที่ได้รับการจัดการนั้น ดำรงอยู่ในสภาพป่าสมบูรณ์ (normal forest) ในบั้นปลาย
- 2) เพื่อให้ป่าที่ได้รับการจัดการ สามารถอำนวยผลผลิตอันทรงคุณค่าในทางเศรษฐกิจ คือ สามารถผลิตไม้และของป่าให้ได้มากที่สุด และมีคุณภาพดีที่สุด โดยสม่ำเสมอ
- 3) เพื่อให้ป่าที่ได้รับการจัดการ สามารถทรงอิทธิพลต่อดินฟ้าอากาศ ควบคุมความชุ่มชื้น ควบคุมปริมาณของน้ำฝน และป้องกันผิวดินมิให้เกิดอันตราย จากการกัดเซาะของน้ำฝนและลมได้
- 4) เพื่อที่จะกำหนดแนวทางปฏิบัติให้ถูกต้องเหมาะสม กับความต้องการตามหลักวิชาการปลูกป่า

2.2 การจัดการป่าไม้ของประเทศไทย

ป่าไม้เป็นระบบธรรมชาติที่สำคัญยิ่ง ทำหน้าที่ให้บริการแก่สังคมมนุษย์อยู่ 2 ประการ คือ

2.2.1 ให้ไม้และของป่าสำหรับใช้สอย

2.2.2 ทำหน้าที่ป้องกันและรักษาความสมดุลของธรรมชาติ

การจัดการป่าไม้จึงจำเป็นต้องคำนึงถึงทั้งการอนุรักษ์และการพัฒนาทรัพยากรป่าไม้ไปพร้อม ๆ กัน โดยแบ่งพื้นที่ป่าไม้ออกเป็น 2 ประเภท ตามศักยภาพและความเหมาะสมของพื้นที่ป่านั้น ๆ ป่าทำหน้าที่ผลิตไม้และของป่า ที่เรียกว่า “ป่าเศรษฐกิจ” ปกติอาจเป็นป่าธรรมชาติ (natural forest) หรือ ป่าปลูก (man – made forest) ก็ได้ พื้นที่ป่าเหล่านี้ควรได้รับการพัฒนาให้ได้ผลผลิตจากป่าเพิ่มมากขึ้นสำหรับป่าที่ทำหน้าที่ป้องกันภัยและรักษาสมดุลของธรรมชาติที่เรียกว่า ป่าอนุรักษ์นั้น มักเป็นป่าธรรมชาติที่สมบูรณ์ มีความหลากหลายในชนิดพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ ประกอบไปด้วยพืชและสัตว์ที่หายาก มีสภาพธรรมชาติที่สวยงาม มักอยู่บนที่สูง มีความลาดชันมาก และเป็นแหล่งต้นน้ำ ลำธาร พื้นที่ป่าธรรมชาติ ที่มีลักษณะดังกล่าว จำเป็นต้องได้รับการอนุรักษ์และปกป้องรักษาไว้ ประเทศไทยได้จัดป่าลักษณะดังกล่าว ไว้เป็นอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเป็นลุ่มน้ำชั้นหนึ่ง ซึ่งต้องเน้นเรื่องอนุรักษ์เป็นสำคัญ (นิวัติ เรืองพานิช , 2536)

2.3 แนวทางการจัดการป่าไม้ในอนาคต

มาตรการหรือยุทธศาสตร์การจัดการป่าไม้แบบยั่งยืน รวมทั้งให้เกิดความสมดุลระหว่างการอนุรักษ์ และการพัฒนาทรัพยากรป่าไม้ของชาติเพื่อให้บริการและสนองความต้องการของมหาชนในชาตินั้นได้ จำเป็นต้องพิจารณาแนวทาง การจัดการป่าไม้ของประเทศไทย ทั้งที่เป็นแผนรับและแผนรุก ดังนี้ (นิวัติ เรืองพานิช , 2536)

1) การอนุรักษ์และการจัดการพื้นที่ป่าธรรมชาติเพื่อรักษาระบบนิเวศ โดยเน้นการจัดการป่าไม้ในรูปของอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร โดยจะไม่มีการผลิตไม้ออกจากป่าธรรมชาติอีกต่อไป จัดได้ว่าเป็นแผนรับ เพื่อป้องกัน และฟื้นฟูป่าธรรมชาติที่เหลืออยู่ ให้คงอยู่ตลอดไปให้ได้

2) พื้นฟูระบบนิเวศป่าไม้ ซึ่งเป็นปรากฏการณ์สุดท้ายของระบบธรรมชาติของประเทศไทย โดยมีหน่วยงานดูแลเป็นการเฉพาะ และมีผู้รับผิดชอบพื้นที่ป่าทุกแห่งโดยอาศัยความเข้าใจ และการสนับสนุนจากประชาชนส่วนใหญ่

3) รมรงค์และสร้างแนวร่วมในด้านการอนุรักษ์ และฟื้นฟูระบบนิเวศป่าไม้ โดยการเข้าถึงประชาชน และองค์กรพัฒนาภาคเอกชนอย่างกว้างขวาง

4) สนองความต้องการใช้ไม้และลดการตัดไม้จากต่างประเทศ โดยส่งเสริมให้มีการปลูกป่า ทั้งในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติที่ถูกรุกและในที่ดินกรรมสิทธิ์ เพื่อผลิตไม้ในรูปแบบต่างๆ เช่น การปลูกสร้างสวนป่า การปลูกป่าโดยใช้ระบบวนเกษตร หรือแบบผสมผสาน รวมทั้งส่งเสริมกิจกรรมในด้านวนศาสตร์ชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสนับสนุนให้มีป่าของชุมชน เกิดขึ้นให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ทั้งนี้ไม้ที่ใช้สอยในอนาคตจะต้องได้มาจากป่าปลูกเท่านั้น จึงจัดได้ว่าเป็นแผนรุกเข้าไปเพิ่มเนื้อที่ป่าในเขตป่าที่ถูกรุก โดยร่วมมือกับราษฎรที่อาศัยอยู่ในป่า รวมทั้งรุกเข้าไปในที่ดินกรรมสิทธิ์ปลูกป่าเพิ่มขึ้นอีกทางหนึ่งด้วย

5) ส่งเสริมพัฒนาอาชีพ เพิ่มรายได้ให้ประชาชน ผู้ยากจนโดยอาศัยทรัพยากรป่าไม้ การใช้ระบบวนเกษตร การผลิตไม้จากการทำสวนป่า และส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดป่าของชุมชน ตลอดจนช่วยปรับปรุงคุณภาพสิ่งแวดล้อมในชุมชนให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น เป็นการเปลี่ยนภาพพจน์ของป่าไม้จากด้านลบมาเป็นด้านบวก ให้มากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ต้องเน้นการประชาสัมพันธ์ และการทำความเข้าใจกับประชาชนเป็นสำคัญ

6) ร่วมมือกับประชาชนและองค์กรพัฒนาเอกชน เปลี่ยนแปลงและพัฒนาอาชีพของราษฎร จากการลักลอบตัดไม้และการล่าสัตว์มาเป็นการปลูกต้นไม้และการเพาะเลี้ยงสัตว์ไว้ใช้สอยและเพิ่มพูนรายได้

2.4 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการป่าไม้แบบมีส่วนร่วม

นับตั้งแต่ปี พ.ศ.2521 เป็นต้นมา แนวความคิดเกี่ยวกับการจัดการป่าไม้ของประเทศไทย ได้มีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม กล่าวคือ ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการป่าไม้เพื่อตอบสนองต่อวัตถุประสงค์ของชุมชนเอง ในลักษณะของป่าชุมชน (community forestry) ซึ่งการจัดการป่าไม้ในแนวทางนี้ ได้รับการยอมรับกันว่าสามารถทำให้พื้นที่ป่าในบางแห่งมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น แนวความคิดเกี่ยวกับการจัดการป่าไม้มีส่วนร่วม โกลด์ แพรกทอง (2535) ได้สรุปว่ามีพื้นฐานหลักอยู่ 4 ประการ คือ

1) แนวความคิดเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างสังคมมนุษย์กับสังคมป่าไม้ในระบบนิเวศ แนวความคิดเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างสังคมมนุษย์และสังคมต้นไม้ในระบบนิเวศได้ถูกเสนอโดยกลุ่มนักมนุษยศาสตร์ เช่น แรมโบ (Rambo, 1984) ศึกษาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมของมนุษย์ โดยพิจารณาว่า สังคมมนุษย์และสังคมพืชเป็นสังคมที่มีความสัมพันธ์ต่อกัน ทั้งสองสังคมมี

องค์ประกอบ มีสายสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างกัน ในสังคมมนุษย์มีโครงสร้างทางสังคม ซึ่งประกอบด้วยหน่วยย่อยต่าง ๆ เริ่มจากปัจเจกชน ครอบครัว กลุ่มและองค์กรต่าง ๆ มีระบบเศรษฐกิจ ระบบการเมือง ระบบการปกครอง ฯลฯ โยงยึดหน่วยย่อยต่าง ๆ ส่วนในสังคมพืช ประกอบขึ้นด้วยโครงสร้างของสิ่งมีชีวิต และสิ่งไม่มีชีวิตมีความเชื่อมโยงกันด้วยวงจรต่าง ๆ เช่น วงจรอาหาร วงจรแร่ธาตุ ฯลฯ สังคมมนุษย์และสังคมต้นไม้จะมีการถ่ายทอดความสัมพันธ์ระหว่างกัน ซึ่งอาจเป็นการส่งเสริมและทำลายซึ่งกันและกัน เช่น สังคมมนุษย์อาจจะใช้ประโยชน์จากป่ามากเกินไป จนป่าไม่อาจรักษาสมดุลไว้ได้ ก็อาจเกิดการเสื่อมโทรมและยังทำให้เกิดอุทกภัย ความแห้งแล้ง เป็นต้น การพิจารณาถึงการอยู่ร่วมกันทั้งสองสังคมจะเป็นแนวความคิดเบื้องต้นของการจัดการป่าไม้ชุมชน เพื่อให้สังคมป่าและสังคมมนุษย์อยู่ร่วมกันได้

2) แนวความคิดเกี่ยวกับการป่าไม้เพื่อการพัฒนาชนบท แนวความคิดเกี่ยวกับการป่าไม้เพื่อการพัฒนาชนบท เป็นแนวความคิดเกี่ยวกับการป่าไม้เพื่อการพัฒนาชนบท เป็นแนวความคิดที่นำเสนอโดย FAO (1978) ในเอกสารการป่าไม้กับการพัฒนาชนบท (forestry for rural community development) ซึ่งมุ่งเน้นการนำความรู้ด้านการป่าไม้เข้าไปใช้ในการพัฒนาชนบท โดยมีสมมติฐานว่า ชนบทเป็นพื้นที่ที่อยู่ใกล้เขตป่าไม้ ชุมชนได้พึ่งพิงป่าไม้ในด้านต่าง ๆ เป็นชุมชนที่ได้รับผลประโยชน์โดยตรง ดังนั้น จึงมีแนวความคิดที่จะใช้ป่าเป็นฐานเพื่อรองรับความเป็นอยู่ในระดับความเป็นอยู่ที่พออยู่พอกิน ในด้านอาหาร ยารักษาโรค ไม้ใช้สอย แหล่งน้ำเพื่อการเกษตร ป่าไม้จึงเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญต่อการดำรงชีวิตของประชาชนในชนบท และจากสภาพของการใช้ประโยชน์จากป่ามานาน ได้ก่อให้เกิดภูมิปัญญาของประชาชนในการจัดการพื้นที่ป่าไม้ การจัดการป่าไม้เพื่อการพัฒนาชนบท จึงอยู่บนฐานของแนวความคิดที่ว่า การพัฒนาชนบทจำเป็นต้องอยู่บนพื้นฐานของความสามารถที่ประชาชนในชนบทสามารถจะดำเนินการได้เอง การป่าไม้เพื่อการพัฒนาชนบทจึงเน้นการนำเทคนิคที่มีอยู่แล้วในท้องถิ่น เช่น เทคนิคทางด้านป่าไม้ที่มีอยู่ในชนบทมาใช้ เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาชนบท

3) แนวความคิดเกี่ยวกับการกระจายอำนาจในการดูแลแหล่งทรัพยากรธรรมชาติ แนวความคิดนี้ ได้ถูกเสนอโดยนักพัฒนาป่าไม้ที่เข้าไปทำงานในกลุ่มประเทศเอเชียใต้ เช่น ประเทศอินเดีย ประเทศเนปาล ซึ่งมีแนวความคิดว่า ทรัพยากรธรรมชาติเป็นของส่วนรวมที่มีผู้ใช้ประโยชน์ มีผู้ดูแลรักษาในระดับพื้นที่และควบคุมการใช้ประโยชน์สำหรับกลุ่มผู้ใช้ประโยชน์ในด้านต่าง ๆ ดังนั้น เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อกลุ่มผู้ใช้ประโยชน์ และสะดวกต่อผู้ดูแลรักษา จัดการทรัพยากร

ธรรมชาติของท้องถิ่น โดยตรง จำเป็นต้องให้ผู้ดูแลรักษาเหล่านั้นได้รับการยอมรับอย่างถูกต้อง ให้สามารถดูแลรักษาทรัพยากรป่าไม้ที่มีอยู่ได้ การยอมรับดังกล่าวจะเป็นไปในรูปแบบของการกระจายอำนาจในการดูแลรักษาพื้นที่ป่าไม้จากส่วนกลางไปยังส่วนท้องถิ่น (Gilmour and Fisher , 1991)

4) แนวความคิดในการจัดการป่าไม้เพื่อผลผลิตยั่งยืนและความมั่นคงของชุมชน
แนวความคิดในการจัดการป่าไม้แบบผลผลิตยั่งยืน (sustained yield) เป็นแนวความคิดพื้นฐานด้านการจัดการป่าไม้ ที่เน้นประโยชน์จากป่าไม้เป็นประโยชน์ที่มีอย่างต่อเนื่องและถาวร ในระยะแรก ๆ แนวความคิดนี้จะเน้นผลิตผลจากป่าในลักษณะของไม้ใช้สอย ต่อมาเมื่อมีการพัฒนาด้านการใช้ประโยชน์มากขึ้น การใช้ประโยชน์ได้มุ่งไปสู่ประโยชน์ด้านอื่น ๆ ในลักษณะเอนกประสงค์ (multiple used) เช่น นำใช้เพื่อการเกษตร การท่องเที่ยว พักผ่อนหย่อนใจ และการอนุรักษ์สัตว์ป่า เป็นการจัดการป่าไม้ที่เน้นการอนุรักษ์ ซึ่งมีหลักการใช้ทรัพยากรแบบชาญฉลาด (wise use) อย่างไรก็ดี จากผลการพัฒนาการใช้ประโยชน์จากป่าไม้ และการพัฒนาด้านอื่น ๆ ของพื้นที่ ทำให้มีทางเลือกในการใช้ประโยชน์จากพื้นที่ป่าไม้ในหลายรูปแบบ และโดยที่ชุมชนเองก็ได้มีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านเศรษฐกิจ และสังคม ซึ่งเป็นผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสถานภาพของความมั่นคงของชุมชนจากระดับหนึ่ง ไปสู่อีกระดับหนึ่ง จึงก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการใช้พื้นที่ป่าไม้ด้วย ดังนั้น ความต้องการที่จะใช้พื้นที่ป่าไม้จากกลุ่มผู้ใช้ประโยชน์ต่าง ๆ เพื่อการจัดการป่าไม้แบบผลผลิตยั่งยืน จำเป็นต้องอยู่บนพื้นฐานของความต้องการที่เปลี่ยนแปลงไปของชุมชน เพื่อให้สอดคล้องกับเสถียรภาพแห่งความมั่นคงของชุมชนและการจัดการป่าไม้จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากทุก ๆ ฝ่ายที่จะใช้ประโยชน์ให้เกิดผลสูงสุด ภายใต้การผสมผสานระหว่างการใช้ประโยชน์หลาย ๆ ด้าน (Lee , 1987)

3. นโยบายของรัฐและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชน

3.1 บทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 กับการมีส่วนร่วมของประชาชน

ได้กำหนดสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทยในการอนุรักษ์ ฟื้นฟู มีส่วนร่วมในการบำรุงรักษา ในการจัดการ และการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไว้ ดังนี้ (เพิ่มศักดิ์ มกรภิรมย์ , 2541)

หมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย

- มาตรา 46 บุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมย่อมมีสิทธิอนุรักษ์ฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะหรือวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชาติ และมีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ

- มาตรา 56 สิทธิของบุคคลที่จะมีส่วนร่วมกับรัฐและชุมชนในการบำรุงรักษาและการได้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและ ความหลากหลายทางชีวภาพ และในการคุ้มครอง ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ดำรงชีพอยู่ได้อย่างปกติและต่อเนื่อง ในสิ่งแวดล้อมที่จะไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพหรือคุณภาพชีวิตของตนย่อมได้รับความคุ้มครอง ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

การดำเนินการ โครงการหรือกิจกรรมที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม จะกระทำมิได้ เว้นแต่จะได้ศึกษาและประเมินผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมรวมทั้งได้ให้องค์การอิสระซึ่งประกอบด้วยผู้แทนองค์การเอกชนด้านสิ่งแวดล้อมและผู้แทนสถาบันอุดมศึกษาที่จัดการศึกษาด้านสิ่งแวดล้อม ให้ความเห็นประกอบก่อนมีการดำเนินการดังกล่าว ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ

สิทธิของบุคคลที่จะฟ้องหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ ราชการส่วนท้องถิ่น หรือองค์กรอื่นของรัฐ เพื่อให้ปฏิบัติหน้าที่ตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายตามวรรคหนึ่งและวรรคสอง ย่อมได้รับความคุ้มครอง

หมวด 5 แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ

- มาตรา 79 รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการสงวน บำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและ ความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุล รวมทั้งมีส่วนร่วมในการส่งเสริม บำรุงรักษา และคุ้มครองคุณภาพสิ่งแวดล้อมตามหลักการพัฒนาที่ยั่งยืน ตลอดจนควบคุมและกำจัดภาวะมลพิษที่มีผลต่อสุขภาพ อนามัย สวัสดิภาพและคุณภาพชีวิตของประชาชน

หมวด 9 การปกครองส่วนท้องถิ่น

- มาตรา 290 เพื่อส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ย่อมมีอำนาจหน้าที่ตามที่กฎหมายบัญญัติ

กฎหมายตามวรรคหนึ่งอย่างน้อยต้องมีสาระสำคัญ ดังต่อไปนี้

- 1) การจัดการ การบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่อยู่ในเขตพื้นที่
- 2) การเข้าไปมีส่วนร่วมในการบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่อยู่นอกเขตพื้นที่ เฉพาะในกรณีที่มีผลกระทบต่อดำรงชีวิตของประชาชนในพื้นที่ของตน
- 3) การมีส่วนร่วมในการพิจารณา เพื่อริเริ่มโครงการหรือกิจกรรมใดนอกเขตพื้นที่ ซึ่งอาจมีผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมหรือสุขภาพของประชาชนในพื้นที่

3.2 นโยบายของรัฐบาลในยุคของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรี (กุมภาพันธ์ 2544 ถึงปัจจุบัน) ที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ดังนี้ (สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี , 2544)

รัฐบาลมีนโยบายในการฟื้นฟูสภาพและคุณภาพ การป้องกันการเสื่อมโทรมหรือการสูญสิ้นไป และการนำกลับมาใช้ใหม่ ซึ่งทรัพยากรธรรมชาติและหลากหลายทางชีวภาพ ให้เอื้อต่อการดำรงชีวิต เกิดความสมดุลในการพัฒนา และเป็นรากฐานในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศอย่างยั่งยืน ได้แก่ บริหารและจัดการสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติและหลากหลายทางชีวภาพแบบบูรณาการ โดยยึดหลักธรรมาภิบาล และการมีส่วนร่วมของประชาชน และชุมชนในท้องถิ่น

3.3 นโยบายป่าไม้แห่งชาติ

ในปี พ.ศ.2528 รัฐบาลได้กำหนดนโยบายป่าไม้แห่งชาติขึ้น เพื่อใช้เป็นแนวทางปฏิบัติในการบริหารงาน โดยแนะนำให้จัดตั้งคณะกรรมการนโยบายป่าไม้แห่งชาติขึ้นคณะหนึ่ง เพื่อกำหนดนโยบายว่าด้วยการป่าไม้ของชาติ และกำหนดแนวทางในการจัดการป่าไม้ในระยะยาว

ในการพิจารณาร่างนโยบายป่าไม้แห่งชาติ ได้นำนโยบายป่าไม้ของต่างประเทศมาเปรียบเทียบ โดยเฉพาะนโยบายป่าไม้ของประเทศมาเลเซีย และได้หาหนทางที่จะให้นโยบายป่าไม้แห่งชาติมีผลบังคับใช้ให้นานที่สุด ที่ประชุมส่วนใหญ่เห็นว่าควรกำหนดนโยบายป่าไม้แห่งชาติออกมาในรูปพระราชบัญญัติ ซึ่งต้องใช้เวลานานและต้องใช้ความพยายามต่อไป ซึ่งนโยบายป่าไม้แห่งชาติมีหลักการ ดังนี้ (อภิวัฒน์ เศรษฐรักษ์ , 2538)

- 1) การกำหนดให้พื้นที่ป่าไม้ทั่วประเทศ มีไม่น้อยกว่าร้อยละ 40 ของพื้นที่ประเทศ แบ่งเป็น พื้นที่ป่าเพื่อการอนุรักษ์ ร้อยละ 25 และพื้นที่ป่าเพื่อการเศรษฐกิจ ร้อยละ 15
- 2) ส่งเสริมให้ภาคราชการและภาคเอกชนมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติร่วมกัน

3) การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการของประชาชน / ชุมชนในท้องถิ่น

3.4 นโยบายกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

นายประพัฒน์ ปัญญาชาติรักษ์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้มอบนโยบายในการดำเนินงานของกระทรวงฯ ดังนี้ (กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม , 2546)

1) นโยบายด้านทรัพยากรธรรมชาติ

(1) ประเมินสถานภาพและศักยภาพของทรัพยากรธรรมชาติทุกประเภทและความหลากหลายทางชีวภาพ

(2) ส่งวน อนุรักษ์ พัฒนา พื้นฟู เพื่อดำรงสภาพสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติและจัดการการใช้ประโยชน์ เพื่อตอบสนองความต้องการตามศักยภาพให้เกิดประโยชน์อย่างยั่งยืน รวมทั้งส่งเสริมและดำเนินการโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

(3) สร้างมูลค่าเพิ่มทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมของทรัพยากรธรรมชาติทุกประเภท เพื่อการใช้ประโยชน์ให้คุ้มค่า

(4) จัดทำระเบียบ กฎเกณฑ์ และระบบการเข้าถึงทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน ท้องถิ่น และประชาชนทุกกลุ่มอย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งแบ่งปันผลประโยชน์อย่างยุติธรรม ตลอดจนกำหนด ข้อเสนอแนะ แนวทาง และมาตรการการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติทุกประเภทอย่างยั่งยืนและสอดคล้องกับสถานการณ์บนฐานข้อมูลจากการวิจัยและพัฒนา

2) นโยบายด้านสิ่งแวดล้อม

(1) ดำเนินการให้ชุมชนทั้งในชนบทและในเมืองมีสภาพแวดล้อมและคุณภาพชีวิตที่ดี โดยประสานการวางผังเมืองและจัดระเบียบชุมชน ให้สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่

(2) ป้องกัน รักษา และฟื้นฟูคุณภาพสิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้น และอยู่ในระดับมาตรฐานที่ไม่เป็นอันตรายต่อสุขภาพของประชาชน ตลอดจนใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมในการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม

(3) ดำเนินการป้องกันและควบคุมสภาวะความเสี่ยงด้านสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพอนามัยที่จะมีผลกระทบต่อดำรงชีวิตและส่งเสริมการสร้างสภาพแวดล้อมที่ดีของประชาชน

(4) สร้างกระบวนการเรียนรู้ เพื่อให้ชุมชนสามารถปกป้อง คุ้มครอง และฟื้นฟู สิ่งแวดล้อมชุมชน สิ่งแวดล้อมธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ โบราณคดี วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต และภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อให้เป็นมรดกสืบทอดไปยัง อนุชนรุ่นต่อไป

3) นโยบายด้านการบริหารจัดการ

(1) บริหารจัดการและพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแบบบูรณาการ โดยยึดหลักธรรมาภิบาลบนพื้นฐานการจัดการเชิงพื้นที่ การมีส่วนร่วมและการกระจายอำนาจ

(2) เติบโตภูมิปัญญาประชาชนทุกระดับ และเสริมสร้างขีดความสามารถขององค์กรทุกระดับอย่างต่อเนื่อง

(3) พัฒนานุคลากรให้รู้ทักษะและมีประสิทธิภาพ ทั้งด้านองค์ความรู้และทักษะ เพื่อให้สอดคล้องกับบทบาทและภารกิจของกระทรวง

(4) พัฒนาระบบและมาตรฐานในการบริหารจัดการ และจัดทำฐานข้อมูลโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ และสามารถเชื่อมโยงเครือข่ายกับระบบฐานข้อมูลสารสนเทศหลักของประเทศได้

(5) ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาเพื่อสนับสนุนการกำหนดนโยบาย การวางแผน และการปฏิบัติงานทุกระดับ

(6) รมรงค์และสร้างจิตสำนึกของประชาชนทุกฝ่าย รวมทั้งสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานอย่างจริงจังและต่อเนื่อง

(7) ติดตามแก้ไขข้อร้องเรียนของราษฎรด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งพัฒนาเครื่องมือและกลไกในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

(8) สร้างแรงจูงใจโดยใช้มาตรการทางเศรษฐศาสตร์ สังคม และกฎหมาย

(9) พัฒนากลไกความขัดแย้งในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมกลไกการตลาดเพื่อสังคม เพื่อสร้างความสมดุลระหว่างอุปสงค์และอุปทานในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

(10) ปรับปรุง แก้ไข เสนอร่างกฎหมายเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการดำเนินการ และสามารถบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้อง ให้งานสัมฤทธิ์ผลสอดคล้องกับสถานการณ์

(11) เพิ่มบทบาทด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในเวทีโลก เพื่อพัฒนาความร่วมมือและพิทักษ์ผลประโยชน์ของประชาชนและประเทศชาติ

(12) ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการดำเนินงาน โดยมีตัวชี้วัดผลสัมฤทธิ์ชัดเจน

3.5 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545 – 2549)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545 – 2549) ได้กำหนดแนวทางพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนการบริหารจัดการป่าชุมชนสรุปได้ดังนี้ (คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ , ม.ป.ป.)

1) เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ให้มีการถ่ายโอนการบริหารจัดการ จากหน่วยงานส่วนกลาง ให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พัฒนากลไกและกระบวนการจัดการเชิงบูรณาการที่เน้นการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายในการอนุรักษ์ฟื้นฟูและใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติ ปรับปรุงกฎหมายเพื่อสนับสนุนท้องถิ่น และประชาชน ให้มีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ รับรองสิทธิชุมชนและให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาทุกขั้นตอน สร้างจิตสำนึกให้คนไทยตระหนักถึงความสำคัญ ของการรักษาสิ่งแวดล้อม เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ตลอดจนพัฒนาและจัดทำฐานข้อมูลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สนับสนุนให้มีการศึกษาวิจัย

2) อนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติของประเทศให้มีความอุดมสมบูรณ์ โดยคุ้มครองและกำหนดเขตพื้นที่ป่าอนุรักษ์ ประกาศให้พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 1 ทั้งหมดเป็นเขตอนุรักษ์หรือพื้นที่คุ้มครอง จัดทำแนวเขตพื้นที่ป่าอนุรักษ์ และป่าชายเลนอนุรักษ์ให้เสร็จสมบูรณ์ รวมทั้งแนวกันชนรอบนอกพื้นที่ป่าอนุรักษ์ที่สำคัญ ให้ชุมชนและท้องถิ่นมีส่วนร่วมกับภาครัฐ ในการฟื้นฟูและปลูกป่า ตลอดจนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการป่าชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ

4. ข้อมูลทั่วไปลุ่มน้ำคลองอุตะเถา

4.1 ที่ตั้งและอาณาเขต

ลุ่มน้ำคลองอุตะเถาครอบคลุมบางส่วนของพื้นที่ 2 จังหวัด คือ จังหวัดสงขลาและจังหวัดสตูล รวมเนื้อที่ประมาณ 2,180.78 ตารางกิโลเมตร หรือ 1,362,989 ไร่ ตั้งอยู่ระหว่าง

ละติจูด $6^{\circ} 28'$ ถึง $7^{\circ} 9'$ เหนือ และลองจิจูด $100^{\circ} 11'$ ถึง $100^{\circ} 36'$ ตะวันออก ประกอบด้วย 8 อำเภอ 38 ตำบล ได้แก่ ตำบลเขามิเกียรติ ตำบลท่าโพธิ์ ตำบลทุ่งหมอ ตำบลปริก ตำบลปาดังเบซาร์ ตำบลพังลา ตำบลสะเดา ตำบลสำนักขาม และตำบลสำนักแก้ว อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา ตำบลคลองแห ตำบลคลองอู่ตะเภา ตำบลควนลัง ตำบลคอหงส์ ตำบลคูเต่า ตำบลฉลุง ตำบลทุ่งคำเสา ตำบลทุ่งใหญ่ ตำบลบ้านพรุ ตำบลพะตง และตำบลหาดใหญ่ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ตำบลคลองหลา ตำบลคลองหอยโข่ง ตำบลโคกม่วง และตำบลทุ่งลาน อำเภอคลองหอยโข่ง จังหวัดสงขลา ตำบลคลองหรีง ตำบลทุ่งขมิ้น ตำบลนาหม่อม และตำบลพิจิตร อำเภอนาหม่อม จังหวัดสงขลา ตำบลท่าช้าง ตำบลบางกล้า ตำบลบ้านหาร และตำบลแม่ทอม อำเภอบางกล้า จังหวัดสงขลา ตำบลกำแพงเพชร ตำบลเขาพระ และตำบลท่าชะมวง อำเภอรัตนบุรี จังหวัดสงขลา ตำบลแค และตำบลนาหว้า อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา และตำบลวังประจัน อำเภอควนโดน จังหวัดสตูล

4.2 สภาพภูมิประเทศ

สภาพภูมิประเทศของกลุ่มน้ำคลองอู่ตะเภา มีลักษณะเป็นแอ่งกระทะ ล้อมรอบด้วยภูเขา 3 ด้าน คือ ทางทิศใต้ ทิศตะวันออก และทิศตะวันตก ในทางทิศใต้พื้นที่จะลาดเทลงมาถึงทางทิศเหนือ และมีพื้นที่ราบระหว่างเทสบาลนครหาดใหญ่กับทะเลสาบสงขลา ส่วนด้านทิศตะวันตกและทิศตะวันออกของกลุ่มน้ำ สภาพพื้นที่จะยกสูงเนื่องจากเป็นแนวสันเขา มีจุดสูงสุดอยู่ที่ควนเคียบ และลาดเทสู่พื้นที่ตอนกลางซึ่งเป็นที่ราบ (บริเวณแนวคลองอู่ตะเภา) ระยะทางระหว่างขอบพื้นที่ด้านตะวันตกถึงคลองอู่ตะเภามีค่าประมาณ 25 – 30 กิโลเมตร และระยะทางระหว่างขอบพื้นที่ด้านตะวันออกถึงคลองอู่ตะเภามีค่าประมาณ 10 – 25 กิโลเมตร จึงทำให้พื้นที่ระบายน้ำฝั่งซ้ายของคลองอู่ตะเภา (มองตามน้ำ) มีพื้นที่ระบายน้ำมากกว่าทางฝั่งขวา

4.3 ลักษณะภูมิอากาศ

สภาพภูมิอากาศของพื้นที่กลุ่มน้ำคลองอู่ตะเภา ได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ (พฤษภาคมถึงตุลาคม) และลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ (พฤศจิกายนถึงมกราคม) รวมทั้งมีพายุหมุนเขตร้อน (พฤศจิกายนถึงธันวาคม) และลมฝ่ายใต้ (มีนาคมถึงเมษายน) จากอิทธิพลของลมมรสุมและพายุดังกล่าว ส่งผลให้จังหวัดสงขลาไม่ฝนตกชุกเกือบตลอดทั้งปี และสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ฤดูกาล คือ ฤดูฝน และฤดูร้อน

4.4 ทรัพยากรดิน

ทรัพยากรดินของพื้นที่ลุ่มน้ำคลองอุตะเถา ได้ถูกนำมาใช้ประโยชน์ด้านการเพาะปลูกถึง 1,024,934 ไร่ (ข้อมูล ปี 2545) หรือคิดเป็นร้อยละ 75.18 ของพื้นที่ลุ่มน้ำ ที่ดินส่วนใหญ่คือร้อยละ 69.60 ของพื้นที่ลุ่มน้ำถูกใช้ประโยชน์ในการปลูกยางพารา สำหรับความเหมาะสมของดินในการเพาะปลูกสามารถจำแนกได้ ดังนี้ ดินที่เหมาะสมสำหรับทำนามีประมาณ 90,587 ไร่ ดินที่เหมาะสมสำหรับไม้ผลและไม้ยืนต้นมีประมาณ 486,996 ไร่ และที่ดินที่ต้องได้รับการพัฒนาจึงจะเหมาะต่อการเพาะปลูกอีกประมาณ 10,815 ไร่ และพื้นที่อื่นๆ ได้แก่ สนามบิน บ่อกึ่งเมืองแร่ร้าง ที่อยู่อาศัย ประมาณ 19,110 ไร่

4.5 ลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ลุ่มน้ำคลองอุตะเถา

ลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ลุ่มน้ำมีบทบาทต่อลักษณะดิน อากาศ พืชพรรณ และพฤติกรรมทางอุทกวิทยา รวมทั้งสภาพแวดล้อมต่างๆ ในพื้นที่ลุ่มน้ำอย่างมาก เช่น ลักษณะของพื้นที่ลุ่มน้ำ ความลาดชัน ทิศทางของความลาดชัน (aspect) ระดับความสูงจะมีผลต่อการรับน้ำฝน การไหลของน้ำในลำน้ำและการกักเก็บน้ำ พร้อมทั้งโยงไปถึงการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ลุ่มน้ำ

ลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ลุ่มน้ำคลองอุตะเถา มีลักษณะรูปร่างลุ่มน้ำเป็นแบบผสม คือ ลุ่มน้ำแบบรูปขนนกพร้อมกับลุ่มน้ำแบบรูปวงกลม มีค่า Compactness Coefficient (Kc) 1.86 และมีค่า Form Factor (F_p) 0.17 ลักษณะพื้นที่ทางด้านตะวันออกและตะวันตกเป็นพื้นที่สูงและลาดเทสู่แนวกลางของลุ่มน้ำ ส่วนทางทิศใต้พื้นที่จะลาดเทลงไปทางเหนือ ซึ่งเป็นที่ราบลุ่มทะเลสาบสงขลา จึงทำให้บริเวณเทศบาลนครหาดใหญ่กับทะเลสาบสงขลามีลักษณะเป็นแอ่งรองรับน้ำ มีความลาดชันเฉลี่ยของพื้นที่ลุ่มน้ำ 10.36 เมตร / ตารางกิโลเมตร จุดสูงสุดของพื้นที่อยู่ทางทิศตะวันตกบริเวณควนเกลียบ ระดับจุดต่ำสุดของพื้นที่อยู่ทางด้านทิศเหนือบริเวณที่ราบลุ่มริมทะเลสาบสงขลา ที่บ้านหนองบอน ตำบลคูเต่า พื้นที่ลุ่มน้ำนี้มีค่า Drainage Density 0.82 กิโลเมตร / ตารางกิโลเมตร แสดงให้เห็นว่ามีการระบายน้ำค่อนข้างช้ารูปแบบของลำน้ำเป็นแบบ Dendritic ที่มีลำธารแตกกิ่งก้านสาขาคล้ายเส้นใยของใบไม้ การไหลของน้ำไหลจากทิศใต้ไปทิศเหนือ และจากทิศตะวันออกกับทิศตะวันตกมายังตอนกลางสู่ลำน้ำสายหลัก ได้แก่ คลองอุตะเถา ซึ่งเป็นลำน้ำที่ไหลผ่านกลางพื้นที่ลุ่มน้ำในแนวเหนือ - ใต้

4.6 ทรัพยากรป่าไม้

4.6.1 ป่าสงวนแห่งชาติ

จากการประกาศใช้กฎกระทรวง ตั้งแต่ปี พ.ศ.2501 ถึง พ.ศ.2527 ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองและสงวนป่า พ.ศ.2497 และพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ.2507 พบว่า กลุ่มน้ำสาขาคลองอู่ตะเภา มีป่าสงวนแห่งชาติรวมทั้งสิ้น 16 ป่า เฉพาะพื้นที่ที่อยู่ในลุ่มน้ำคลองอู่ตะเภา มีเนื้อที่ประมาณ 339,939 ไร่ หรือร้อยละ 24.94 ของพื้นที่ลุ่มน้ำ โดยอยู่ในจังหวัดสงขลา 15 ป่า จังหวัดสตูล 1 ป่า ได้แก่

1. ป่าเขาแดน ป่าเขาน้ำค้างและป่าควนสีเทรง (2510)	65,886	ไร่
2. ป่าเขาแดน ป่าเขาน้ำค้าง ป่าควนทางสยา ป่าควนเขาใหม่ และป่าควนสีเทรง (2508)	224	ไร่
3. ป่าเขาโพธิ์ ป่าควนแดนและป่าเขารังเกียง (2508)	18,720	ไร่
4. ป่าเขาวังชิง (2514)	5,424	ไร่
5. ป่าเขาวังพา (2502)	66,294	ไร่
6. ป่าเขาเหลี่ยม ป่าเขาจันดี และป่าเขาบ่อท่อ (2509)	27,748	ไร่
7. ป่าเขาลำปึง (2511)	17,911	ไร่
8. ป่าควนจีแรด (2501)	982	ไร่
9. ป่าควนเขาวัง ป่าคลองต่อและป่าเทือกเขาแก้ว (2527)	29,873	ไร่
10. ป่าควนโต๊ะดุด ป่าควนทวดและป่าควนสามง่อน (2508)	21,352	ไร่
11. ป่าควนนายเส้น ป่าควนเหม็ดชุน ป่าควนแม่เขานา ป่าควนลูกหมี่และป่าควนป่าหยัง (2521)	9,692	ไร่
12. ป่าควนหินผูด และป่ายอดเขาแก้ว (2511)	5,777	ไร่
13. ป่าควนเทรง ป่าควนหนองหีบและป่าควนหัวแหวน (2511)	269	ไร่
14. ป่าเทือกเขาแก้ว (2510)	67,998	ไร่
15. ป่าเทือกเขาแก้ว ป่าคลองเขาล่อน และป่าคลองปอม (2511)	1,141	ไร่
16. ป่าห้วยกะหมิง (2509)	648	ไร่

ต่อมาเมื่อวันที่ 10 และ 17 มีนาคม 2535 คณะรัฐมนตรีได้มีมติ เรื่องการจำแนกเขตการใช้ประโยชน์ทรัพยากรและที่ดินป่าไม้ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ซึ่งป่าสงวนแห่งชาติทั้ง 16 ป่า ในเขตพื้นที่ลุ่มน้ำคลองอุตะเถา โดยได้จำแนกออกเป็น 3 เขตด้วยกัน คือ เขตพื้นที่ป่าเพื่อการอนุรักษ์ มีเนื้อที่ 217,703 ไร่ หรือร้อยละ 64.04 ของพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ เขตพื้นที่ป่าเพื่อเศรษฐกิจ มีเนื้อที่ 110,539 ไร่ หรือร้อยละ 32.52 ของพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ และเขตพื้นที่ป่าที่เหมาะสมต่อการเกษตร มีเนื้อที่ 11,697 ไร่ หรือร้อยละ 3.44 ของพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ

ตั้งแต่ปี พ.ศ.2531 ถึง พ.ศ.2541 กรมป่าไม้ได้มอบพื้นที่บางส่วนของป่าสงวนแห่งชาติให้กับสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม นำไปปฏิรูปที่ดินเพื่อจัดที่ดินทำกินให้กับเกษตรกร จำนวนทั้งสิ้น 6 ป่า คิดเป็นเนื้อที่ 23,757 ไร่ จึงเหลือพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติทั้งสิ้น 316,182 ไร่

4.6.2 ป่าอนุรักษ์ตามกฎหมาย

ในเขตพื้นที่ลุ่มน้ำคลองอุตะเถา มีพื้นที่ป่าอนุรักษ์ตามกฎหมายจำนวนทั้งสิ้น 3 ป่า คิดเป็นเนื้อที่ 122,358 ไร่ โดยได้มีการประกาศทับเขตป่าสงวนแห่งชาติจำนวน 116,335 ไร่อยู่นอกเขตป่าสงวนแห่งชาติ 6,023 ไร่ ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

(1) อุทยานแห่งชาติเขาน้ำค้าง (พ.ศ.2534) มีเนื้อที่ทั้งหมด 56,998 ไร่ พื้นที่อยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติทั้งหมด

(2) เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าโคกนางช้าง (พ.ศ.2521) มีเนื้อที่ทั้งหมด 38,634 ไร่ พื้นที่อยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติทั้งหมด

(3) เขตห้ามล่าสัตว์ป่าเขาหลวง (พ.ศ.2530) มีเนื้อที่ทั้งหมด 26,726 ไร่ พื้นที่อยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ 20,703 ไร่ อยู่นอกเขตป่าสงวนแห่งชาติ 6,023 ไร่

4.6.3 ป่าไม้จำแนกตามมติคณะรัฐมนตรีให้รักษาไว้เป็นป่าไม้ถาวร

ตั้งแต่ปี พ.ศ.2497 เป็นต้นมา จนถึงปี พ.ศ.2527 กรมป่าไม้ได้ประกาศเขตป่าสงวนแห่งชาติครอบคลุมพื้นที่ป่าไม้ถาวรจำนวน 16 ป่า ทำให้ปัจจุบันมีป่าไม้ถาวรในลุ่มน้ำคลองอุตะเถาที่อยู่นอกเขตป่าสงวนแห่งชาติ จำนวน 6 ป่า คิดเป็นเนื้อที่ 27,931 ไร่ ดังนี้

(1) ป่าเขาวังพา	17,852	ไร่
(2) ป่าเขาเหลี่ยม เขาจันดีและป่าบ่อท่อ	105	ไร่
(3) ป่าควนไต่ตะคูด ป่าควนทวดและป่าควนสามง่อน	1,948	ไร่
(4) ป่าเทือกเขาแก้ว	2,740	ไร่

(5) ป่าเทือกเขาและป่าควนยาง	2,026	ไร่
(6) ป่าสะท้อน – กุญ – ยางเกาะ – ควนเสม็ด หรือป่าควนเขาแดน เขาน้ำค้าง – สีหรง	3,260	ไร่

4.6.4 สถานการณ์ป่าไม้ในปัจจุบัน

ก่อนปี พ.ศ.2531 พื้นที่ลุ่มน้ำสาขาคลองอุตะเถา มีพื้นที่ป่าไม้รวมทั้งหมด 373,996 ไร่ หรือร้อยละ 27.44 ของพื้นที่ลุ่มน้ำ และตั้งแต่ปี พ.ศ.2531 จนถึงปี พ.ศ.2541 กรมป่าไม้ได้มอบพื้นที่บางส่วนของป่าสงวนแห่งชาติให้สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม นำไปปฏิรูปที่ดินเพื่อจัดที่ดินทำกินให้กับเกษตรกร จำนวนทั้งสิ้น 23,757 ไร่ ปัจจุบันเหลือพื้นที่ป่าไม้ตามกฎหมายและตามมติคณะรัฐมนตรี 350,239 ไร่ หรือร้อยละ 25.70 ของพื้นที่ลุ่มน้ำ เมื่อเปรียบเทียบกับนโยบายการป่าไม้แห่งชาติ 2528 ที่กำหนดให้มีพื้นที่ป่าไม้น้อยร้อยละ 40 ของพื้นที่ประเทศ จะเห็นได้ว่าพื้นที่ป่าไม้ลุ่มน้ำคลองอุตะเถาน้อยกว่านโยบายที่กำหนดไว้ถึง ร้อยละ 14.30

เมื่อพิจารณาสภาพป่าไม้ในพื้นที่ลุ่มน้ำ พบว่า ปัจจุบันมีพื้นที่ป่าสมบูรณ์เพียง 182,437 ไร่ หรือร้อยละ 13.39 ของพื้นที่ลุ่มน้ำ เป็นพื้นที่ป่าสมบูรณ์ในพื้นที่ป่าไม้ 149,102 ไร่ นอกเขตพื้นที่ป่าไม้ 33,335 ไร่ นอกจากนี้ยังมีสวนป่าจำนวน 1,126 ไร่ สภาพป่าไม้ที่เหลือ เมื่อคิดเป็นสัดส่วนกับพื้นที่ลุ่มน้ำแล้วน้อยมาก อันเป็นสาเหตุหนึ่ง เมื่อฝนตกลงมาทำให้เกิดน้ำหลากไหลบ่าลงสู่ที่ราบอย่างรวดเร็ว ทำให้น้ำท่วมในที่ลุ่มต่ำ

เมื่อเปรียบเทียบสภาพป่าไม้ระหว่างปี พ.ศ. 2538 และ 2545 พบว่าในปี พ.ศ.2538 มีพื้นที่ป่าสมบูรณ์ 209,313 ไร่ ต่อมาในปี พ.ศ.2545 มีพื้นที่ป่าสมบูรณ์เหลือ 182,437 ไร่ คิดเป็นพื้นที่ป่าสมบูรณ์ที่ถูกบุกรุกทำลายในช่วงระยะเวลา 7 ปี รวม 26,876 ไร่ เฉลี่ยปีละ 3,839 ไร่ หรืออัตราการบุกรุกทำลายร้อยละ 1.83 ต่อปี

4.7 พื้นที่ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ

ในพื้นที่ลุ่มน้ำคลองอุตะเถา สามารถจำแนกเป็นพื้นที่ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ ตามที่สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อมกำหนด ดังนี้

4.7.1 **พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 1** หมายถึง พื้นที่ภายในลุ่มน้ำที่ควรจะต้องสงวนรักษาไว้ เป็นพื้นที่ต้นน้ำลำธาร โดยเฉพาะ ซึ่งในพื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 1 จะแบ่งออกเป็น 2 ระดับชั้นย่อย คือ

1) **พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 1A** หมายถึง พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 1 ที่ยังคงมีสภาพป่าสมบูรณ์ ปรากฏอยู่ในปี พ.ศ.2525 ซึ่งจำเป็นจะต้องสงวนรักษาไว้เป็นพื้นที่ต้นน้ำลำธารและเป็นทรัพยากรป่าไม้ของประเทศ

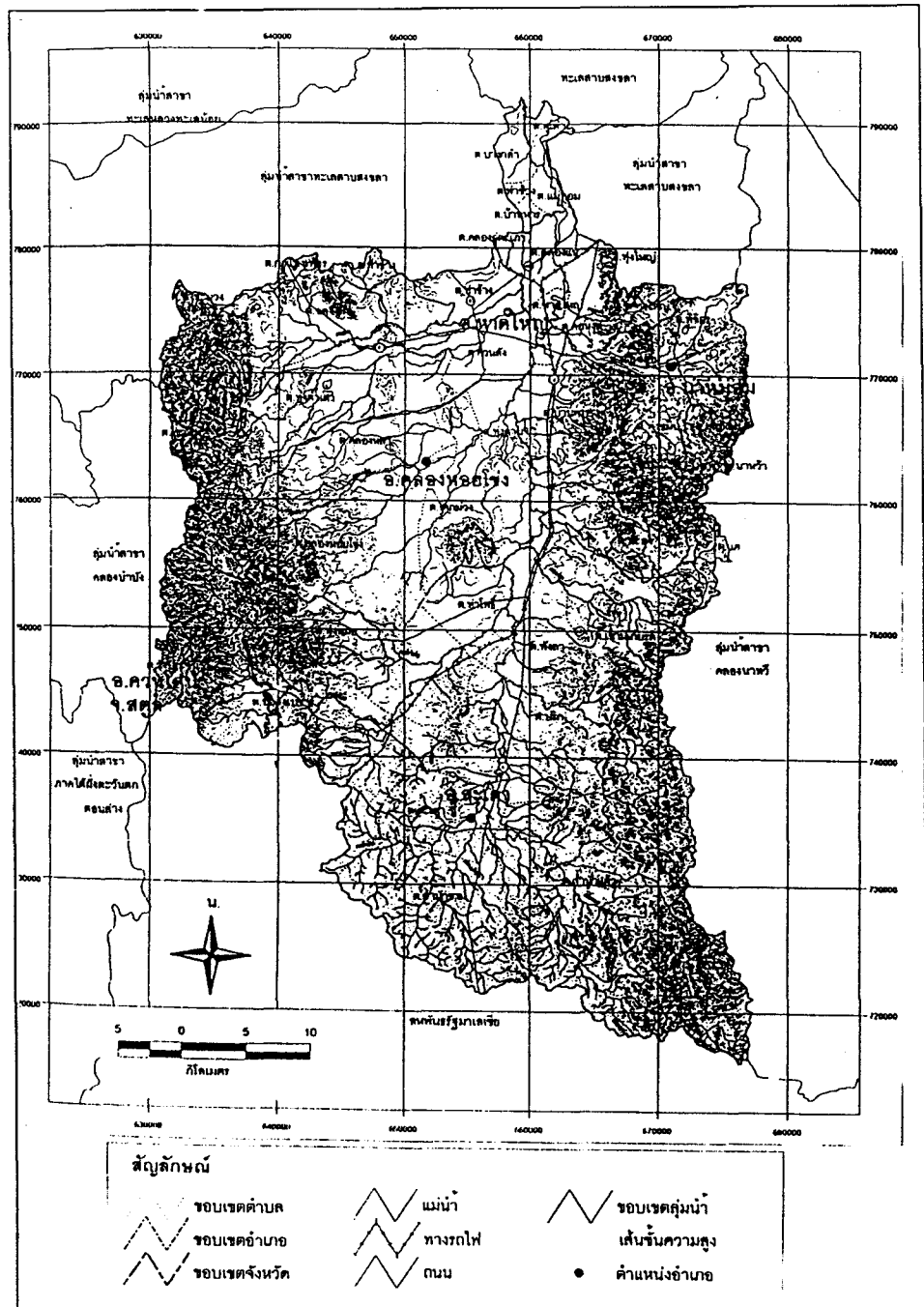
2) **พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 1B** หมายถึง พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 1 ซึ่งสภาพป่าบางส่วนในพื้นที่ได้ถูกบุกรุก ทำลาย ดัดแปลง หรือเปลี่ยนแปลงไปเพื่อพัฒนาการใช้ที่ดินรูปแบบอื่นก่อนหน้าปี พ.ศ.2525 และการใช้ที่ดินหรือการพัฒนาในรูปแบบต่างๆ ที่ดำเนินการไปแล้ว จะต้องมีความมาตรการควบคุมเป็นพิเศษ

4.7.2 **พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 2** ลักษณะทั่วไปมีคุณภาพเหมาะต่อการเป็นต้นน้ำลำธารในระดับรองลงมาจากลุ่มน้ำชั้นที่ 1 และสามารถนำมาใช้ประโยชน์เพื่อกิจการที่สำคัญได้ เช่น การทำเหมืองแร่ เป็นต้น แต่ต้องมีการควบคุมที่เข้มงวด เพื่อมิให้เกิดความเสียหายแก่พื้นที่ต้นน้ำลำธารอย่างเด็ดขาด

4.7.3 **พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 3** พื้นที่โดยทั่วไปสามารถใช้ประโยชน์ได้ทั้งกิจการทำไม้ เหมืองแร่ และปลูกพืชกิจกรรมประเภทไม้ยืนต้น แต่จะต้องมีมาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำที่ถูกต้อง

4.7.4 **พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 4** เป็นพื้นที่ที่สภาพป่าถูกบุกรุกแผ้วถางใช้ประโยชน์เพื่อปลูกพืชไร่ เป็นส่วนมาก สามารถใช้พื้นที่ทำเหมืองแร่ ป่าไม้ และกิจการอื่นๆ และควรมีมาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำที่ถูกต้อง

4.7.5 **พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 5** ลักษณะโดยทั่วไปเป็นที่ราบหรือที่ลุ่ม หรือเนินลาดเอียงเล็กน้อย และส่วนใหญ่ป่าไม้ได้ถูกบุกรุกแผ้วถางเพื่อประโยชน์ด้านเกษตรกรรม โดยเฉพาะทำนาและกิจการอื่นๆ ไปแล้ว

ภาพที่ 2.2 แผนที่ลุ่มน้ำคลองอุตะเถา

ที่มา : กรมพัฒนาที่ดิน (2545) แผนการใช้ที่ดินลุ่มน้ำสาขาลองอุตะเถา เพื่อรองรับภัยทางธรรมชาติ กรุงเทพมหานคร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

5. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ประสพสุข คีรินทร์ (2528) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของกำนันผู้ใหญ่บ้านในภาคเหนือ โดยศึกษากับกำนันผู้ใหญ่บ้านในภาคเหนือจำนวน 422 คน พบว่า

1. อายุ ระดับการศึกษา รายได้ การมีที่ดินถือครองเป็นกรรมสิทธิ์ การใช้เชื้อเพลิง และการจัดหาเชื้อเพลิง การเป็นสมาชิกกลุ่มสังคม ไม่มีผลกระทบต่อระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของกำนันผู้ใหญ่บ้านในภาคเหนือ

2. ขนาดครอบครัว ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง การเข้ารับการอบรมจากหน่วยงานต่าง ๆ มีผลกระทบต่อระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของกำนันผู้ใหญ่บ้านในภาคเหนือ

3. ความสนใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ การพบปะพูดคุยกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้ อำเภอ เจตคติต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของกำนันผู้ใหญ่บ้านในภาคเหนือ

4. ระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ของกำนันผู้ใหญ่บ้านอยู่ในระดับปานกลาง แต่ความต้องการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของกำนันผู้ใหญ่บ้านอยู่ในระดับสูง

5. ปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญของกำนันผู้ใหญ่บ้านในการป้องกันรักษาป่าไม้ คือ ขาดอำนาจในการจับกุม รองลงมาคือ ขาดเจ้าหน้าที่ในการสนับสนุน ขาดอุปกรณ์ที่ทันสมัย ขาดกำลังคนช่วย ไม่มีเวลาว่าง ลูกบ้านไม่ให้ความร่วมมือ และคนในเครื่องแบบเป็นพ่อค้ารายใหญ่

สุเมธ ทราชแก้ว (2536) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ : ศึกษากรณีโครงการการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ (สปท.) จังหวัดอุดรธานี พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในระดับสูง เมื่อพิจารณาเป็นรายหมู่บ้าน พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ในแต่ละหมู่บ้านเข้ามามีส่วนร่วมในระดับสูงเช่นเดียวกัน กล่าวคือ ประชาชนบ้านสร้อยพรวัว บ้านดงวังพัง บ้านนาล้อม และบ้านกุดน้ำใส เข้ามามีส่วนร่วมระดับสูง ร้อยละ 81.5 85.0 80.0 และ 81.8

ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาในแต่ละขั้นตอนเป็นรายหมู่บ้านก็พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ในแต่ละหมู่บ้านเข้ามามีส่วนร่วมในระดับสูงแทบทุกขั้นตอน

ด้านปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม พบว่า มีตัวแปร ในสองกลุ่มปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ กลุ่มปัจจัยแรก คือ การได้รับการสนับสนุนจากภายนอก ตัวแปรที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม ได้แก่ การได้รับการพัฒนาความคิด กลุ่มปัจจัยที่สอง สถานการณ์ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตัวแปรที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม ได้แก่ การเผชิญปัญหาหรือความขัดแย้งในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ และปัจจัยแวดล้อมและความสะดวกในการดำเนินการ โครงการ

อิทธิพล อิศรางกูร ณ อยุธยา (2536) ศึกษาเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการพัฒนาการส่งเสริมความร่วมมือด้านป่าไม้ อำเภอภูคบบาก จังหวัดสกลนคร” จำนวน 2 หมู่บ้านคือ บ้านชมภูพาน และบ้านฮ่องลิ้ม พบว่า ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ต่อความร่วมมือของราษฎรในการพัฒนาส่งเสริมด้านป่าไม้สำหรับบ้านชมภูพาน ได้แก่ สมาชิกในวัยแรงงานของครัวเรือน การศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน และขนาดพื้นที่ถือครองของครัวเรือน ส่วนบ้านฮ่องลิ้ม ได้แก่ อายุของหัวหน้าครัวเรือน รายได้ และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ทางสังคม

ไพจิตร ไตรวงศ์ย่อย (2538) ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชน ศึกษากรณีบ้านป่าลิ้น ตำบลปงน้อย อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย พบว่าประชาชนในหมู่บ้านมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชนมากที่สุด ได้แก่ ความคิดเห็นและความรู้สึกเป็นเจ้าของป่าชุมชน รองลงมาได้แก่ การได้รับข่าวสารเกี่ยวกับป่าชุมชน การใช้ประโยชน์จากป่าชุมชน และจำนวนที่ดินทำกิน ตามลำดับ โดยปัจจัยทั้งสิ้น สามารถพยากรณ์การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชนได้ร้อยละ 49.3 นอกจากนี้ยังพบว่า ปัจจัยด้านเพศ อายุ การใช้ประโยชน์จากป่าชุมชน การเป็นสมาชิกกลุ่มในชุมชน ความรู้เกี่ยวกับป่าชุมชน การได้รับข่าวสารเกี่ยวกับชุมชน ความคิดเห็นและความรู้สึกเป็นเจ้าของป่าชุมชน ก่อให้เกิดความแตกต่างต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.01 ส่วนปัจจัยด้านจำนวนที่ดินทำกินก่อให้เกิดความแตกต่างต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 ด้านปัญหาและอุปสรรคในการจัดการป่าชุมชน จากการวิจัยเชิงคุณภาพพบว่าความแตกต่างด้านความคิดเห็นของสมาชิกในชุมชน ความขัดแย้งระหว่างชุมชน และไม่มีกฎหมายรองรับการจัดการป่าชุมชน เป็นปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชน

สมควร สุรภพพิศิษฐ์ (2542) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการปลูกป่าถาวรเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในวโรกาสทรงครองราชย์ปีที่ 50 จังหวัดนครราชสีมา พบว่า เพศ และสมาชิกกลุ่มมีผลต่อการมีส่วนร่วมในโครงการฯ ส่วนระดับการศึกษา และระยะเวลาการตั้งถิ่นฐานไม่มีผลต่อการเข้าร่วมโครงการ และยังพบว่า คริวเรือนที่ได้รับข่าวสารมาก จะมีส่วนร่วมในโครงการมากกว่าคริวเรือนที่ไม่ได้รับข่าวสาร

จตุรรัตน์ หิรัญชอุณหะ (2542) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของราษฎรในโครงการวนศาสตร์ชุมชนบนที่สูง ในลุ่มน้ำห้วยของผา จังหวัดกาญจนบุรี พบว่าส่วนใหญ่ให้ความสำคัญร่วมมือในกิจกรรมของการวางแผนและการปฏิบัติตามโครงการ ฯ ในระดับค่อนข้างดี โดยมีปัจจัยที่มีนัยสำคัญต่อการมีส่วนร่วมด้านต่างๆ ได้แก่ การร่วมวางแผน คือ เพศ รายได้ การร่วมมือทางสังคม และการได้รับข่าวสาร ส่วนด้านการปฏิบัติตามโครงการฯ คือ ระยะเวลา การอยู่อาศัย และการร่วมมือทางสังคม ดังนั้น การพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่นี้ จึงควรพิจารณาประเด็นต่างๆ ได้แก่ บทบาทหญิงชายต่อการร่วมวางแผนงาน การยกระดับการศึกษาของประชาชนท้องถิ่น ยกระดับรายได้ การปรับปรุงระบบจิตใจต่าง ๆ สนับสนุนการรวมกลุ่ม และปรับปรุงการประชาสัมพันธ์ของหน่วยงานภาครัฐ

สมศักดิ์ พิริโยธา (2542) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของราษฎร ในการจัดการป่าชายเลนชุมชนบางเตย อำเภอมือ จังหวัดพังงา พบว่า ปัจจัยที่สำคัญ ได้แก่ การได้รับข่าวสาร ระดับการศึกษา ความรู้ด้านป่าชายเลน ผู้นำชุมชน และการจัดตั้งกองทุนจัดการป่าชายเลน ทั้งนี้ ประชาชนให้ความเห็นว่า ปัจจัยในด้านผู้นำชุมชนมีความสำคัญที่สุด รองลงมา ได้แก่ การสนับสนุนจากหน่วยงานราชการ ความรู้ด้านป่าชายเลน การสนับสนุนจากองค์กรต่างประเทศ การจัดตั้งกองทุนป่าชายเลน การได้รับข่าวสารและผลของการปลูกป่าตามลำดับ ส่วนในกระบวนการของการมีส่วนร่วม นั้น ประชาชนระบุว่า มีส่วนร่วมมากที่สุดในขั้นตอนการติดตามตรวจสอบ รองลงมา ได้แก่ การดำเนินงาน การประเมินผลและการคิดค้นปัญหา ทั้งนี้ ประชาชนส่วนใหญ่ไม่มีส่วนร่วมในขั้นตอนการวางแผนและจัดทำโครงการ ส่วนปัญหาอุปสรรคในการพัฒนาการจัดการป่าชุมชนแห่งนี้ ได้แก่ ความไม่มั่นใจเกี่ยวกับผลประโยชน์ที่จะได้รับจากป่าที่ปลูกขึ้นและปัญหาด้านการป้องกันรักษาป่า

สมชาย วิริภิมย์กุล (2543) ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชนกรณีศึกษาป่าชุมชนบ้านโคกสันติสุข ตำบลวังหมี อำเภอน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา พบว่า อายุ ความคิดเห็นเกี่ยวกับป่าชุมชน อาชีพ ระยะทางจากบ้านถึงป่าชุมชน เพศ สถานภาพในชุมชน

การใช้ประโยชน์จากป่าชุมชน การได้รับรู้ข่าวสารและความรู้เกี่ยวกับป่าชุมชน มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชน ส่วนปัจจัยทางด้านระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครอบครัว สถานภาพสมรส รายได้ครอบครัวต่อปี และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน ไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชน ด้านปัญหาอุปสรรคในการจัดการป่าชุมชน พบว่ายังมีปัญหาเรื่องความไม่สมบูรณ์ของป่า การบุกรุกถางป่า ไฟป่า แนวเขตไม่ชัดเจน ขาดการสนับสนุนจากภาครัฐในเรื่องอุปกรณ์ พันธุ์ไม้และความรู้เกี่ยวกับป่าชุมชน

วารุณี สูงคาสิทธิ์ (2543) ศึกษาเรื่องการจัดการทรัพยากรป่าไม้และการมีส่วนร่วมของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าไม้และเพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ ระยะเวลาที่อยู่อาศัย และอาชีพไม่มีความแตกต่าง

ขยงุทธ พึ่งวงศ์ญาติ (2543) ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ กรณีศึกษาหมู่บ้านที่อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในชีวิตประจำวัน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีส่วนร่วมน้อย ส่วนการมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของชุมชน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่เคยมีส่วนร่วมในการตัดสินใจดำเนินกิจกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และไม่เคยร่วมประเมินผลการดำเนินกิจกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ส่วนการมีส่วนร่วมในการดำเนินการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้นั้น พบว่า ในรอบปีที่ผ่านมา กิจกรรมที่กลุ่มตัวอย่างเข้าไปมีส่วนร่วมเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ กิจกรรมการปลูกป่า การปลูกต้นไม้ในที่สาธารณะ การพัฒนาป่าไม้ชุมชน และการทำแนวป้องกันไฟป่า ซึ่งการมีส่วนร่วมนี้จะเป็นลักษณะของการให้ความร่วมมือกับหน่วยงานของรัฐตามที่ได้รับกรร้องขอเป็นครั้งคราว สภาพปัญหาของการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ บริเวณอำเภอปากช่อง พบว่า การกำหนดขอบเขตของป่าอนุรักษ์บางส่วนยังไม่ชัดเจนและยังไม่มีกฎระเบียบของชุมชนอย่างชัดเจน เพื่อให้ประชาชนร่วมคิดและร่วมดำเนินกิจกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ยังไม่มีการสนับสนุนอย่างชัดเจน นอกจากนี้ยังขาดการประสานงานระหว่างหน่วยงานของรัฐกับชุมชน เพื่อร่วมกันวางแผนและดำเนินกิจกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของชุมชนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ส่วนปัจจัยในระดับตัวบุคคล พบว่า ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของกลุ่มตัวอย่างมีน้อย เป็นปัจจัยที่เป็นปัญหาต่อการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ที่เห็นเด่นชัด และพบว่าปัจจัยเรื่องอาชีพ ความพอเพียงของรายได้ ความเชื่อเกี่ยวกับวัฒนธรรมดั้งเดิม และการใช้ประโยชน์จาก

ทรัพยากรป่าไม้มีส่วนเกี่ยวข้องกับความร่วมมือของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ด้วยเช่นกัน

ชำนานู พูลพังกา (2543) ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ พื้นที่โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริเทือกเขาพระ อำเภอนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ได้แก่ ระยะเวลาในการตั้งถิ่นฐาน การได้รับข่าวสาร และขนาดพื้นที่ถือครอง สำหรับปัญหาและอุปสรรคในพื้นที่พบอยู่ในระดับไม่รุนแรง ซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับการเข้าร่วมประชุมด้านอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ การเก็บหาของป่า และการลักลอบล่าสัตว์ป่า เป็นต้น

กาญจนา คุ้มทรัพย์ (2543) ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการและดูแลรักษาป่า ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาสอยดาว จังหวัดจันทบุรี พบว่า ชุมชนบ้านคลองพอกใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติเพียงด้านเดียว วิธีการดำเนินชีวิต ระบบการผลิตและระบบนิเวศไม่ได้ถูกเชื่อมโยงเข้าหากัน ชุมชนแห่งนี้เป็นชุมชนที่เกิดใหม่และมีอายุของชุมชนไม่มากนัก คือประมาณ 30 ปี สมาชิกในชุมชนจึงมีความผูกพันและรักถิ่นฐาน ตลอดจนสำนึกของการอยู่ร่วมกับป่าอย่างพึ่งพาและเกื้อกูลประโยชน์ต่อระบบธรรมชาติ และการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการและดูแลรักษาป่าที่น้อยมาก

บรรพต มาลีหวล (2544) ศึกษานโยบายของรัฐและการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ บริเวณเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทุ่งกระเบน จังหวัดจันทบุรี พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ อาชีพหลัก ขนาดถือครองที่ดิน ความรู้ความเข้าใจการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม้ ส่วนรายได้ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน จำนวนแรงงานในครัวเรือน อาชีพรอง และระดับการศึกษา มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

สมพงษ์ กรทอง (2545) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของราษฎรท้องถิ่นในการจัดการสวนป่าชุมชนใหญ่ – ชับเหว อำเภอมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี พบว่า ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการสวนป่า ได้แก่ อายุ ขนาดพื้นที่ถือครอง การรับจ้างเป็นพนักงานสวนป่า การมีอาชีพรอง การได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และการเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม

มนู รอดภัย (2545) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของราษฎรในการอนุรักษ์ป่าชุมชนเขาปากกว้าง ตำบลธรรมเสน อำเภอนาทม จังหวัดตราด พบว่า ปัจจัยด้านการศึกษา การ

เป็นสมาชิกกลุ่มในชุมชน ผลตอบแทน เพศ อายุ และรายได้รวมทั้งหมดของครัวเรือนมี ความสัมพันธ์ทางบวกกับการมีส่วนร่วม สำหรับปัญหาในการดำเนินงาน พบว่า ราษฎรบางราย ยังไม่ให้ความร่วมมือในการอนุรักษ์ป่าชุมชน จำเป็นจะต้องประชาสัมพันธ์ทุกรูปแบบอย่างต่อเนื่อง ทั้งถึง และกำหนดกฎเกณฑ์เป็นลายลักษณ์อักษร โดยความเห็นชอบของราษฎรในชุมชนทั้งหมด ตลอดจนพัฒนาศักยภาพของป่าชุมชนในทุกด้านและพัฒนาอาชีพของราษฎรให้มีความมั่นคง ให้ ราษฎรมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และเกิดความยั่งยืนตลอดไป

วรวิมล ธีรธนากร (2545) ศึกษาปัจจัยทางเศรษฐกิจ – สังคม ที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมใน การฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ หลังเกิดอุทกภัยครั้งใหญ่ในปี พ.ศ.2531 ของตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า เพศ การศึกษา อาชีพ ประเพณี และวัฒนธรรม การใช้เทคโนโลยี ทางการเกษตร การได้รับรู้ข่าวสาร การเป็นผู้นำ / กรรมการหมู่บ้านมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วม ในการฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ ของราษฎรตำบลกำโลน

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง พบว่า ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม ที่ควรนำมา ศึกษา ได้แก่ ปัจจัยต่าง ๆ ต่อไปนี้

1. ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา
 2. ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ได้แก่ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ระยะเวลาใน การตั้งถิ่นฐาน ตำแหน่งหน้าที่ในชุมชน การเข้าร่วมกลุ่มทำกิจกรรม อาชีพ รายได้ของครอบครัว การมีที่ดินในครอบครอง
 3. ปัจจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ การได้รับข่าวสาร การได้รับการฝึกอบรม การได้รับความรู้ การได้รับประโยชน์ ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการ
- ในด้านการมีส่วนร่วมนั้น ได้สรุปไว้ 4 ขั้นตอน ดังนี้
1. ขั้นตอนการร่วมตัดสินใจ ได้แก่ การร่วมศึกษาสถานการณ์ การร่วมศึกษาปัญหา และสาเหตุ การร่วมวางแผนและกำหนดกิจกรรม
 2. ขั้นตอนการร่วมดำเนินกิจกรรม
 3. ขั้นตอนการร่วมรับผลประโยชน์
 4. ขั้นตอนการร่วมควบคุมติดตามและประเมินผล

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) โดยใช้แบบสัมภาษณ์ เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ลุ่มน้ำคลองอู่ตะเภา จังหวัดสงขลา ซึ่งได้ดำเนินการวิจัยตามขั้นตอน ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรเป้าหมาย ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นประชากรที่อาศัยอยู่ในบริเวณพื้นที่ลุ่มน้ำคลองอู่ตะเภา จังหวัดสงขลา รวม 7 อำเภอ จากจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 143,469 ครัวเรือน

1.2 การคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ใช้สูตร Yamane ดังนี้ (Yamane , 1973)

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

โดยที่

n หมายถึง จำนวนครัวเรือนตัวอย่างที่ต้องการ (ครัวเรือน)

N หมายถึง จำนวนครัวเรือนทั้งหมด (143,469 ครัวเรือน)

e หมายถึง ความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่าง กำหนดเท่ากับ 0.05

แทนค่าในสูตร

$$\begin{aligned} n &= \frac{143,469}{1 + 143,469 (0.05)^2} \\ &= 398.89 \end{aligned}$$

ในที่นี้จึงกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างรวมทั้งสิ้น 400 ครัวเรือน

1.3 การสุ่มตัวอย่าง ใช้สูตรการกระจายตามสัดส่วนและการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (simple random sampling) สำหรับครัวเรือนกลุ่มตัวอย่างในแต่ละอำเภอ

สุ่มตัวอย่างในแต่ละอำเภอ โดยใช้สูตรการกระจายตามสัดส่วน ดังนี้

$$n_i = n \frac{N_i}{N}$$

โดยที่

n_i	หมายถึง	จำนวนครัวเรือนตัวอย่างที่ใช้ศึกษาในอำเภอ i
n	หมายถึง	จำนวนครัวเรือนตัวอย่างที่ศึกษาทั้งหมด ซึ่งมีเท่ากับ 400 ครัวเรือน
N_i	หมายถึง	จำนวนครัวเรือนทั้งหมดในอำเภอ i
N	หมายถึง	จำนวนครัวเรือนรวมทั้งหมด 7 อำเภอ
i	หมายถึง	1, 2, 3, ..., 7

การกระจายของจำนวนตัวอย่างที่ทำการศึกษา ดังแสดงในตารางที่ 3.1

ตารางที่ 3.1 จำนวนครัวเรือนตัวอย่างที่ทำการศึกษา แยกตามอำเภอ

อำเภอ	จำนวนครัวเรือน	จำนวนครัวเรือนตัวอย่าง
สะเดา	22,090	62
คลองหอยโข่ง	5,566	16
หาดใหญ่	91,096	254
นาหม่อม	5,715	16
บางกล่ำ	6,992	19
รัตภูมิ	9,773	27
จะนะ	2,237	6
รวม	143,469	400

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์ ซึ่งประกอบด้วยคำถามแบบปลายเปิดและแบบปลายปิด ทั้งหมด 4 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล สังคมและเศรษฐกิจ

ตอนที่ 2 ปัจจัยด้านอื่น ๆ

ตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ กลุ่มน้ำคลองอู่ตะเภา

ตอนที่ 4 ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ

2.2 การทดสอบแบบสัมภาษณ์ เพื่อให้การวิจัยมีความถูกต้องและสมบูรณ์ ผู้วิจัยได้สร้างแบบสัมภาษณ์แล้วนำไปให้คณะอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ พิจารณาตรวจสอบความถูกต้องแก้ไข และให้คำแนะนำ แล้วนำแบบสัมภาษณ์ไปทำการทดสอบ (pre-test) กับประชาชนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง และนำผลการทดสอบไปหาความเชื่อถือได้ (reliability consistency) ตามวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (coefficient of alpha หรือ Cronbach) ในส่วนของความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรป่าไม้ ความคิดเห็นเกี่ยวกับสาเหตุที่ทำให้การจัดการทรัพยากรป่าไม้ขาดประสิทธิภาพ และการมีส่วนร่วม พบว่าค่าเฉลี่ยแอลฟา เท่ากับ 0.71 0.77 และ 0.96 ตามลำดับ จากนั้น นำแบบสัมภาษณ์มาปรับปรุงแก้ไข ให้มีความถูกต้องสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ก่อนนำไปใช้จริง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างเป็นรายอำเภอ โดยในแต่ละอำเภอจะเก็บข้อมูลกระจายในทุกตำบลที่อยู่ในพื้นที่กลุ่มน้ำคลองอู่ตะเภา และได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลในช่วงเดือนมกราคม 2547 – พฤษภาคม 2547 โดยมีการชี้แจงให้กลุ่มตัวอย่างเข้าใจวัตถุประสงค์ของการวิจัย แล้วทำการสัมภาษณ์เป็นรายบุคคล ผลการเก็บรวบรวมข้อมูลได้กลุ่มตัวอย่างครบ 400 ครั้วเรือน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อเก็บรวบรวมข้อมูลได้แล้ว ได้ทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลอีกครั้งหนึ่ง แล้วนำข้อมูลมาทำการลงรหัสแล้ววิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Windows (Statistic Package for the Social Sciences for Windows Version 11.0) และทำการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้สถิติ ดังนี้

4.1 อธิบายลักษณะข้อมูล โดยการแจกแจงความถี่ (frequency) ค่าร้อยละ (percentage) ค่ามัธยฐานเลขคณิตหรือค่าเฉลี่ย (arithmatic mean) ค่าต่ำสุด (minimum) ค่าสูงสุด (maximum) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation , S.D.)

4.2 หาความสัมพันธ์ของตัวแปร โดยใช้สถิติวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุแบบปกติ (Multiple Regression) ซึ่งสมการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุ (กัลยา วานิชย์บัญชา , 2546) คือ

$$Y = B_0 + B_1X_1 + B_2X_2 + \dots\dots\dots B_kX_k + e$$

เนื่องจากค่า Y ขึ้นอยู่กับค่าของ X

โดยที่ Y = ตัวแปรตาม

X = ตัวแปรอิสระ

B_0 = ส่วนตัดแกน Y เมื่อกำหนดให้ $X_1 = X_2 = \dots\dots\dots X_k = 0$

e = ความคลาดเคลื่อนอย่างสุ่ม

4.3 การวัดการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ โดยเป็นคำถามปลายปิด มีคำตอบให้เลือก 2 คำตอบ คือ มีส่วนร่วม และไม่มีส่วนร่วม จำนวน 26 ข้อ คะแนนเต็ม 26 คะแนน คือ ข้อที่ตอบมีส่วนร่วม ให้คะแนนเป็น 1 และข้อที่ตอบไม่มีส่วนร่วม ให้คะแนนเป็น 0

4.4 การวัดระดับความมีประโยชน์ของทรัพยากรป่าไม้ ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรป่าไม้ และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับสาเหตุที่ทำให้การจัดการทรัพยากรป่าไม้โดยชุมชนขาดประสิทธิภาพ โดยแบ่งระดับออกเป็น 6 ระดับ คือ 5 - 4 - 3 - 2 - 1 - 0

$$\begin{aligned} \text{ระดับความคิดเห็น} &= \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนระดับ}} \\ &= \frac{5 - 0}{6} \\ &= 0.83 \end{aligned}$$

ดังนั้น การแปลความหมายตามค่าเฉลี่ยต่าง ๆ คือ

0.00 – 0.83	หมายถึง	ไม่มีประโยชน์ ไม่เห็นด้วย
0.84 – 1.67	หมายถึง	น้อย
1.68 – 2.51	หมายถึง	ค่อนข้างน้อย
2.52 – 3.35	หมายถึง	ปานกลาง
3.36 – 4.19	หมายถึง	ค่อนข้างมาก
4.20 – 5.00	หมายถึง	มาก

4.5 การวัดระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการจัดการทรัพยากรป่าไม้ให้ประสบความสำเร็จ โดยเป็นคำถามปลายปิด มีคำตอบให้เลือก 2 คำตอบ คือ ใช่ และไม่ใช่ จำนวน 6 ข้อ คะแนนเต็ม 6 คะแนน คือ ข้อที่ตอบว่าใช่ ให้คะแนนเป็น 1 และข้อที่ตอบว่าไม่ใช่ ให้คะแนนเป็น 0

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่องปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ กลุ่มน้ำคลองอู่ตะเภา จังหวัดสงขลา เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 ราย การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล แบ่งออกเป็น 6 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทางด้านพื้นฐานส่วนบุคคล

ตอนที่ 2 ข้อมูลทางด้านสังคม เศรษฐกิจ

ตอนที่ 3 ข้อมูลด้านอื่นๆ

ตอนที่ 4 การมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ กลุ่มน้ำคลองอู่ตะเภา

ตอนที่ 5 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ

ตอนที่ 6 การทดสอบสมมติฐาน

ตอนที่ 1 ข้อมูลทางด้านพื้นฐานส่วนบุคคล

จากตารางที่ 4.1 สถานภาพส่วนบุคคล กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 61.75 เป็นเพศชาย ที่เหลือร้อยละ 38.25 เป็นเพศหญิง ในด้านอายุ พบว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 35.75 มีอายุระหว่าง 31 – 40 ปี รองลงมา ร้อยละ 27.00 มีอายุระหว่าง 41 – 50 ปี โดยมีอายุเฉลี่ย 37.90 ปี ด้านการนับถือศาสนา กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 87.50 นับถือศาสนาพุทธ ส่วนที่เหลือร้อยละ 12.50 นับถือศาสนาอิสลาม ในด้านระดับการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 26.75 จบการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่า รองลงมา ร้อยละ 23.00 จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า และร้อยละ 20.75 จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ด้านสถานภาพสมรส กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 62.00 มีสถานภาพสมรสและอยู่ด้วยกัน รองลงมา ร้อยละ 32.00 มีสถานภาพโสด

ตารางที่ 4.1 สถานภาพส่วนบุคคล

n = 400

ประเด็น	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	ต่ำสุด	สูงสุด	\bar{X}	S.D.
1. เพศ						
ชาย	247	61.75				
หญิง	153	38.25				
2. อายุ (ปี)						
			16	75	37.90	11.36
≤ 30	97	24.25				
31 – 40	143	35.75				
41 – 50	108	27.00				
51 – 60	38	9.50				
> 60	14	3.50				
3. ศาสนา						
พุทธ	350	87.50				
คริสต์	0	0.00				
อิสลาม	50	12.50				
อื่น ๆ	0	0.00				
4. ระดับการศึกษา						
ไม่ได้เรียน	4	1.00				
ประถมศึกษา	83	20.75				
มัธยมศึกษาตอนต้นหรือเทียบเท่า	49	12.25				
มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า	92	23.00				
อนุปริญญาหรือเทียบเท่า	65	16.25				
ปริญญาตรีหรือสูงกว่า	107	26.75				
5. สถานภาพสมรส						
โสด	128	32.00				
แต่งงานและอยู่ด้วยกัน	248	62.00				
แต่งงานแต่แยกกันอยู่โดยไม่หย่าร้าง	8	2.00				
ม้าย / หย่าร้าง	16	4.00				

ตอนที่ 2 ข้อมูลทางด้านสังคม เศรษฐกิจ

2.1 สภาพพื้นฐานทางสังคม

จากการศึกษาสภาพพื้นฐานทางสังคมของกลุ่มตัวอย่าง ดังแสดงในตารางที่ 4.2 พบว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 66.75 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 4 – 6 คน รองลงมาร้อยละ 21.00 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนน้อยกว่าหรือเท่ากับ 3 คน เฉลี่ย 4.68 คน ในด้านระยะเวลาการตั้งถิ่นฐาน กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 44.75 มีระยะเวลาในการตั้งถิ่นฐานน้อยกว่าหรือเท่ากับ 20 ปี รองลงมาร้อยละ 21.00 มีระยะเวลาในการตั้งถิ่นฐาน 21 – 30 ปี และร้อยละ 19.50 มีระยะเวลาในการตั้งถิ่นฐาน 31 – 40 ปี เฉลี่ย 24.05 ปี ในด้านตำแหน่งในชุมชน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ร้อยละ 70.50 ไม่มีตำแหน่งในชุมชน ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่มีตำแหน่งในชุมชน โดยเป็นสมาชิกกลุ่มมีจำนวนมากที่สุด (ร้อยละ 13.50) รองลงมาเป็นสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล (ร้อยละ 7.50) ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ผู้ใหญ่บ้าน (ร้อยละ 6.50) ประธานกลุ่ม (ร้อยละ 4.00) อื่นๆ (ร้อยละ 2.75) และกำนัน (ร้อยละ 1.25) และในด้านการเข้าร่วมกลุ่มทำกิจกรรมเพื่อประโยชน์ส่วนรวมในการพัฒนาท้องถิ่น กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 38.50 เข้าร่วมกลุ่มฯ นาน ๆ ครั้ง รองลงมาร้อยละ 28.50 เข้าร่วมกลุ่มฯ บ่อยครั้ง

ตารางที่ 4.2 สภาพพื้นฐานทางสังคมของกลุ่มตัวอย่าง

n = 400

ประเด็น	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	ต่ำสุด	สูงสุด	\bar{X}	S.D.
1. จำนวนสมาชิกในครัวเรือนทั้งหมด (คน)			1	15	4.68	1.76
≤ 3	84	21.00				
4 – 6	267	66.75				
7 – 9	45	11.25				
10 – 12	3	0.75				
> 12	1	0.25				
2. ระยะเวลาที่อาศัยในชุมชนนี้ (ปี)			1	71	24.05	15.34
≤ 20	179	44.75				
21 – 30	84	21.00				
31 – 40	78	19.50				
41 – 50	43	10.75				
> 50	16	4.00				

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

n = 400

ประเด็น	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	ต่ำสุด	สูงสุด	\bar{X}	S.D.
3. ตำแหน่งในชุมชน						
ไม่มี	282	70.50				
มี (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)						
กำนัน	5	1.25				
ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ผู้ใหญ่บ้าน	26	6.50				
สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล	30	7.50				
ประธานกลุ่ม	16	4.00				
สมาชิกกลุ่ม	54	13.50				
อื่นๆ	11	2.75				
4. การเข้าร่วมกลุ่มทำกิจกรรมเพื่อ						
ประโยชน์ส่วนรวมในการพัฒนา						
ท้องถิ่น						
ไม่เคยเข้าร่วม	68	17.00				
นาน ๆ ครั้ง	154	38.50				
บ่อยครั้ง	114	28.50				
ทุกครั้ง	64	16.00				

1.2 สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจ

จากการศึกษาสภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจของกลุ่มตัวอย่าง ดังแสดงในตารางที่ 4.3 พบว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 29.75 ประกอบอาชีพหลักทำสวนยางพารา รองลงมา ร้อยละ 23.50 ประกอบอาชีพรับราชการ / รัฐวิสาหกิจ และร้อยละ 23.00 ประกอบอาชีพรับจ้าง ในด้านอาชีพรอง กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 25.75 ประกอบอาชีพรองทำสวนผลไม้ รองลงมา ร้อยละ 18.25 ประกอบอาชีพรองทำสวนยางพารา ร้อยละ 17.5 ประกอบอาชีพรองเลี้ยงสัตว์ และร้อยละ 16.25 ประกอบอาชีพรองรับจ้าง ด้านรายได้ของครัวเรือนของกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 38.50 มีรายได้ 50,001 – 100,000 บาท ต่อปี เฉลี่ย 138,136.71 บาท รองลงมา ร้อยละ 17.50 มีรายได้ 100,001 – 150,000 บาทต่อปี เฉลี่ย ในด้านความพอเพียงของรายได้ของกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 43.00 มีรายได้พอใช้แต่ไม่มีเงินออม รองลงมา ร้อยละ 32.25 มีรายได้พอใช้และมีเงินออม ในด้านลักษณะการถือครองที่ดิน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ร้อยละ 71.50 มีที่ดินถือครองเป็นของตนเอง รองลงมา ร้อยละ 24.00 ไม่มีที่ดินถือครองเป็นของตนเอง ในด้านขนาดที่ดินถือครอง พบว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 39.00 มีขนาดที่ดินถือครองเป็นของตนเองจำนวน 1 – 10 ไร่ รองลงมา ร้อยละ 26.75 ไม่มีที่ดินถือครองเป็นของตนเอง และร้อยละ 21.00 มีขนาดที่ดินถือครองเป็นของตนเองจำนวน 11 – 20 ไร่ เฉลี่ย 10.66 ไร่ ในด้านความพอเพียงของที่ดินทำกินต่อการดำรงชีพของครอบครัว พบว่ากลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 54.25 มีที่ดินเพียงพอต่อการดำรงชีพของครอบครัว และอีกร้อยละ 45.75 มีที่ดินไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพของครอบครัว

ตารางที่ 4.3 สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจของกลุ่มตัวอย่าง

n = 400

ประเด็น	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	ต่ำสุด	สูงสุด	\bar{X}	S.D.
1. อาชีพหลัก						
ทำนา	11	2.75				
ทำสวนยางพารา	119	29.75				
ทำสวนผลไม้	4	1.00				
เลี้ยงสัตว์	6	1.50				
ค้าขาย	37	9.25				
รับจ้าง	92	23.00				
รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	94	23.50				
อื่น ๆ	37	9.25				

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

n = 400						
ประเด็น	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	ต่ำสุด	สูงสุด	\bar{X}	S.D.
2. อาชีพพรอง						
ไม่มีอาชีพพรอง	94	23.50				
มีอาชีพพรอง	306	76.50				
(ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)						
ทำนา	20	5.00				
ทำสวนยางพารา	73	18.25				
ทำสวนผลไม้	103	25.75				
เลี้ยงสัตว์	70	17.50				
ค้าขาย	60	15.00				
รับจ้าง	65	16.25				
อื่นๆ	8	2.00				
3. รายได้ของครัวเรือนต่อปี						
			20,000	1,500,000	138,136.71	143,620.47
(บาท)						
≤ 50,000	69	17.25				
50,001 – 100,000	154	38.50				
100,001 – 150,000	70	17.50				
150,001 – 200,000	41	10.25				
200,001 – 250,000	25	6.25				
250,001 – 300,000	19	4.75				
> 300,001	22	5.50				

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

n = 400

ประเด็น	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	ต่ำสุด	สูงสุด	\bar{X}	S.D.
4. ความพอเพียงของรายได้						
พอเพียง						
พอใช้และมีเงินออม	133	33.25				
พอใช้แต่ไม่มีเงินออม	172	43.00				
ไม่พอเพียง						
ไม่พอใช้ ไม่มีหนี้สิน	34	8.50				
ไม่พอใช้ ต้องกู้ยืม	61	15.25				
5. ลักษณะการถือครองที่ดิน						
ไม่มีที่ดินถือครองเป็นของตนเอง	96	24.00				
อาศัยผู้อื่นทำ	12	3.00				
เช่าที่ดิน	6	1.50				
มีที่ดินถือครองเป็นของตนเอง	286	71.50				
6. ขนาดที่ดินถือครองของตนเอง (ไร่)						
ไม่มีที่ดิน	107	26.75				
มีที่ดิน	293	73.25	1	100	10.66	14.74
1 – 10	156	39.00				
11 – 20	84	21.00				
21 – 30	31	7.75				
31 – 40	2	0.50				
41 – 50	13	3.25				
> 50	7	1.75				

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

n = 400

ประเด็น	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	ต่ำสุด	สูงสุด	\bar{X}	S.D.
7. ความเพียงพอของพื้นที่ทำกินต่อการดำรงชีวิตของครอบครัว						
ไม่เพียงพอ	183	45.75				
เพียงพอ	217	54.25				

ตอนที่ 3 ข้อมูลด้านอื่นๆ

จากตารางที่ 4.4 ปัจจัยด้านอื่นๆ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ร้อยละ 72.75 ได้รับข่าวสารทางด้านป่าไม้จากสื่อโทรทัศน์ รองลงมา ร้อยละ 64.25 ได้รับข่าวสารทางด้านป่าไม้จากสื่อหนังสือพิมพ์ ในด้านจำนวนแหล่งข้อมูลที่ได้รับข่าวสารทางด้านป่าไม้ พบว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 42.75 ได้รับข่าวสารทางด้านป่าไม้จาก 3-4 แหล่ง รองลงมา ร้อยละ 42.00 ได้รับข่าวสารทางด้านป่าไม้จาก 1-2 แหล่ง เฉลี่ย 2.99 แหล่ง ในด้านการได้รับการฝึกอบรมความรู้ทางด้านป่าไม้ของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ คิดเป็นร้อยละ 82.80 ไม่เคยได้รับการฝึกอบรมความรู้ทางด้านป่าไม้ และอีกร้อยละ 17.30 ได้รับการฝึกอบรมความรู้ทางด้านป่าไม้ ในด้านการได้รับความรู้ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ พบว่า กลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 41.00 ไม่เคยได้รับความรู้ด้านการอนุรักษ์ ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่เคยได้รับความรู้ด้านการอนุรักษ์ พบว่า ส่วนใหญ่ได้รับความรู้ด้านการอนุรักษ์จากเจ้าหน้าที่ป่าไม้ คิดเป็นร้อยละ 27.75 รองลงมาได้รับความรู้ด้านการอนุรักษ์ จากครู คิดเป็นร้อยละ 20.75 ในด้านการได้รับประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม้ในปัจจุบัน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ได้รับประโยชน์เป็นแหล่งน้ำ คิดเป็นร้อยละ 88.25 รองลงมาได้รับประโยชน์เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจ คิดเป็นร้อยละ 79.25 จำนวนประโยชน์ที่ได้รับจากทรัพยากรป่าไม้ กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 38.75 ได้รับประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม้ 5-6 ด้าน รองลงมา ร้อยละ 34.00 ได้รับประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม้ 3-4 ด้าน เฉลี่ย 3.89 ด้าน

ตารางที่ 4.4 ปัจจัยด้านอื่น ๆ

n = 400

ประเด็น	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	ต่ำสุด	สูงสุด	\bar{X}	S.D.
1. แหล่งที่ได้รับข่าวสารทางด้าน						
ป่าไม้ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)						
หนังสือพิมพ์	257	64.25				
หอกระจายข่าว	66	16.50				
วิทยุ	192	48.00				
โทรทัศน์	291	72.75				
ผู้นำชุมชน	85	21.25				
หน่วยงานราชการ	157	39.25				
องค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs)	13	3.25				
สถานที่ประกอบกิจกรรม						
ทางศาสนา	21	5.25				
เพื่อนบ้าน ญาติ	75	18.75				
อื่น ๆ	7	1.75				
2. จำนวนแหล่งข้อมูลที่ได้รับ			1	10	2.99	1.77
ข่าวสารด้านป่าไม้ (แหล่ง)						
≤ 2	168	42.00				
3-4	171	42.75				
5-6	42	10.50				
7-8	14	3.50				
> 8	5	1.25				
3. การได้รับการฝึกอบรมความรู้						
ทางด้านป่าไม้						
ไม่เคย	331	82.75				
เคย	69	17.25				

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

n = 400

ประเด็น	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	ต่ำสุด	สูงสุด	\bar{X}	S.D.
4. การได้รับความรู้ด้านการอนุรักษ์						
ทรัพยากรป่าไม้						
ไม่เคย	164	41.00				
เคย (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)						
เจ้าหน้าที่ป่าไม้	111	27.75				
องค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs)	18	4.50				
ครู	83	20.75				
องค์การบริหารส่วนตำบล	63	15.75				
ผู้นำชุมชน	74	18.50				
สถานที่ประกอบกิจกรรมทาง -						
ศาสนา	15	3.75				
อื่น ๆ	27	6.75				
5. ประโยชน์ที่ได้รับจากทรัพยากรป่าไม้						
ในปัจจุบัน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)						
เป็นแหล่งน้ำ	353	88.25				
เป็นแหล่งอาหาร	238	59.50				
เป็นแหล่งไม้ใช้สอย	207	51.75				
เป็นแหล่งพืชสมุนไพร	258	64.50				
เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจ	317	79.25				
เป็นสถานที่เลี้ยงสัตว์	148	37.00				
อื่น ๆ	10	2.50				

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

n = 400

ประเด็น	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	ต่ำสุด	สูงสุด	\bar{X}	S.D.
6. จำนวนประโยชน์ที่ได้รับจาก ทรัพยากรป่าไม้ (ด้าน)			1	7	3.89	1.78
≤ 2	102	25.50				
3 – 4	136	34.00				
5 – 6	155	38.75				
> 6	7	1.75				

จากตารางที่ 4.5 ระดับความสำคัญของปัจจัยต่าง ๆ ในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ได้ให้ประชาชนเรียงอันดับความสำคัญจาก 1 ถึง 7 โดยอันดับ 1 เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญมากที่สุด และอันดับ 7 เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญน้อยที่สุด แล้วรวมคะแนนลำดับ พบว่า บทบาทของผู้นำชุมชน มีระดับความสำคัญเป็นอันดับ 1 รองลงมา คือ ความรู้ด้านป่าไม้ การสนับสนุนของหน่วยงานราชการ การรวมกลุ่มของคนในชุมชน ข่าวสารด้านป่าไม้ การมีส่วนร่วมและความสามัคคีของคนในชุมชน และการสนับสนุนขององค์กรพัฒนาเอกชน หน่วยงานอาสาสมัคร มูลนิธิต่าง ๆ ตามลำดับ

ตารางที่ 4.5 ระดับความสำคัญของปัจจัยต่างๆ ในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

n = 400

ปัจจัย	คะแนนรวมลำดับ	อันดับ
บทบาทของผู้นำชุมชน	1,179	1
ความรู้ด้านป่าไม้	1,408	2
การสนับสนุนของหน่วยงานราชการ	1,543	3
การรวมกลุ่มของคนในชุมชน	1,565	4
ข่าวสารด้านป่าไม้	1,617	5
การมีส่วนร่วมและความสามัคคีของคนในชุมชน	1,677	6
การสนับสนุนขององค์กรพัฒนาเอกชน หน่วยงานอาสาสมัคร มูลนิธิต่างๆ	2,204	7

หมายเหตุ : คะแนนรวมลำดับน้อย หมายถึง มีระดับความสำคัญมาก

จากตารางที่ 4.6 ประโยชน์ของทรัพยากรป่าไม้ พบว่า โดยภาพรวม เห็นว่า ทรัพยากรป่าไม้มีประโยชน์ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในรายละเอียด กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นว่าทรัพยากรป่าไม้มีประโยชน์ต่อชุมชนในระดับมาก ขณะที่ประโยชน์ต่อครอบครัวอยู่ในระดับค่อนข้างมาก

ตารางที่ 4.6 ประโยชน์ของทรัพยากรป่าไม้

0 หมายถึง ไม่มีประโยชน์	3 หมายถึง มีประโยชน์ค่อนข้างมาก
1 หมายถึง มีประโยชน์น้อย	4 หมายถึง มีประโยชน์ค่อนข้างมาก
2 หมายถึง มีประโยชน์ค่อนข้างน้อย	5 หมายถึง มีประโยชน์มาก

n = 400

ประเด็น	ความคิดเห็น (จำนวน / ร้อยละ)						\bar{X}	S.D.	ความหมาย
	5	4	3	2	1	0			
1. ประโยชน์ต่อชุมชน	252 (63.00)	78 (19.50)	53 (13.30)	8 (2.00)	6 (1.50)	3 (0.75)	4.38	0.98	มาก
2. ประโยชน์ต่อครอบครัว	212 (53.00)	72 (17.75)	80 (20.00)	20 (5.00)	12 (3.00)	5 (1.25)	4.09	1.18	ค่อนข้างมาก
	คะแนนเฉลี่ยต่อข้อ						4.24	1.01	มาก

จากตารางที่ 4.7 ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ทำให้เข้าร่วมกิจกรรมการจัดการทรัพยากรป่าไม้ กลุ่มน้ำคลองอู่ตะเภา กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นว่า ปัจจัยเกี่ยวกับบทบาทของผู้นำชุมชน ความรู้ด้านป่าไม้ ข่าวสารด้านป่าไม้ การสนับสนุนของหน่วยงานราชการ และการสนับสนุนขององค์กรพัฒนาเอกชน หน่วยงานอาสาสมัคร มูลนิธิต่าง ๆ มีบทบาททำให้เข้าร่วมกิจกรรมการจัดการทรัพยากรป่าไม้ในระดับค่อนข้างมาก โดยปัจจัยเกี่ยวกับการสนับสนุนของหน่วยงานราชการมีบทบาทมากที่สุด เมื่อเทียบกับประเด็นอื่น ๆ

ตารางที่ 4.7 ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยสนับสนุนการจัดการทรัพยากรป่าไม้ กลุ่มน้ำคลองอู่ตะเภา

ประเด็น	ความคิดเห็น (จำนวน / ร้อยละ)						\bar{X}	S.D.	ความหมาย
	5	4	3	2	1	0			
1. ผู้นำชุมชนมีบทบาทในการจัดการทรัพยากรป่าไม้	160 (40.00)	88 (22.00)	100 (25.00)	30 (7.50)	15 (3.75)	7 (1.75)	3.83	1.24	ค่อนข้างมาก
2. เมื่อท่านมีความรู้ด้านป่าไม้แล้ว ท่านจะเข้าร่วมในกิจกรรมจัดการทรัพยากรป่าไม้มากขึ้น	137 (34.25)	128 (32.00)	104 (26.00)	18 (4.50)	9 (2.25)	4 (1.00)	3.88	1.07	ค่อนข้างมาก
3. เมื่อท่านได้รับข่าวสารด้านกิจกรรมการจัดการทรัพยากรป่าไม้แล้ว ท่านจะเข้าร่วมในกิจกรรมมากขึ้น	132 (33.00)	141 (35.25)	107 (26.75)	13 (3.25)	6 (1.50)	1 (0.25)	3.96	0.95	ค่อนข้างมาก
4. การที่หน่วยงานราชการเข้าสนับสนุนกิจกรรมจัดการทรัพยากรป่าไม้แล้ว ท่านจะเข้าร่วมในกิจกรรมมากขึ้น	140 (35.00)	151 (37.75)	92 (23.00)	10 (2.50)	4 (1.00)	3 (0.75)	4.03	0.94	ค่อนข้างมาก
5. การที่องค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs) หน่วยงานอาสาสมัคร มูลนิธิต่างๆ เข้าสนับสนุนกิจกรรมการจัดการทรัพยากรป่าไม้แล้ว ท่านจะเข้าร่วมในกิจกรรมมากขึ้น	107 (26.75)	119 (29.75)	111 (27.75)	21 (5.25)	13 (3.25)	29 (7.25)	3.50	1.40	ค่อนข้างมาก
	คะแนนเฉลี่ยต่อข้อ						3.84	0.85	ค่อนข้างมาก

ตอนที่ 4 การมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ ลุ่มน้ำคลองอุตตะเกา

การมีส่วนร่วมของประชาชน แบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน จำนวน 26 กิจกรรม ซึ่งได้แสดงไว้ในตารางที่ 4.8 ดังนี้

4.1 ขั้นตอนการร่วมตัดสินใจ

4.1.1 ในขั้นตอนการศึกษาสถานการณ์ พบว่า กิจกรรมการศึกษาการเปลี่ยนแปลงของป่าในอดีตกับปัจจุบัน มีประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 23.50 เฉลี่ยจำนวนครั้งที่มีส่วนร่วมต่อปี 1.93 ครั้ง รองลงมา คือ กิจกรรมการศึกษาผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงหรือทำลายทรัพยากรป่าไม้ในชุมชน คิดเป็นร้อยละ 23.00 เฉลี่ยจำนวนครั้งที่มีส่วนร่วมต่อปี 2.62 ครั้ง และกิจกรรมการศึกษาสภาพป่า ประชาชนมีส่วนร่วมน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 21.75 เฉลี่ยจำนวนครั้งที่มีส่วนร่วมต่อปี 2.88 ครั้ง

4.1.2 ในขั้นตอนการศึกษาปัญหาและสาเหตุ พบว่า กิจกรรมการศึกษาและเสนอปัญหาที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรป่าไม้ มีประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 21.00 เฉลี่ยจำนวนครั้งที่มีส่วนร่วมต่อปี 1.56 ครั้ง รองลงมา คือ กิจกรรมการร่วมวิเคราะห์สาเหตุที่ทำให้ทรัพยากรป่าไม้เสื่อมโทรม คิดเป็นร้อยละ 20.75 เฉลี่ยจำนวนครั้งที่มีส่วนร่วมต่อปี 1.97 ครั้ง และกิจกรรมการร่วมวิเคราะห์ปัญหาด้านการจัดการทรัพยากรป่าไม้ในชุมชน ประชาชนมีส่วนร่วมน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 19.75 เฉลี่ยจำนวนครั้งที่มีส่วนร่วมต่อปี 1.73 ครั้ง

4.1.3 ในขั้นตอนการวางแผนและกำหนดกิจกรรม พบว่า กิจกรรมการวางแผนงานหรือให้ข้อเสนอแนะในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ มีประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 20.25 เฉลี่ยจำนวนครั้งที่มีส่วนร่วมต่อปี 2.13 ครั้ง รองลงมา คือ กิจกรรมการกำหนดกิจกรรมในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ คิดเป็นร้อยละ 18.50 เฉลี่ยจำนวนครั้งที่มีส่วนร่วมต่อปี 1.81 ครั้ง

4.2 ขั้นตอนการร่วมดำเนินกิจกรรม พบว่า กิจกรรมการปลูกป่า มีประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 47.50 เฉลี่ยจำนวนครั้งที่มีส่วนร่วมต่อปี 1.98 ครั้ง รองลงมา คือ กิจกรรมการบำรุงรักษาป่า คิดเป็นร้อยละ 34.75 เฉลี่ยจำนวนครั้งที่มีส่วนร่วมต่อปี 1.76 ครั้ง และกิจกรรมการดับไฟป่าและทำแนวกันไฟ ประชาชนมีส่วนร่วมน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 13.25 เฉลี่ยจำนวนครั้งที่มีส่วนร่วมต่อปี 1.44 ครั้ง

4.3 ขั้นตอนการร่วมรับผลประโยชน์ พบว่า กิจกรรมการใช้เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ มีประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 60.00 เฉลี่ยจำนวนครั้งที่มีส่วนร่วมต่อปี 6.24 ครั้ง รองลงมา คือ กิจกรรมการใช้ประโยชน์แหล่งน้ำ คิดเป็นร้อยละ 55.50 เฉลี่ยจำนวนครั้งที่มีส่วนร่วมต่อปี 63.49 ครั้ง และกิจกรรมการใช้เป็นสถานที่เลี้ยงสัตว์ ประชาชนมีส่วนร่วมน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 29.75 เฉลี่ยจำนวนครั้งที่มีส่วนร่วมต่อปี 12.42 ครั้ง

4.4 ขั้นตอนการร่วมควบคุมติดตามและประเมินผล พบว่า กิจกรรมการร่วมควบคุมติดตามและประเมินผลความสำเร็จจากการปลูกป่าในกรณีต่างๆ มีประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 23.75 เฉลี่ยจำนวนครั้งที่มีส่วนร่วมต่อปี 1.72 ครั้ง รองลงมา คือ กิจกรรมการร่วมควบคุมติดตามและประเมินผลความอุดมสมบูรณ์ของป่าไม้ในชุมชน คิดเป็นร้อยละ 21.25 เฉลี่ยจำนวนครั้งที่มีส่วนร่วมต่อปี 1.58 ครั้ง และกิจกรรมการร่วมควบคุมติดตามและประเมินผลเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรป่าไม้ในชุมชน ประชาชนมีส่วนร่วมน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 21.00 เฉลี่ยจำนวนครั้งที่มีส่วนร่วมต่อปี 2.45 ครั้ง

กล่าวโดยสรุป ประชาชนมีส่วนร่วมในขั้นตอนการร่วมรับผลประโยชน์มากที่สุด รองลงมา คือขั้นตอนการร่วมดำเนินกิจกรรม ในขณะที่ขั้นตอนการวางแผนและกำหนดกิจกรรม ประชาชนมีส่วนร่วมน้อยกว่าขั้นตอนอื่น ๆ และจากประเด็นกิจกรรมทั้งหมด 26 กิจกรรม พบว่า กิจกรรมการใช้เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ มีประชาชนมีส่วนร่วมมากที่สุด รองลงมา คือ การใช้ประโยชน์แหล่งน้ำ ส่วนกิจกรรมที่ประชาชนมีส่วนร่วมน้อยที่สุด คือ การดับ ไฟป่า และทำแนวกันไฟ

ตารางที่ 4.8 การมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ กลุ่มน้ำคลองอู่ตะเภา ในแต่ละขั้นตอน

n = 400

ประเด็นการมีส่วนร่วม	การมีส่วนร่วม				เฉลี่ยจำนวนครั้งที่มีส่วนร่วมต่อปี	
	มี		ไม่มี		\bar{X}	S.D.
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
1. ขั้นตอนการร่วมตัดสินใจ						
1) ขั้นตอนการศึกษาสถานการณ์						
(1) การศึกษาสภาพของป่า	87	21.75	313	78.25	2.88	2.56
(2) การศึกษาการเปลี่ยนแปลงของป่าในอดีตกับปัจจุบัน	94	23.50	306	76.50	1.93	1.76
(3) การศึกษาผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงหรือทำลายทรัพยากรป่าไม้ในชุมชน	92	23.00	308	77.00	2.62	2.55
2) ขั้นตอนการศึกษาปัญหาและสาเหตุ						
(1) การศึกษาและเสนอปัญหาที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรป่าไม้	84	21.00	316	79.00	1.56	0.77
(2) การร่วมวิเคราะห์ปัญหาด้านการจัดการทรัพยากรป่าไม้ในชุมชน	79	19.75	321	80.25	1.73	0.88
(3) การร่วมวิเคราะห์สาเหตุที่ทำให้ทรัพยากรป่าไม้เสื่อมโทรม	83	20.75	317	79.25	1.97	1.84
3) ขั้นตอนการวางแผนและกำหนดกิจกรรม						
(1) การวางแผนงานหรือให้ข้อเสนอแนะในการจัดการทรัพยากรป่าไม้	81	20.25	319	79.75	2.13	1.01
(2) การกำหนดกิจกรรมในการจัดการทรัพยากรป่าไม้	74	18.50	326	81.50	1.81	0.75

ตารางที่ 4.8 (ต่อ)

n = 400

ประเด็นการมีส่วนร่วม	การมีส่วนร่วม				เฉลี่ยจำนวนครั้ง	
	มี		ไม่มี		ที่มีส่วนร่วมต่อปี	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	\bar{X}	S.D.
2. ขั้นตอนการร่วมดำเนินกิจกรรม						
(1) การจัดตั้งและคัดเลือกคณะกรรมการดูแลรักษาป่า	65	16.25	335	83.75	1.67	1.09
(2) การกำหนดกฎระเบียบในการดูแลรักษาป่า	66	16.50	334	83.50	1.45	0.61
(3) การสำรวจพื้นที่และกำหนดแนวเขตป่า	70	17.50	330	82.50	1.67	0.73
(4) การปลูกป่า	190	47.50	210	52.50	1.9	1.0
(5) การบำรุงรักษาป่า	139	34.75	261	65.25	1.76	0.83
(6) การลาดตระเวน ตรวจสอบพื้นที่ป่า	63	15.75	337	84.25	1.65	1.11
(7) การดับไฟป่าและทำแนวกันไฟ	53	13.25	347	86.75	1.44	0.78
(8) การเสียดสละทุนทรัพย์และอุปกรณ์ต่างๆ เพื่อช่วยในการดูแลรักษาป่า	92	23.00	308	77.00	2.24	4.10
(8) การประชาสัมพันธ์ให้บุคคลทั่วไปเห็นคุณค่าของป่าไม้	136	34.00	264	66.00	2.86	3.14

ตารางที่ 4.8 (ต่อ)

n = 400

ประเด็นการมีส่วนร่วม	การมีส่วนร่วม				เฉลี่ยจำนวนครั้ง	
	มี		ไม่มี		ที่มีส่วนร่วมต่อปี	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	\bar{X}	S.D.
3. ขั้นตอนการร่วมรับ						
ผลประโยชน์						
(1) การใช้ประโยชน์แหล่งน้ำ	222	55.50	178	44.50	63.49	102.85
(2) การใช้เป็นแหล่งอาหาร	189	47.25	211	52.75	52.28	96.13
(3) การใช้เป็นแหล่งไม้ใช้สอย	165	41.25	235	58.75	16.12	53.74
(4) การใช้เป็นแหล่งพืชสมุนไพร	174	43.50	226	56.50	10.56	31.51
(5) การใช้เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ	240	60.00	160	40.00	6.24	6.30
(6) การใช้เป็นสถานที่เลี้ยงสัตว์	119	29.75	281	70.25	12.42	28.13
4. ขั้นตอนการร่วมควบคุม						
ติดตามและประเมินผล						
(1) การร่วมติดตามและประเมินผลความอุดมสมบูรณ์ของป่าไม้ในชุมชน	85	21.25	315	78.75	1.58	0.61
(2) การร่วมติดตามและประเมินผลความสำเร็จจากการปลูกป่าในกรณีต่างๆ	95	23.75	305	76.25	1.72	0.79
(3) การร่วมติดตามและประเมินผลเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรป่าไม้ในชุมชน	84	21.00	316	79.00	2.45	2.65

จากตารางที่ 4.9 จำนวนกิจกรรมที่มีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ 26 กิจกรรม พบว่า กิจกรรมที่มีส่วนร่วมอยู่ในช่วง 0–4 กิจกรรม คิดเป็นร้อยละ 46.75 รองลงมาคือจำนวนกิจกรรมที่มีส่วนร่วมอยู่ในช่วง 5–9 กิจกรรม คิดเป็นร้อยละ 23.50 และมีจำนวนกิจกรรมที่มีส่วนร่วมเฉลี่ยประมาณ 7.40 กิจกรรม

ตารางที่ 4.9 จำนวนกิจกรรมที่มีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าไม้

n = 400				
จำนวนกิจกรรมที่มีส่วนร่วม	จำนวน	ร้อยละ	\bar{X}	S.D.
			7.40	7.58
0	88	22.00		
1–5	117	29.25		
6–10	86	21.50		
11–15	43	10.75		
16–20	31	7.75		
21–25	24	6.00		
26	11	2.75		

ตอนที่ 5 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ

5.1 ปัญหาและอุปสรรค

ความเห็นเกี่ยวกับสาเหตุที่ทำให้การจัดการทรัพยากรป่าไม้โดยชุมชนขาดประสิทธิภาพ กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นว่า เกิดจากประชาชนขาดความรู้ด้านป่าไม้ ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 4.94 ประชาชนขาดจิตสำนึก อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.81 มีความขัดแย้งในชุมชน อยู่ในระดับค่อนข้างมาก มีค่าเฉลี่ย 4.13 ขาดการสนับสนุนจากผู้นำชุมชน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.67 นโยบายของรัฐไม่ชัดเจน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.69 ระเบียบกฎหมายไม่เอื้ออำนวยในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ของประชาชน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.68 ขาดงบประมาณดำเนินการ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.84 ดังแสดงไว้ในตารางที่ 4.10 นอกจากนี้จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง ยังได้ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ ได้แก่ ประชาชนขาดความรู้ด้านป่าไม้ ประชาชนขาดจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ขาดงบประมาณดำเนินการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ด้านป่าไม้ยังไม่ทั่วถึง ประชาชนขาดความสามัคคี ขาดการประสานความร่วมมือระหว่างภาครัฐและประชาชน ผู้นำชุมชนไม่ให้การสนับสนุนในการแก้ไขปัญหาด้านป่าไม้ นโยบายของรัฐไม่ชัดเจน เจ้าหน้าที่ภาครัฐขาดประสิทธิภาพและความจริงจังในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ และ แนวเขตป่าไม้ชัดเจน

ตารางที่ 4.10 ความเห็นเกี่ยวกับสาเหตุที่ทำให้การจัดการทรัพยากรป่าไม้โดยชุมชนขาดประสิทธิภาพ

- 0 หมายถึง ไม่เห็นด้วย
 1 หมายถึง เห็นด้วยน้อย
 2 หมายถึง เห็นด้วยค่อนข้างน้อย
 3 หมายถึง เห็นด้วยปานกลาง
 4 หมายถึง เห็นด้วยค่อนข้างมาก
 5 หมายถึง เห็นด้วยมาก

n = 400

สาเหตุ	ความคิดเห็น (จำนวน / ร้อยละ)						\bar{X}	S.D.	ความหมาย	
	5	4	3	2	1	0				
1. ประชาชนขาดความรู้ด้านป่าไม้	174 (43.50)	109 (27.25)	71 (17.75)	18 (4.50)	20 (5.00)	8 (2.00)	4.94	1.25	มาก	
2. ประชาชนขาดจิตสำนึก	154 (38.50)	122 (30.50)	67 (16.75)	23 (5.75)	17 (4.25)	17 (4.25)	4.81	1.34	มาก	
3. มีความขัดแย้งในชุมชน	79 (19.75)	98 (24.50)	103 (25.75)	60 (15.00)	37 (9.25)	23 (5.75)	4.13	1.44	ค่อนข้างมาก	
4. ขาดการสนับสนุนจากผู้นำชุมชน	139 (34.75)	112 (28.00)	88 (22.00)	17 (4.25)	27 (6.75)	17 (4.25)	4.67	1.39	มาก	
5. นโยบายของรัฐไม่ชัดเจน	129 (32.25)	118 (29.50)	92 (23.00)	32 (8.00)	20 (5.00)	9 (2.25)	4.69	1.26	มาก	
6. ระเบียบ กฎหมายไม่เอื้ออำนวยในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ของประชาชน	125 (31.25)	116 (29.00)	107 (26.75)	28 (7.00)	14 (3.50)	10 (2.50)	4.70	1.22	มาก	
7. เจ้าหน้าที่ของรัฐขาดประสิทธิภาพ	136 (34.00)	113 (28.25)	83 (20.75)	38 (9.50)	15 (3.75)	15 (3.75)	4.68	1.33	มาก	
8. ขาดงบประมาณดำเนินการ	161 (40.25)	117 (29.25)	72 (18.00)	18 (4.50)	12 (3.00)	20 (5.00)	4.84	1.35	มาก	
							รวม	4.59	1.32	มาก

จากตารางที่ 4.11 แนวทางการจัดการทรัพยากรป่าไม้ให้ประสบผลสำเร็จ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า ควรจะมีการบริการให้ความรู้ด้านป่าไม้แก่ประชาชน คิดเป็นร้อยละ 95.75 รองลงมา มีความคิดเห็นว่า ควรจะเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐและชุมชน คิดเป็นร้อยละ 95.50 ควรสร้างจิตสำนึกแก่ผู้นำชุมชนและประชาชนในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ คิดเป็นร้อยละ 94.75 รัฐควรกำหนดนโยบายให้ชัดเจน คิดเป็นร้อยละ 93.25 ควรสนับสนุนงบประมาณดำเนินการ คิดเป็นร้อยละ 91.75 และรัฐควรออกกฎหมายรองรับการจัดการทรัพยากรป่าไม้โดยประชาชน คิดเป็นร้อยละ 89.50

ตารางที่ 4.11 แนวทางการจัดการทรัพยากรป่าไม้ให้ประสบความสำเร็จ

n = 400

ประเด็น	ความคิดเห็น			
	ใช่		ไม่ใช่	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. รัฐกำหนดนโยบายให้ชัดเจน	373	93.25	27	6.75
2. รัฐออกกฎหมายรองรับการจัดการ ทรัพยากรป่าไม้โดยประชาชน	358	89.50	42	10.50
3. บริการให้ความรู้ด้านป่าไม้แก่ประชาชน	383	95.75	17	4.25
4. สนับสนุนงบประมาณดำเนินการ	367	91.75	33	8.25
5. เพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานระหว่าง เจ้าหน้าที่ของรัฐและชุมชน	382	95.50	18	4.50
6. สร้างจิตสำนึกแก่ผู้นำชุมชนและประชาชน ในการจัดการทรัพยากรป่าไม้	379	94.75	21	5.25

จากตารางที่ 4.12 ข้อเสนอแนะในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ บริเวณลุ่มน้ำคลองอุตะเถา มีผู้ให้ข้อเสนอแนะจำนวน 165 ราย ข้อที่มีการเสนอแนะมากที่สุด ได้แก่ ปลุกจิตสำนึกให้แก่ประชาชนได้เห็นความสำคัญของทรัพยากรป่าไม้ คิดเป็นร้อยละ 66.06 รองลงมา คือ ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการดูแลทรัพยากรป่าไม้ในชุมชนของตน คิดเป็นร้อยละ 58.79

ตารางที่ 4.12 ข้อเสนอแนะในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ บริเวณลุ่มน้ำคลองอุตะเถา

n = 165		
ข้อเสนอแนะ	จำนวน	ร้อยละ
1. ปลุกจิตสำนึกให้แก่ประชาชนได้เห็นความสำคัญของทรัพยากรป่าไม้	109	66.06
2. ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการดูแลทรัพยากรป่าไม้ในชุมชน ของตน	97	58.79
3. สนับสนุนเงินงบประมาณในการจัดการทรัพยากรป่าไม้	85	51.52
4. ให้เจ้าหน้าที่ภาครัฐเข้ามามีส่วนร่วมกับประชาชนมากขึ้น	82	49.70
5. ให้หน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทำงานอย่างต่อเนื่อง	75	45.45
6. ให้ทุกฝ่ายร่วมมือกันอย่างจริงจัง	62	37.58
7. ให้มีการจัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในชุมชน	55	33.33
8. ให้มีการปลูกป่าทดแทนพื้นที่ป่าที่ถูกทำลาย	51	30.91
9. จัดกิจกรรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในชุมชน	50	30.30
10. เชื่อมโยงหน่วยงานและกลุ่มองค์กรต่าง ๆ กำหนดบทบาทและวาง นโยบายร่วมกัน	45	27.27
11. จัดตั้งคณะกรรมการดูแลป่าไม้ในชุมชน	36	21.82
12. จัดฝึกอบรมความรู้ทางด้านป่าไม้แก่ราษฎร	30	18.18
13. ให้เจ้าหน้าที่ทำงานอย่างจริงจังและโปร่งใส	28	16.67
14. ให้ประชาชนได้รับข้อมูลข่าวสารด้านป่าไม้มากขึ้น	25	15.15
15. กำหนดกฎระเบียบในการดูแลรักษาป่าให้ชัดเจน	19	11.52
16. ให้ประชาชนมีความสามัคคีร่วมมือร่วมใจกันแก้ไขปัญหา	15	9.09
17. กำหนดแนวเขตป่าให้ชัดเจน	9	5.45
18. ออกเอกสารสิทธิที่ดินทำกินให้ชัดเจน	7	4.24

ตอนที่ 6 การทดสอบสมมติฐาน

ในการทดสอบสมมติฐาน ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าไม้
 กลุ่มน้ำคลองอยู่ตะเภา โดยกำหนดตัวแปรตาม การมีส่วนร่วม ดังนี้

- Y_1 = การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ
- Y_2 = การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม
- Y_3 = การมีส่วนร่วมในการร่วมรับผลประโยชน์
- Y_4 = การมีส่วนร่วมในการควบคุมติดตามและประเมินผล
- Y = การมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน

สำหรับตัวแปรอิสระ 19 ปัจจัย กำหนดให้

- X_1 = เพศ
- X_2 = อายุ
- X_3 = ระดับการศึกษา
- X_4 = จำนวนสมาชิกในครัวเรือน
- X_5 = ระยะเวลาที่อาศัยในชุมชน
- X_6 = จำนวนตำแหน่งในชุมชน
- X_7 = การเข้าร่วมกลุ่มทำกิจกรรมเพื่อประโยชน์ส่วนรวมในการพัฒนาท้องถิ่น
- X_8 = อาชีพหลัก
- X_9 = รายได้ของครัวเรือนต่อปี
- X_{10} = ความพอเพียงของรายได้
- X_{11} = ขนาดพื้นที่ถือครอง
- X_{12} = ความเพียงพอของพื้นที่ทำกินต่อการดำรงชีพของครอบครัว
- X_{13} = จำนวนแหล่งที่ได้รับข่าวสารทางด้านป่าไม้
- X_{14} = การได้รับการฝึกอบรมความรู้ด้านป่าไม้
- X_{15} = การได้รับความรู้ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้
- X_{16} = จำนวนประโยชน์ที่ได้รับจากทรัพยากรป่าไม้ในปัจจุบัน
- X_{17} = ประโยชน์ของทรัพยากรป่าไม้ต่อชุมชน

X_{18} = ประโยชน์ของทรัพยากรป่าไม้ต่อครอบครัว

X_{19} = ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรป่าไม้ กลุ่มน้ำคลองอุตะเถา

โดยวิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าไม้
กลุ่มน้ำคลองอุตะเถา ปรากฏผลดังนี้

6.1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปรอิสระ 19 ปัจจัย และตัวแปรตามของการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ กลุ่มน้ำคลองอุตะเถา (ดังตารางที่ 4.13) จากการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 37.90 ปี จบการศึกษามัธยมศึกษา มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.68 คน มีระยะเวลาในการตั้งถิ่นฐานเฉลี่ย 24.05 ปี กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่มีตำแหน่งในชุมชน และเข้าร่วมกลุ่มทำกิจกรรมเพื่อประโยชน์ส่วนรวม มีอาชีพหลักทำสวนยางพารา มีรายได้เฉลี่ยปีละ 138,136.71 บาท และรายได้พอเพียงต่อการดำรงชีพของครอบครัว และส่วนใหญ่มีพื้นที่ถือครองเป็นของตนเอง โดยมีขนาดพื้นที่ถือครองเฉลี่ย 10.66 ไร่ และขนาดที่ดินถือครองเพียงพอต่อการดำรงชีพของครอบครัว กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ได้รับข่าวสารทางด้านป่าไม้จากสื่อ 2 – 3 แหล่ง และส่วนใหญ่ไม่ได้รับการฝึกอบรมความรู้ทางด้านป่าไม้ และไม่เคยได้รับความรู้ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ในด้านการได้รับประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม้ ส่วนใหญ่ได้รับประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม้ เฉลี่ย 3.89 ข้อ และทรัพยากรป่าไม้มีประโยชน์ต่อชุมชนและครอบครัวในระดับมากและค่อนข้างมาก และความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรป่าไม้ กลุ่มน้ำคลองอุตะเถาอยู่ในระดับค่อนข้างมาก

ตารางที่ 4.13 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปรอิสระ 19 ปัจจัย และตัวแปรตาม การมีส่วนร่วม

ตัวแปร	\bar{X}	S.D.
ตัวแปรอิสระ		
1. เพศ (X_1) (ชาย = 1)	0.62	0.49
2. อายุ (X_2)	37.90	11.36
3. ระดับการศึกษา (X_3)	3.13	1.51
4. จำนวนสมาชิกในครัวเรือน (X_4)	4.68	1.76
5. ระยะเวลาที่อาศัยในชุมชน (X_5)	24.05	15.34
6. จำนวนตำแหน่งในชุมชน (X_6)	0.37	0.68
7. การเข้าร่วมกลุ่มทำกิจกรรมเพื่อประโยชน์ส่วนรวมในการพัฒนาท้องถิ่น (X_7)	1.44	0.95
8. อาชีพหลัก (X_8) (การเกษตร = 1)	0.35	0.48
9. รายได้ของครัวเรือนต่อปี (X_9)	138,136.71	143,620.47
10. ความพอเพียงของรายได้ (X_{10}) (พอเพียง = 1)	0.76	0.43
11. ขนาดพื้นที่ถือครอง (X_{11})	10.66	0.54
12. ความเพียงพอของพื้นที่ทำกินต่อการดำรงชีพของครอบครัว (X_{12}) (พอเพียง = 1)	0.54	0.50
13. จำนวนแหล่งที่ได้รับข่าวสารทางด้านป่าไม้ (X_{13})	2.99	1.77
14. การได้รับการฝึกอบรมความรู้ด้านป่าไม้ (X_{14}) (เคย = 1)	0.17	0.38
15. การได้รับความรู้ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ (X_{15}) (เคย = 1)	0.59	0.49
16. การได้รับประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม้ในปัจจุบัน (X_{16})	3.89	1.78
17. ประโยชน์ของทรัพยากรป่าไม้ต่อชุมชน (X_{17})	4.38	0.98
18. ประโยชน์ของทรัพยากรป่าไม้ต่อครอบครัว (X_{18})	4.09	1.18
19. ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรป่าไม้ ลุ่มน้ำคลองอู่ตะเภา (X_{19})	3.84	0.85
ตัวแปรตาม		
1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	5.52	2.15
2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม	4.96	2.99
3. การมีส่วนร่วมในการร่วมรับผลประโยชน์	4.91	1.95
4. การมีส่วนร่วมในการควบคุมติดตามและประเมินผล	1.47	1.32
5. การมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน	7.40	7.58

6.2 ค่าเมตริกสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ตัวแปรอิสระ 19 ตัวแปร (ดังแสดงในตารางที่ 4.14) จะเห็นว่าไม่มีตัวแปรอิสระคู่ใดที่มีความสัมพันธ์กันสูงที่จะก่อให้เกิดปัญหาการละเมิดข้อสมมติฐานที่กำกับเทคนิคการวิเคราะห์ถดถอยพหุ

6.3 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ ลุ่มน้ำคลอง

อุตะเกา

6.3.1 ขั้นตอนการศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในขั้นตอนการตัดสินใจ (Y_1) กับตัวแปรอิสระ 19 ตัว (ดังแสดงในตารางที่ 4.15) แสดงให้เห็นว่า ตัวแปรอิสระทั้ง 19 ตัว มีอำนาจในการพยากรณ์ตัวแปรการมีส่วนร่วมของประชาชนในขั้นตอนนี้ได้ร้อยละ 24.5 ($R^2 = 0.245$) เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระแต่ละตัว กับตัวแปรการมีส่วนร่วม พบว่า การเข้าร่วมกลุ่มกิจกรรมเพื่อประโยชน์ส่วนรวมในการพัฒนาท้องถิ่น และการได้รับการฝึกอบรมความรู้ด้านป่าไม้ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และพบว่า จำนวนสมาชิกในครัวเรือน การได้รับความรู้ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และประโยชน์ของทรัพยากรป่าไม้ต่อครอบครัว มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีจำนวนแหล่งที่ได้รับข่าวสารทางด้านป่าไม้ มีความสัมพันธ์ทางลบกับการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนตัวแปรอิสระอื่นอีก 13 ตัว ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในขั้นตอนนี้

จากผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุ ได้สมการพยากรณ์การมีส่วนร่วมของประชาชนในขั้นตอนการตัดสินใจ ดังนี้

$$Y_1 = 0.445 - 0.342X_1 - 1.598E-02X_2 - 0.174X_3 + 0.153X_4 - 7.835E-03X_5 + 1.895E-02X_6 + 0.747X_7 + 0.366X_8 - 6.318E-07X_9 + 5.630E-02X_{10} + 4.870E-03X_{11} + 2.462E-02 X_{12} - 0.149X_{13} + 1.307X_{14} + 0.646X_{15} + 4.987E-02X_{16} - 5.398E-02 X_{17} + 4.581E-05 X_{18} + 0.201X_{19}$$

ตารางที่ 4.15 ความสัมพันธ์ของปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในขั้นตอนการตัดสินใจ

ตัวแปร	สัมประสิทธิ์ถดถอย (b)	ค่าสถิติ t	ค่า นัยสำคัญ (Sig)
ค่าคงที่	.445	.449	.653
1. เพศ (X_1)	-.342	-1.188	.236
2. อายุ (X_2)	-1.598E-02	-1.241	.215
3. ระดับการศึกษา (X_3)	-.174	-1.689	.092
4. จำนวนสมาชิกในครัวเรือน (X_4)	.153	2.180	.030 *
5. ระยะเวลาที่อาศัยในชุมชน (X_5)	-7.835E-03	-.853	.394
6. จำนวนตำแหน่งในชุมชน (X_6)	1.895E-02	.092	.926
7. การเข้าร่วมกลุ่มทำกิจกรรมเพื่อประโยชน์ส่วนรวมในการพัฒนาท้องถิ่น (X_7)	.747	4.425	.000 **
8. อาชีพหลัก (X_8)	.366	1.034	.302
9. รายได้ของครัวเรือนต่อปี (X_9)	-6.318E-07	-.654	.513
10. ความพอเพียงของรายได้ (X_{10})	5.630E-02	.441	.660
11. ขนาดพื้นที่ถือครอง (X_{11})	4.870E-03	.532	.595
12. ความเพียงพอของพื้นที่ทำกินต่อการดำรงชีพของครอบครัว (X_{12})	2.462E-02	.479	.632
13. จำนวนแหล่งที่ได้รับข่าวสารทางด้านป่าไม้ (X_{13})	-.149	-1.979	.049 *
14. การได้รับการฝึกอบรมความรู้ด้านป่าไม้ (X_{14})	1.307	3.696	.000 **
15. การได้รับความรู้ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ (X_{15})	.646	2.377	.018 *
16. ประโยชน์ที่ได้รับจากทรัพยากรป่าไม้ในปัจจุบัน (X_{16})	4.987E-02	.682	.495
17. ประโยชน์ของทรัพยากรป่าไม้ต่อชุมชน (X_{17})	-5.398E-02	-.406	.685
18. ประโยชน์ของทรัพยากรป่าไม้ต่อครอบครัว (X_{18})	4.581E-05	2.272	.024 *
19. ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรป่าไม้ ลุ่มน้ำคลองอู่ตะเภา (X_{19})	.201	1.343	.180

$R^2 = 0.245$ $SEE = 2.368$ $F = 6.500$ $Sig = 0.000$

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

6.3.2 ขั้นตอนการศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม (Y_2) กับตัวแปรอิสระ 19 ตัว (ดังแสดงในตารางที่ 4.16) แสดงให้เห็นว่าตัวแปรอิสระทั้ง 19 ตัว มีอำนาจในการพยากรณ์ตัวแปรการมีส่วนร่วมของประชาชนในขั้นตอนนี้ได้ร้อยละ 26.4 ($R^2 = 0.264$) เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระแต่ละตัวกับตัวแปรการมีส่วนร่วม พบว่า การเข้าร่วมกลุ่มทำกิจกรรมเพื่อประโยชน์ส่วนรวมในการพัฒนาท้องถิ่น และการได้รับการฝึกอบรมความรู้ด้านป่าไม้ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และพบว่า อาชีพหลัก และประโยชน์ของทรัพยากรป่าไม้ต่อครอบครัว มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนตัวแปรอิสระอื่นอีก 15 ตัว ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในขั้นตอนนี้

จากผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุ ได้สมการพยากรณ์การมีส่วนร่วมของประชาชนในขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม ดังนี้

$$Y_2 = -0.403 + 0.106X_1 - 6.371E-04X_2 + 1.516E-02X_3 + 0.103X_4 - 3.801E-03X_5 - 0.180X_6 + 0.796X_7 + 0.831X_8 - 1.520E-06X_9 + 9.027E-02X_{10} + 4.690E-03X_{11} + 8.289E-02 X_{12} + 1.118E-03X_{13} + 1.230X_{14} + 0.410X_{15} - 4.392E-02X_{16} + 9.100E-02 X_{17} + 4.688E-05X_{18} + 6.102E-02X_{19}$$

ตารางที่ 4.16 ความสัมพันธ์ของปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

ตัวแปร	สัมประสิทธิ์ ถดถอย (b)	ค่าสถิติ t	ค่า นัยสำคัญ (Sig)
ค่าคงที่	-.403	-.399	.690
1. เพศ (X ₁)	.106	.360	.719
2. อายุ (X ₂)	-6.371E-04	-.049	.961
3. ระดับการศึกษา (X ₃)	1.516E-02	.144	.885
4. จำนวนสมาชิกในครัวเรือน (X ₄)	.103	1.436	.152
5. ระยะเวลาที่อาศัยในชุมชน (X ₅)	-3.801E-03	-.406	.685
6. จำนวนตำแหน่งในชุมชน (X ₆)	-.180	-.860	.390
7. การเข้าร่วมกลุ่มทำกิจกรรมเพื่อประโยชน์ส่วนรวมในการพัฒนาท้องถิ่น (X ₇)	.796	4.621	.000 **
8. อาชีพหลัก (X ₈)	.831	2.301	.022 *
9. รายได้ของครัวเรือนต่อปี (X ₉)	-1.520E-06	-1.542	.124
10. ความพอเพียงของรายได้ (X ₁₀)	9.027E-02	.693	.489
11. ขนาดพื้นที่ถือครอง (X ₁₁)	4.690E-03	.502	.616
12. ความเพียงพอของพื้นที่ทำกินต่อการดำรงชีพของครอบครัว (X ₁₂)	8.289E-02	1.581	.115
13. จำนวนแหล่งที่ได้รับข่าวสารทางด้านป่าไม้ (X ₁₃)	1.118E-03	.015	.988
14. การได้รับการฝึกอบรมความรู้ด้านป่าไม้ (X ₁₄)	1.230	3.409	.001 **
15. การได้รับความรู้ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ (X ₁₅)	.410	1.478	.140
16. ประโยชน์ที่ได้รับจากทรัพยากรป่าไม้ในปัจจุบัน (X ₁₆)	-4.392E-02	-.589	.556
17. ประโยชน์ของทรัพยากรป่าไม้ต่อชุมชน (X ₁₇)	9.100E-02	.671	.503
18. ประโยชน์ของทรัพยากรป่าไม้ต่อครอบครัว (X ₁₈)	4.688E-05	2.279	.023 *
19. ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรป่าไม้ กลุ่มน้ำคลองอุตะเถา (X ₁₉)	6.102E-02	.400	.689

$R^2 = 0.264$ $SEE = 2.416$ $F = 7.182$ $Sig = 0.000$

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

6.3.3 ขั้นตอนการศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในขั้นตอนการร่วมรับผลประโยชน์ (Y_3) กับตัวแปรอิสระ 19 ตัว (ดังแสดงในตารางที่ 4.17) แสดงให้เห็นว่า ตัวแปรอิสระทั้ง 19 ตัว มีอำนาจในการพยากรณ์ตัวแปรการมีส่วนร่วมของประชาชนในขั้นตอนนี้ได้ร้อยละ 86.40 ($R^2 = 0.864$) เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระแต่ละตัวกับตัวแปรการมีส่วนร่วม พบว่า ประโยชน์ที่ได้รับจากทรัพยากรป่าไม้ในปัจจุบัน และประโยชน์ของทรัพยากรป่าไม้ต่อครอบครัว มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติที่ระดับ 0.01 และพบว่า การเข้าร่วมกลุ่มกิจกรรมเพื่อประโยชน์ส่วนรวมในการพัฒนาท้องถิ่น และขนาดพื้นที่ถือครอง มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนตัวแปรอิสระอื่นอีก 15 ตัว ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในขั้นตอนนี้

จากผลการวิเคราะห์หาคดอยพหุ ได้สมการพยากรณ์การมีส่วนร่วมของประชาชนในขั้นตอนการร่วมรับผลประโยชน์ ดังนี้

$$Y_3 = 0.139 - 6.870E-02X_1 + 2.097E-03X_2 + 5.381E-02X_3 - 2.362E-02X_4 + 4.440E-03X_5 - 7.273E-02X_6 + 0.114X_7 + 0.115X_8 - 1.758E-07X_9 - 6.079E-03X_{10} + 7.125E-03X_{11} - 5.054E-03X_{12} - 1.721E-02X_{13} + 0.156X_{14} + 0.118X_{15} + 1.110X_{16} - 2.288E-02 X_{17} + 3.600E-05 X_{18} - 6.274E-02X_{19}$$

ตารางที่ 4.17 ความสัมพันธ์ของปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในขั้นตอนการร่วมรับผลประโยชน์

ตัวแปร	สัมประสิทธิ์ ถดถอย (b)	ค่าสถิติ t	ค่า นัยสำคัญ (Sig)
ค่าคงที่	.139	.412	.681
1. เพศ (X_1)	-6.870E-02	-.699	.485
2. อายุ (X_2)	2.097E-03	.478	.633
3. ระดับการศึกษา (X_3)	5.381E-02	1.533	.126
4. จำนวนสมาชิกในครัวเรือน (X_4)	-2.362E-02	-.988	.324
5. ระยะเวลาที่อาศัยในชุมชน (X_5)	4.440E-03	1.418	.157
6. จำนวนตำแหน่งในชุมชน (X_6)	-7.273E-02	-1.040	.299
7. การเข้าร่วมกลุ่มทำกิจกรรมเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ในการพัฒนาท้องถิ่น (X_7)	.114	1.983	.048 *
8. อาชีพหลัก (X_8)	.115	.951	.342
9. รายได้ของครัวเรือนต่อปี (X_9)	-1.758E-07	-.534	.594
10. ความพอเพียงของรายได้ (X_{10})	-6.079E-03	-.140	.889
11. ขนาดพื้นที่ถือครอง (X_{11})	7.125E-03	2.283	.023 *
12. ความเพียงพอของพื้นที่ทำกินต่อการดำรงชีพของ ครอบครัว (X_{12})	-5.054E-03	-.289	.773
13. จำนวนแหล่งที่ได้รับข่าวสารทางด้านป่าไม้ (X_{13})	-1.721E-02	-.671	.503
14. การได้รับการฝึกอบรมความรู้ด้านป่าไม้ (X_{14})	.156	1.290	.198
15. การได้รับความรู้ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ (X_{15})	.118	1.273	.204
16. ประโยชน์ที่ได้รับจากทรัพยากรป่าไม้ในปัจจุบัน (X_{16})	1.110	44.528	.000 **
17. ประโยชน์ของทรัพยากรป่าไม้ต่อชุมชน (X_{17})	-2.288E-02	-.505	.614
18. ประโยชน์ของทรัพยากรป่าไม้ต่อครอบครัว (X_{18})	3.600E-05	5.237	.000 **
19. ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรป่าไม้ กลุ่มน้ำ คลองอุตะเกา (X_{19})	-6.274E-02	-1.231	.219

$R^2 = .864$ SEE = 0.807 F = 126.938 Sig = 0.000

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

6.3.4 ขั้นตอนการศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในขั้นตอนการควบคุมติดตามและประเมินผล (Y_4) กับตัวแปรอิสระ 19 ตัว (ดังแสดงในตารางที่ 4.18) แสดงให้เห็นว่า ตัวแปรอิสระทั้ง 19 ตัว มีอำนาจในการพยากรณ์ตัวแปรการมีส่วนร่วมของประชาชนในขั้นตอนนี้ได้ร้อยละ 15.0 ($R = 0.150$) เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระแต่ละตัวกับตัวแปรการมีส่วนร่วม พบว่า การเข้ากลุ่มกิจกรรมเพื่อประโยชน์ส่วนรวมในการพัฒนาท้องถิ่น และประโยชน์ที่ได้รับจากทรัพยากรป่าไม้ในปัจจุบัน มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยที่จำนวนแหล่งที่ได้รับข่าวสารด้านป่าไม้ มีความสัมพันธ์ทางลบกับการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติที่ระดับ 0.01 และพบว่าประโยชน์ของทรัพยากรป่าไม้ต่อครอบครัว มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนตัวแปรอิสระอื่นอีก 15 ตัว ไม่มี ความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในขั้นตอนนี้

จากผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุ ได้สมการพยากรณ์การมีส่วนร่วมของประชาชนในขั้นตอนการติดตามและประเมินผล ดังนี้

$$Y_4 = 0.107 - 8.673E-03X_1 + 5.651E-03X_2 + 8.179E-03X_3 - 2.603E-03X_4 - 4.341E-03X_5 + 3.328E-02X_6 + 0.271X_7 + 0.274X_8 - 2.687E-07X_9 + 0.100X_{10} - 2.188E-03X_{11} - 2.491E-02X_{12} - 9.035E-02X_{13} + 0.105X_{14} + 0.103X_{15} + 9.860E-02X_{16} - 8.668E-02X_{17} + 2.130E-05X_{18} + 3.519E-03X_{19}$$

ตารางที่ 4.18 ความสัมพันธ์ของปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในขั้นตอนการติดตามและประเมินผล

ตัวแปร	สัมประสิทธิ์ ถดถอย (b)	ค่าสถิติ t	ค่า นัยสำคัญ (Sig)
ค่าคงที่	.107	.241	.810
1. เพศ (X_1)	-8.673E-03	-.067	.947
2. อายุ (X_2)	5.651E-03	.979	.328
3. ระดับการศึกษา (X_3)	8.179E-03	.177	.859
4. จำนวนสมาชิกในครัวเรือน (X_4)	-2.603E-03	-.083	.934
5. ระยะเวลาที่อาศัยในชุมชนนี้ (X_5)	-4.341E-03	-1.054	.292
6. จำนวนตำแหน่งในชุมชน (X_6)	3.328E-02	.362	.718
7. การเข้าร่วมกลุ่มทำกิจกรรมเพื่อประโยชน์ส่วนรวมในการ พัฒนาท้องถิ่น (X_7)	.271	3.583	.000 **
8. อาชีพหลัก (X_8)	.274	1.729	.085
9. รายได้ของครัวเรือนต่อปี (X_9)	-2.687E-07	-.620	.535
10. ความพอเพียงของรายได้ (X_{10})	.100	1.748	.081
11. ขนาดพื้นที่ถือครอง (X_{11})	-2.188E-03	-.533	.594
12. ความเพียงพอของพื้นที่ทำกินต่อการดำรงชีพของ ครอบครัว (X_{12})	-2.491E-02	-1.082	.280
13. จำนวนแหล่งที่ได้รับข่าวสารทางด้านป่าไม้ (X_{13})	-9.035E-02	-2.679	.008 **
14. การได้รับการฝึกอบรมความรู้ด้านป่าไม้ (X_{14})	.105	.664	.507
15. การได้รับความรู้ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ (X_{15})	.103	.845	.399
16. ประโยชน์ที่ได้รับจากทรัพยากรป่าไม้ในปัจจุบัน (X_{16})	9.860E-02	3.009	.003 **
17. ประโยชน์ของทรัพยากรป่าไม้ต่อชุมชน (X_{17})	-8.668E-02	-1.455	.147
18. ประโยชน์ของทรัพยากรป่าไม้ต่อครอบครัว (X_{18})	2.130E-05	2.357	.019 *
19. ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรป่าไม้ ลุ่มน้ำ คลองอุตะเภา (X_{19})	3.519E-03	.053	.958

$R^2 = 0.150$ $SEE = 1.061$ $F = 3.541$ $Sig = 0.000$

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

6.3.5 ขั้นตอนการศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกขั้นตอน (Y) กับตัวแปรอิสระ 19 ตัวแปร (ดังแสดงในตารางที่ 4.19) แสดงให้เห็นว่าตัวแปรอิสระทั้ง 19 ตัว มีอำนาจในการพยากรณ์ตัวแปรการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนได้ร้อยละ 36.6 ($R^2 = 0.366$) เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระแต่ละตัว กับตัวแปรการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกขั้นตอน พบว่า การเข้าร่วมกลุ่มทำกิจกรรมเพื่อประโยชน์ส่วนรวมในการพัฒนาท้องถิ่น การได้รับการฝึกอบรมความรู้ด้านป่าไม้ ประโยชน์ที่ได้รับจากทรัพยากรป่าไม้ในปัจจุบัน และประโยชน์ของทรัพยากรป่าไม้ต่อครอบครัว มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกขั้นตอน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และพบว่า อาชีพหลักและการได้รับได้รับความรู้ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกขั้นตอนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนตัวแปรอิสระอื่นอีก 13 ตัว ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกขั้นตอน

จากผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุ ได้สมการพยากรณ์การมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกขั้นตอน ดังนี้

$$Y = 0.288 - 0.314X_1 - 8.866E-03X_2 - 9.681E-02X_3 + 0.229X_4 - 1.154E-02X_5 - 0.200X_6 + 1.928X_7 + 1.587X_8 - 2.596E-06X_9 + 0.241X_{10} + 1.450E-02X_{11} + 7.754 E-02X_{12} - 0.255X_{13} + 2.798X_{14} + 1.278X_{15} + 1.214X_{16} - 7.255E-02X_{17} + 1.500E-04X_{18} + 0.203X_{19}$$

ตารางที่ 4.19 ความสัมพันธ์ของปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน

ตัวแปร	สัมประสิทธิ์ ถดถอย (b)	ค่าสถิติ t	ค่า นัยสำคัญ (Sig)
ค่าคงที่	.288	.132	.895
1. เพศ (X_1)	-.314	-.493	.623
2. อายุ (X_2)	-8.866E-03	-.312	.755
3. ระดับการศึกษา (X_3)	-9.681E-02	-.425	.671
4. จำนวนสมาชิกในครัวเรือน (X_4)	.229	1.480	.140
5. ระยะเวลาที่อาศัยในชุมชนนี้ (X_5)	-1.154E-02	-.568	.570
6. จำนวนตำแหน่งในชุมชน (X_6)	-.200	-.442	.659
7. การเข้าร่วมกลุ่มทำกิจกรรมเพื่อประโยชน์ส่วนรวมในการพัฒนาท้องถิ่น (X_7)	1.928	5.167	.000 **
8. อาชีพหลัก (X_8)	1.587	2.027	.043 **
9. รายได้ของครัวเรือนต่อปี (X_9)	-2.596E-06	-1.216	.225
10. ความพอเพียงของรายได้ (X_{10})	.241	.852	.395
11. ขนาดพื้นที่ถือครอง (X_{11})	1.450E-02	.716	.474
12. ความเพียงพอของพื้นที่ทำกินต่อการดำรงชีพของครอบครัว (X_{12})	7.754E-02	.683	.495
13. จำนวนแหล่งที่ได้รับข่าวสารทางด้านป่าไม้ (X_{13})	-.255	-1.535	.126
14. การได้รับการฝึกอบรมความรู้ด้านป่าไม้ (X_{14})	2.798	3.579	.000 **
15. การได้รับความรู้ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ (X_{15})	1.278	2.125	.034 *
16. ประโยชน์ที่ได้รับจากทรัพยากรป่าไม้ในปัจจุบัน (X_{16})	1.214	7.515	.000 **
17. ประโยชน์ของทรัพยากรป่าไม้ต่อชุมชน (X_{17})	-7.255E-02	-.247	.805
18. ประโยชน์ของทรัพยากรป่าไม้ต่อครอบครัว (X_{18})	1.500E-04	3.365	.001 **
19. ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรป่าไม้ ลุ่มน้ำคลองอู่ตะเภา (X_{19})	.203	.613	.540

$R^2 = 0.366$ $SEE = 5.234$ $F = 11.525$ $Sig = 0.000$

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

บทที่ 5

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ในบทนี้ ผู้วิจัยได้นำเสนอในประเด็นสำคัญ ออกเป็น 3 ส่วน คือ สรุปการวิจัย อภิปรายและข้อเสนอแนะ มีรายละเอียด ดังนี้

1. สรุปการวิจัย

1.1 วัตถุประสงค์ วิธีดำเนินการวิจัย และเครื่องมือ

1.1.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) สภาพเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในพื้นที่ลุ่มน้ำคลองอุตะเถา จังหวัดสงขลา (2) การมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ของประชาชน บริเวณลุ่มน้ำคลองอุตะเถา (3) ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรป่าไม้บริเวณลุ่มน้ำคลองอุตะเถา จังหวัดสงขลา (4) ปัญหาและข้อเสนอแนะในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ บริเวณลุ่มน้ำคลองอุตะเถา จังหวัดสงขลา

1.1.2 วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรในการวิจัย ได้แก่ ประชาชนที่อยู่ในบริเวณพื้นที่ลุ่มน้ำคลองอุตะเถา จังหวัดสงขลา รวม 7 อำเภอ จำนวน 143,469 ครัวเรือน และใช้การคำนวณโดยใช้สูตร Yamane ให้มีความคลาดเคลื่อนได้ร้อยละ 5 ได้ประชากรกลุ่มตัวอย่าง 398.89 ครัวเรือน แต่ในการวิจัยครั้งนี้เก็บรวบรวมข้อมูลทั้งหมด 400 ครัวเรือน

1.1.3 เครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสัมภาษณ์ โดยแบ่งแบบสัมภาษณ์ออกเป็น 4 ตอน คือ (1) ข้อมูลส่วนบุคคล สังคมและเศรษฐกิจ (2) ปัจจัยด้านอื่น ๆ (3) การมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ ลุ่มน้ำคลองอุตะเถา (4) ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ

1.1.4 การทดสอบแบบสัมภาษณ์

นำแบบสัมภาษณ์ไปทดสอบกับประชาชนในพื้นที่ลุ่มน้ำคลองอู่ตะเภาที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 25 คน เพื่อทดสอบความเชื่อมั่น (reliability) แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข แล้วจึงนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง

1.1.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างเป็นรายอำเภอและกระจายในทุกตำบลที่อยู่ในพื้นที่ลุ่มน้ำคลองอู่ตะเภา โดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลในเดือน มกราคม 2547 – พฤษภาคม 2547 ผลการเก็บรวบรวมข้อมูลได้กลุ่มตัวอย่างครบ 400 ครัวเรือน

1.1.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Windows (Statistic Package for the Social Sciences for Windows) และทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ได้แก่ การแจกแจงความถี่ (frequency) ค่าร้อยละ (percentage) ค่ามัชฌิมเลขคณิตหรือค่าเฉลี่ย (arithmetic mean) ค่าต่ำสุด (minimum) ค่าสูงสุด (maximum) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation S.D.) วิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุแบบปกติ (Multiple Regression)

1.1.7 การวัดตัวแปรและเกณฑ์การวัด

เกณฑ์การวัดระดับคะแนน ทำการแบ่งดังนี้ (1) ระดับความคิดเห็น แบ่งเป็น 6 ระดับ คือ 5 = มาก 4 = ค่อนข้างมาก 3 = ปานกลาง 2 = ค่อนข้างน้อย 1 = น้อย 0 = ไม่เห็นด้วย ไม่มีประโยชน์ (2) การมีส่วนร่วม แบ่งเป็น 2 คำตอบ คือ 1 = มีส่วนร่วม 0 = ไม่มีส่วนร่วม (3) ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการจัดการทรัพยากรป่าไม้ให้ประสบความสำเร็จ แบ่งเป็น 2 คำตอบ คือ 1 = ใช่ 0 = ไม่ใช่

1.2 สรุปผลการวิจัยจากการวิเคราะห์ข้อมูล ปรากฏผลดังนี้

1.2.1 ข้อมูลทางด้านพื้นฐานส่วนบุคคล

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 37.0 ปี นับถือศาสนาพุทธ จบการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่า และส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรสและอยู่ด้วยกัน

1.2.2 ข้อมูลทางด้านสังคมและเศรษฐกิจ

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีสมาชิกในครัวเรือน 4 – 6 คน โดยมีสมาชิกเฉลี่ย 4.68 คน มีระยะเวลาการอยู่อาศัยในชุมชนเฉลี่ย 24.05 ปี กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่มีตำแหน่งในชุมชนและนาน ๆ ครั้ง จึงเข้าร่วมกลุ่มทำกิจกรรมเพื่อประโยชน์ส่วนรวมในการพัฒนาท้องถิ่น

ในด้านเศรษฐกิจ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ประกอบอาชีพหลักในการทำสวนยางพารา มีรายได้ของครัวเรือนต่อปีเฉลี่ย 138,136.71 บาท ส่วนใหญ่มีรายได้พอใช้แต่ไม่มีเงินออม มีที่ดินถือครองเป็นของตนเอง ขนาดที่ดินถือครองเฉลี่ย 10.66 ไร่ และส่วนใหญ่มีที่ดินเพียงพอต่อการดำรงชีพของครอบครัว

1.2.3 ข้อมูลด้านอื่น ๆ

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ได้รับข่าวสารทางด้านป่าไม้จากสื่อโทรทัศน์ จำนวนแหล่งข้อมูลที่ได้รับข่าวสารด้านป่าไม้เฉลี่ย 2.99 แหล่ง เคยได้รับความรู้ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้จากเจ้าหน้าที่และครู แต่ไม่เคยได้รับการฝึกอบรมความรู้ทางด้านป่าไม้ ประโยชน์ที่ได้รับจากทรัพยากรป่าไม้ส่วนใหญ่ใช้เป็นแหล่งน้ำและเป็นที่พักผ่อนหย่อนใจ เฉลี่ยได้รับประโยชน์ 3.89 ข้อ

ในด้านความสำคัญของปัจจัยต่าง ๆ ในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับบทบาทของผู้นำชุมชนเป็นอันดับแรก รองลงมาคือ ความรู้ด้านป่าไม้

ในด้านความคิดเห็น กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่าทรัพยากรป่าไม้มีประโยชน์ต่อชุมชนในระดับมาก มีประโยชน์ต่อครอบครัวในระดับค่อนข้างมาก และมีความเห็นว่า ปัจจัยเกี่ยวกับบทบาทของผู้นำชุมชน ความรู้ด้านป่าไม้ ข่าวสารด้านป่าไม้ การสนับสนุนของหน่วยงานราชการ และการสนับสนุนขององค์กรพัฒนาเอกชน หน่วยงานอาสาสมัคร มูลนิธิต่าง ๆ มีบทบาททำให้เข้าร่วมกิจกรรมการจัดการทรัพยากรป่าไม้ในระดับค่อนข้างมาก

1.2.4 การมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าไม้

การมีส่วนร่วมของประชาชนแบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน ได้แก่ (1) ขั้นตอนตัดสินใจ (2) ขั้นตอนการร่วมดำเนินกิจกรรม (3) ขั้นตอนการร่วมรับผลประโยชน์ และ (4) ขั้นตอนการควบคุมติดตามประเมินผล โดยในขั้นตอนมีกิจกรรมย่อยรวม 26 กิจกรรม ตัวแทนประชาชนมีส่วนร่วมในแต่ละกิจกรรมมากน้อยต่างกันไป และพบว่าประชาชนมีส่วนร่วมในการร่วมรับผลประโยชน์ในการใช้เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจมากที่สุด และจากจำนวน 26 กิจกรรมมีประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมเฉลี่ย 7.40 กิจกรรม

1.2.5 ผลการทดสอบสมมติฐาน

จากการศึกษาปัจจัย 19 ตัวแปร ของปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ กลุ่มน้ำคลองอู่ตะเภา แยกแต่ละขั้นตอน ดังนี้

1) ในขั้นตอนการตัดสินใจ พบว่า การเข้าร่วมกลุ่มกิจกรรมเพื่อประโยชน์ส่วนรวมในการพัฒนาท้องถิ่นและการได้รับการฝึกอบรมความรู้ด้านป่าไม้ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติที่ระดับ 0.01 และจำนวนสมาชิกใน

ครัวเรือน การได้รับความรู้ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และประโยชน์ของทรัพยากรป่าไม้ต่อครอบครัว มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และจำนวนแหล่งที่ได้รับข่าวสารทางด้านป่าไม้ มีความสัมพันธ์ทางลบกับการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2) ในขั้นตอนการร่วมดำเนินกิจกรรม พบว่า การเข้าร่วมกลุ่มทำกิจกรรมเพื่อประโยชน์ส่วนรวมในการพัฒนาท้องถิ่น และการได้รับการฝึกอบรมความรู้ด้านป่าไม้ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และอาชีพหลัก ประโยชน์ของทรัพยากรป่าไม้ต่อครอบครัว มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3) ในขั้นตอนการร่วมรับผลประโยชน์ จำนวนประโยชน์ที่ได้รับจากทรัพยากรป่าไม้ในปัจจุบัน และประโยชน์ของทรัพยากรป่าไม้ต่อครอบครัว มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และการเข้าร่วมกลุ่มกิจกรรมเพื่อประโยชน์ส่วนรวมในการพัฒนาท้องถิ่น ขนาดพื้นที่ถือครอง มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

4) ในขั้นตอนการควบคุมติดตามประเมินผล พบว่า การเข้าร่วมกลุ่มทำกิจกรรมเพื่อประโยชน์ส่วนรวมในการพัฒนาท้องถิ่น และจำนวนประโยชน์ที่ได้รับจากทรัพยากรป่าไม้ในปัจจุบัน มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และประโยชน์ของทรัพยากรป่าไม้ต่อครอบครัว มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

5) การมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกขั้นตอน พบว่า การเข้าร่วมกลุ่มทำกิจกรรมเพื่อประโยชน์ส่วนรวมในการพัฒนาท้องถิ่น การได้รับการฝึกอบรมความรู้ด้านป่าไม้ จำนวนประโยชน์ที่ได้รับจากทรัพยากรป่าไม้ในปัจจุบัน และประโยชน์ของทรัพยากรป่าไม้ต่อครอบครัว มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกขั้นตอนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และอาชีพหลัก การได้รับความรู้ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกขั้นตอนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

1.2.6 ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ

1) ความเห็นเกี่ยวกับสาเหตุที่ทำให้การจัดการทรัพยากรป่าไม้โดยชุมชนขาดประสิทธิภาพ กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นว่า เกิดจากสาเหตุต่อไปนี้อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ประชาชนขาดความรู้ด้านป่าไม้ ประชาชนขาดจิตสำนึก ขาดการสนับสนุนจากผู้นำชุมชน นโยบายรัฐไม่

ชัดเจน ระเบียบกฎหมายไม่เอื้ออำนวยในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ของประชาชน และขาดงบประมาณดำเนินการ และมีความเห็นที่เกิดจากมีความขัดแย้งในชุมชน อยู่ในระดับค่อนข้างมาก

2) ปัญหาอุปสรรคในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ ลุ่มน้ำคลองอู่ตะเภา ได้แก่

- (1) ประชาชนขาดความรู้ด้านป่าไม้
- (2) ประชาชนขาดจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้
- (3) ขาดงบประมาณในการดำเนินการจัดการทรัพยากรป่าไม้
- (4) การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ด้านป่าไม้ยังไม่ทั่วถึง
- (5) ประชาชนขาดความสามัคคี
- (6) ขาดการประสานความร่วมมือระหว่างภาครัฐและประชาชน
- (7) ผู้นำชุมชนไม่ให้การสนับสนุนในการแก้ไขปัญหาด้านป่าไม้
- (8) นโยบายของรัฐไม่ชัดเจน
- (9) เจ้าหน้าที่ภาครัฐขาดประสิทธิภาพและความจริงจังในการจัดการทรัพยากรป่าไม้
- (10) แนวเขตป่าไม้ชัดเจน

3) แนวทางการจัดการทรัพยากรป่าไม้ให้ประสบผลสำเร็จ ส่วนใหญ่มีความเห็นว่า ควรมีการบริการให้ความรู้ด้านป่าไม้แก่ประชาชน ควรเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐและชุมชน และสร้างจิตสำนึกแก่ผู้นำชุมชนและประชาชนในการจัดการทรัพยากรป่าไม้

4) ข้อเสนอแนะในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ ลุ่มน้ำคลองอู่ตะเภา ได้แก่

- (1) ปลุกจิตสำนึกให้แก่ประชาชน ได้เห็นความสำคัญของทรัพยากรป่าไม้
- (2) ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการดูแลทรัพยากรป่าไม้ในชุมชนของตน
- (3) สนับสนุนเงินงบประมาณในการจัดการทรัพยากรป่าไม้
- (4) ให้เจ้าหน้าที่ภาครัฐเข้ามามีส่วนร่วมกับประชาชนมากขึ้น
- (5) ให้หน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทำงานอย่างต่อเนื่อง
- (6) ให้ทุกฝ่ายร่วมมือกันอย่างจริงจัง
- (7) ให้มีการจัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในชุมชน
- (8) ให้มีการปลูกป่าทดแทนพื้นที่ป่าที่ถูกทำลาย
- (9) จัดกิจกรรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในชุมชน

- (10) เชื่อมโยงหน่วยงานและกลุ่มองค์กรต่าง ๆ กำหนดบทบาทและวางนโยบายร่วมกัน
- (11) จัดตั้งคณะกรรมการดูแลป่าไม้ในชุมชน
- (12) จัดฝึกอบรมความรู้ทางด้านป่าไม้แก่ราษฎร
- (13) ให้เจ้าหน้าที่ทำงานอย่างจริงจังและโปร่งใส
- (14) ให้ประชาชนได้รับข้อมูลข่าวสารด้านป่าไม้มากขึ้น
- (15) กำหนดกฎระเบียบในการดูแลรักษาป่าให้ชัดเจน
- (16) ให้ประชาชนมีความสามัคคีร่วมมือร่วมใจกันแก้ไขปัญหา
- (17) กำหนดแนวเขตป่าให้ชัดเจน
- (18) ออกเอกสารสิทธิที่ดินทำกินให้ชัดเจน

2. อภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่องปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ ลุ่มน้ำคลองอุตะเถา จังหวัดสงขลา พบว่า ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชน มีหลายปัจจัยด้วยกัน ได้แก่

2.1 จำนวนสมาชิกในครัวเรือน มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ ลุ่มน้ำคลองอุตะเถา ในขั้นตอนตัดสินใจ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 กล่าวคือ ครัวเรือนที่มีจำนวนสมาชิกมาก มีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ ในขั้นตอนการตัดสินใจมากกว่าครัวเรือนที่มีสมาชิกน้อย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะประชาชนที่มีส่วนร่วมในขั้นตอนนี้ มักเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดกับป่า ซึ่งเป็นสังคมชนบท ประชาชนที่อยู่ในชนบทมักอยู่กันเป็นครอบครัวใหญ่ มีสมาชิกในครัวเรือนหลายคน

2.2 การเข้าร่วมกลุ่มทำกิจกรรม เพื่อประโยชน์ส่วนรวมในการพัฒนาท้องถิ่น มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ ลุ่มน้ำคลองอุตะเถา ในขั้นตอนการตัดสินใจ ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม ขั้นตอนการควบคุมติดตามและประเมินผล และในทุกขั้นตอน อย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติที่ระดับ 0.01 และมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในขั้นตอนการร่วมรับผลประโยชน์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 กล่าวคือ ประชาชนที่เข้าร่วมกลุ่มทำกิจกรรมในการพัฒนาท้องถิ่นมาก จะมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าไม้มากกว่าประชาชนที่เข้าร่วมกลุ่มทำกิจกรรมน้อย สอดคล้องกับการวิจัยของอิทธิพล อิศรางกูร ณ อยุธยา (2536 : บทคัดย่อ) ที่กล่าวว่า การมีส่วนร่วมในกิจกรรม

ต่าง ๆ ของสังคม มีความสัมพันธ์ต่อความร่วมมือของราษฎรในการพัฒนาส่งเสริมด้านป่าไม้ อำเภอ กุดบาก จังหวัดสกลนคร

2.3 อาชีพหลัก มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการ ทรัพยากรป่าไม้ กลุ่มน้ำคลองอยู่ตะเภา ในขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม และในทุกขั้นตอน อย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับการวิจัยของบรรพต มาลีหวล (2544 : บทคัดย่อ) ที่ กล่าวไว้ว่า อาชีพหลัก เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ จากผล การศึกษาครั้งนี้ กล่าวได้ว่า ประชาชนที่มีอาชีพทางการเกษตร ได้แก่ การทำสวนยางพารา สวน ผลไม้ ซึ่งเป็นอาชีพที่มีพื้นที่อยู่ใกล้ชิดป่าและการประกอบอาชีพ จำเป็นต้องพึ่งพาความอุดม สมบูรณ์ของทรัพยากร โดยเฉพาะทรัพยากรดินและน้ำ ซึ่งเกี่ยวข้องกับทรัพยากรป่าไม้ ทำให้ ประชาชนที่มีอาชีพทางการเกษตรเห็นคุณค่าความสำคัญของทรัพยากรป่าไม้ จึงเข้ามามีส่วนร่วมใน การจัดการทรัพยากรป่าไม้มากกว่าประชาชนที่มีอาชีพนอกภาคเกษตร

2.4 ขนาดพื้นที่ถือครอง มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการมีส่วนร่วมของประชาชนใน การจัดการทรัพยากรป่าไม้ กลุ่มน้ำคลองอยู่ตะเภา ขั้นตอนการร่วมรับผลประโยชน์อย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับการวิจัยของชานาญ พูลพังกา (2543 : บทคัดย่อ) ที่กล่าวว่า ขนาดพื้นที่ถือครอง เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้พื้นที่โครงการ อันเนื่องมาจากพระราชดำริเทือกเขาพระ อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ และสอดคล้องกับการ วิจัยของสมพงษ์ กรทอง (2545 : บทคัดย่อ) ที่กล่าวว่า ขนาดพื้นที่ถือครองเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการมี ส่วนร่วมในการจัดการสวนป่าชุมชนใหญ่ – ชับเหว อำเภอววกเหล็ก จังหวัดสระบุรี จากผลการศึกษา ครั้งนี้ กล่าวได้ว่า ประชาชนที่มีขนาดพื้นที่ถือครองมาก ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพหลักทาง การเกษตร ซึ่งผู้ที่ประกอบอาชีพทางการเกษตร จะมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ มากกว่าประชาชนที่ประกอบอาชีพทางด้านอื่น

2.5 จำนวนแหล่งที่ได้รับข่าวสาร มีความสัมพันธ์ทางลบกับการมีส่วนร่วมของ ประชาชนในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ กลุ่มน้ำคลองอยู่ตะเภา ขั้นตอนการควบคุมติดตามและ ประเมินผล ขั้นตอนการตัดสินใจ อย่างมีนัยสำคัญอย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ตามลำดับ กล่าวคือ ประชาชนที่ได้รับข่าวสารจากจำนวน มากแหล่งมีส่วนร่วมน้อยกว่าประชาชนที่ได้รับข่าวสารจำนวนน้อยแหล่ง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ประชาชนที่มีส่วนร่วมในขั้นตอนตัดสินใจ และขั้นตอนการควบคุมติดตามและประเมินผล เป็น ประชาชนที่อยู่ในชนบทใกล้ป่า ทำให้มีโอกาสรับข่าวสารจากแหล่งต่าง ๆ ได้น้อยกว่าประชาชนที่ อยู่ในเมือง ซึ่งไม่ได้มีส่วนร่วมในขั้นตอนดังกล่าว

2.6 การได้รับการฝึกอบรม มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ กลุ่มน้ำคลองอุตะเถา ในขั้นตอนตัดสินใจ ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม และในทุกขั้นตอน อย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติที่ระดับ 0.01 กล่าวคือ ประชาชนที่ได้รับการฝึกอบรมด้านป่าไม้ จะมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าไม้มากกว่าประชาชนที่ไม่ได้รับการฝึกอบรม จากผลการศึกษา กล่าวได้ว่า ประชาชนที่ได้รับการฝึกอบรมความรู้ด้านป่าไม้ ทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจและทราบแนวทางในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ถูกวิธี จึงเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าไม้มากกว่าประชาชนที่ไม่ได้รับการฝึกอบรม

2.7 การได้รับความรู้ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ กลุ่มน้ำคลองอุตะเถา ในขั้นตอนศึกษา สถานการณ์ ปัญหาสาเหตุ การวางแผนกำหนดกิจกรรม และในทุกขั้นตอน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 กล่าวคือ ประชาชนที่ได้รับความรู้ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ จะมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าไม้มากกว่าประชาชนที่ไม่ได้รับความรู้ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ สอดคล้องกับการวิจัยของบรรพต มาลีหวล (2544 : บทคัดย่อ) ที่กล่าวว่า ความรู้ความเข้าใจด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จากการศึกษาครั้งนี้ กล่าวได้ว่า ประชาชนที่ได้รับความรู้ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ จะเป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจถึงประโยชน์ของทรัพยากรป่าไม้ จึงรู้ถึงประโยชน์และตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรป่าไม้ และเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าไม้มากกว่าผู้ซึ่งไม่ได้รับความรู้ทางด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

2.8 จำนวนประโยชน์ที่ได้รับจากทรัพยากรป่าไม้ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ กลุ่มน้ำคลองอุตะเถา ในขั้นตอนการร่วมรับผลประโยชน์ การควบคุมติดตามและประเมินผล และในทุกขั้นตอน อย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติที่ระดับ 0.01 กล่าวคือ ประชาชนที่ได้รับประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม้หลายอย่าง จะมีส่วนร่วมมากกว่าประชาชนที่ได้รับประโยชน์น้อย สอดคล้องกับการวิจัยของบรรพต มาลีหวล (2544 : บทคัดย่อ) ที่กล่าวว่า การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม้ เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จากผลการศึกษาครั้งนี้ กล่าวได้ว่า ผู้ที่มีจำนวนประโยชน์ที่ได้รับจากทรัพยากรป่าไม้มาก จะเป็นผู้ซึ่งตระหนักถึงประโยชน์และคุณค่าของทรัพยากรป่าไม้ จึงเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าไม้มากกว่าผู้ที่ได้รับจำนวนประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม้เพียงน้อย

2.9 ประโยชน์ของทรัพยากรป่าไม้ต่อครอบครัว มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ กลุ่มน้ำคลองอุตะเถา ในขั้นตอนการร่วมรับ

ผลประโยชน์ อย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติที่ระดับ 0.01 และขั้นตอนศึกษาสถานการณ์ ปัญหาสาเหตุ วางแผนกำหนดกิจกรรม ขั้นตอนดำเนินกิจกรรม ขั้นตอนควบคุมติดตามและประเมินผล และใน ทุกขั้นตอนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 กล่าวคือ ประชาชนที่ครอบครัวได้รับประโยชน์ จากทรัพยากรป่าไม้มาก จะมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าไม้มากกว่าประชาชนที่ครอบครัว ได้รับประโยชน์น้อย จากผลการศึกษาครั้งนี้ กล่าวได้ว่า ประชาชนที่ครอบครัวได้รับประโยชน์จาก ทรัพยากรป่าไม้มาก มักเป็นผู้ที่มีวิถีชีวิตผูกพันอยู่กับป่า รู้ถึงคุณค่าของป่าที่มีผลต่อการดำรงชีพของ ครอบครัว ตลอดจนมักเป็นผู้ซึ่งเห็นการเปลี่ยนแปลงของทรัพยากรป่าไม้ ทำให้เข้ามามีส่วนร่วมใน การจัดการทรัพยากรป่าไม้มากกว่าผู้ซึ่งครอบครัวได้รับประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม้

3. ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากร ป่าไม้ กลุ่มน้ำคลองอุตะเถา จังหวัดสงขลา ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

3.1.1 เนื่องจากการศึกษาพบว่า ประชาชนที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนน้อย เข้าร่วมกลุ่มในการทำกิจกรรมน้อย มีอาชีพหลักนอกเหนือจากภาคเกษตร มีพื้นที่ถือครองน้อย ได้รับ ข่าวดารจากหลายแหล่ง ไม่เคยได้รับการฝึกอบรม ไม่เคยได้รับความรู้ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่า ไม้ มีจำนวนประโยชน์ที่ได้รับจากทรัพยากรป่าไม้ น้อย และครอบครัวได้รับประโยชน์จาก ทรัพยากรป่าไม้ น้อย ยังมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ในระดับที่ต่ำ ดังนั้น หน่วยงานของ รัฐ โดยเฉพาะกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช และกรมป่าไม้ ตลอดจนหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ควรดำเนินการดังนี้

- 1) ประชาสัมพันธ์ในรูปแบบที่ใกล้ชิดประชาชนมากกว่ารูปแบบที่ผ่านสื่อ
- 2) จัดฝึกอบรมประชาชนในกลุ่มดังกล่าว เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจและ

ตระหนักถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าไม้

3.1.2 จากการศึกษาพบว่า ประชาชนที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนมาก เข้าร่วม กลุ่มในการทำกิจกรรมบ่อยครั้ง มีอาชีพหลักภาคเกษตร มีพื้นที่ถือครองมาก เคยได้รับการฝึกอบรม เคยได้รับความรู้ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ มีจำนวนประโยชน์ที่ได้รับจากทรัพยากรป่าไม้ มาก และครอบครัวได้รับประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม้มาก เป็นกลุ่มซึ่งมีส่วนร่วมในการจัดการ ทรัพยากรป่าไม้ ดังนั้นควรดำเนินการดังนี้

1) สนับสนุนให้ประชาชนกลุ่มนี้เป็นผู้นำในการจัดตั้งชมรมหรือกลุ่มอนุรักษ์ต่าง ๆ ขึ้นภายในชุมชน เพื่อเป็นหน่วยประสานงานในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ระหว่างภาครัฐและประชาชนในชุมชน

2) ส่งเสริมและสนับสนุนการสร้างเครือข่ายกลุ่มเพื่อให้ชุมชนได้มีการรวมกลุ่มในท้องถิ่นของตนเองมากขึ้น สนับสนุนให้กลุ่มเกิดความเข้มแข็ง มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ความรู้ ประสบการณ์ และข้อมูลข่าวสารซึ่งกันและกันอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง

3.1.3 เจ้าหน้าที่ภาครัฐ จะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับงานประชาสัมพันธ์ต้องเป็นนักส่งเสริมที่ดี และต้องปฏิบัติงานให้ใกล้ชิดกับชุมชน เพื่อให้ความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้อง สร้างและปลูกจิตสำนึกให้กับประชาชนในชุมชน เมื่อประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจ และตระหนักถึงคุณค่าและประโยชน์ของทรัพยากรป่าไม้ ก็จะเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ต่อไป ดังนั้นควรพัฒนาเจ้าหน้าที่ภาครัฐ ดังนี้

1) ปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ของเจ้าหน้าที่ให้เห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าไม้

2) ฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ให้มีความรู้ความสามารถและทักษะการทำงานส่งเสริมด้านป่าไม้

3.1.4 จากการศึกษาพบว่า ปัญหาอุปสรรคที่สำคัญในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ ลุ่มน้ำคลองอุตะเถา ได้แก่ ประชาชนขาดความรู้และขาดจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ รวมถึงขาดงบประมาณในการดำเนินงาน ขาดการประสานความร่วมมือระหว่างภาครัฐและประชาชน การประชาสัมพันธ์ยังไม่ทั่วถึง ผู้นำชุมชนไม่ให้การสนับสนุน นโยบายของรัฐไม่ชัดเจน และเจ้าหน้าที่ขาดประสิทธิภาพ ซึ่งประชาชนได้ให้ข้อเสนอแนะในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ ที่สำคัญ ได้แก่ การปลูกจิตสำนึก การให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ในชุมชนของตนเอง ให้หน่วยงานทำงานอย่างต่อเนื่อง และจัดกิจกรรมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ดังนั้นควรดำเนินการ ดังนี้

1) จัดทำแผนแม่บทในการจัดการพื้นที่ลุ่มน้ำคลองอุตะเถาแบบมีส่วนร่วม

2) ทบทวนและปรับปรุงระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ให้ทันสมัยและสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน โดยเน้นให้ประชาชนมีบทบาทและมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ในท้องถิ่นของตนเองมากยิ่งขึ้น

3) ส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการจัดการทรัพยากรป่าไม้อย่างต่อเนื่อง เช่น กิจกรรมการปลูกป่า การป้องกันรักษาป่า และการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน

4) ควรมีการดำเนินงานแบบบูรณาการระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันและมีความต่อเนื่อง

3.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

3.2.1 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการ ทรัพยากรป่าไม้ ในพื้นที่อื่น ๆ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัดการป่าให้สัมฤทธิ์ผลตามเป้าหมายต่อไป

3.2.2 ศึกษาบทบาทของผู้นำชุมชนในท้องถิ่นต่อการจัดการทรัพยากรป่าไม้ เพื่อให้ทราบถึงแนวทางการดำเนินการกระตุ้นให้ผู้นำชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการ ทรัพยากรป่าไม้มากยิ่งขึ้น เพราะจากการศึกษาครั้งนี้ พบว่า บทบาทของผู้นำชุมชนเป็นปัจจัยสำคัญ อันดับแรกที่มีผลต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรมพัฒนาที่ดิน (2545) แผนการใช้ที่ดินลุ่มน้ำสาขาลองอยู่ตะเภา เพื่อรองรับภัยทางธรรมชาติ กรุงเทพมหานคร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
- กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (2546) นโยบายและยุทธศาสตร์กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กรุงเทพมหานคร กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม
- กาญจนา คุ่มทรัพย์ (2543) “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการและดูแลรักษาป่า ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาสอยดาว จังหวัดจันทบุรี” วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการทรัพยากรป่าไม้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- กัลยา วาณิชย์บัญชา (2546) การวิเคราะห์สถิติ : สถิติสำหรับการบริหารและวิจัย พิมพ์ครั้งที่ 7 กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- เกียรติศักดิ์ เรือนทองดี (2536) “ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมของสตรีในการพัฒนา : ศึกษากรณีเฉพาะ กรณีตำบลสหกรณ์นิคม อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพัฒนาสังคม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- โกมล แพรกทอง (2535) “ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการป่าไม้ชุมชน” ใน เอกสารการสอนชุดวิชาการป่าไม้ชุมชน หน้าที่ 1 หน้า 12 – 13 นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์
- คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (ม.ป.ป.) สำนักงานสำนักพัฒนาระบบข้อมูลเพื่อการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545 – 2549) ค้นคืนวันที่ 1 กรกฎาคม 2546 จาก [http://www.nesdb.go.th/Interesting menu/progress plan9/index.html](http://www.nesdb.go.th/Interesting_menu/progressplan9/index.html)
- จรรยารัตน์ หิรัญชุมหะ (2542) “ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของราษฎรในโครงการวนศาสตร์ชุมชนบนพื้นที่สูงในลุ่มน้ำห้วยของเมาะ จังหวัดกาญจนบุรี” วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการป่าไม้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

- จินดา มณีเนตร (2540) “การมีส่วนร่วมของตำรวจป่าไม้ในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้”
 วิทยานิพนธ์ปริญญาโทสิ่งแวดล้อมศึกษามหาบัณฑิต สาขาสิ่งแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย
 มหาวิทยาลัยมหิดล
- ชำนาญ พูลพังกา (2543) “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ พื้นที่
 โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริเทือกเขาพระ อำเภอนองบัว จังหวัดนครสวรรค์”
 วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการป่าไม้ บัณฑิตวิทยาลัย
 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- ชูเกียรติ ภัยลี (2536) “การศึกษาเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและ
 ปราบปรามอาชญากรรมระหว่างเขตพื้นที่ที่มีการปฏิบัติงานกับเขตพื้นที่ที่ไม่มีการ
 ปฏิบัติงานของตำรวจชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ในเขตจังหวัดพระนครศรีอยุธยา”
 วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพัฒนาสังคม บัณฑิตวิทยาลัย
 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- ไชยชนะ สุทธิรัชชัย (2536) “ปัจจัยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ศึกษาเฉพาะ
 กรณีอำเภอบ้านทอง จังหวัดชลบุรี” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขา
 พัฒนาสังคม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- ชิตยา สุวรรณชะฎ (2524) *สังคมวิทยา* กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช
- คูลิต เวชกิจ (2535) “การมีส่วนร่วมของประชาชนและการระดมทรัพยากรเพื่อการป่าไม้ชุมชน”
 ใน *เอกสารการสอนชุดวิชาการป่าไม้ชุมชน* หน่วยที่ 5 หน้า 199 – 242 นนทบุรี
 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์
- ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์ (2527) *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา* กรุงเทพมหานคร
 ศูนย์ศึกษานโยบายสาธารณสุข มหาวิทยาลัยมหิดล
- นิรันดร์ จงวุฒิเวศน์ (2527) *กลวิธีแนวทางวิธีการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในงาน
 พัฒนาชนบท* กรุงเทพมหานคร ศักดิ์โสภณาการพิมพ์
- นิวัตติ เรืองพานิช (2536) “การจัดการป่าไม้ของประเทศไทย” *วารสารสักทอง* 18,2
 (เมษายน – มิถุนายน) : 17 - 27

- บรรพต มาลีหวล (2544) “นโยบายของรัฐและการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์
ทรัพยากรป่าไม้ บริเวณเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทุ่งกระเบน จังหวัดจันทบุรี” วิทยานิพนธ์
ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารทรัพยากรป่าไม้ บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ (2544) “การวิจัยการมีส่วนร่วมทางส่งเสริมการเกษตร” ใน
เอกสารการสอนประมวลสาระชุดวิชา การวิจัยเพื่อการพัฒนาการส่งเสริมการเกษตร
หน่วยที่ 9 หน้า 277 – 338 นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์
- ประสพสุข ดีอินทร์ (2528) “การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าไม้ของกรมการสภาตำบล”
วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหิดล
- เพิ่มศักดิ์ มกรภิรมย์ (2541) “ป่าชุมชน” ใน เอกสารประกอบการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่และสมาชิก
องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น หลักสูตรป่าชุมชน ณ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง
จังหวัดอุทัยธานี
- ไพจิตร ไตรวงศ์ชัย (2538) “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชน ศึกษากรณีบ้าน
ป่าตัน ตำบลปงน้อย อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย” วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตร
มหาบัณฑิต สาขาสังแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล
- มนู รอดภัย (2545) “ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของราษฎรในการอนุรักษ์ป่าชุมชนเขาปากกว้าง
ตำบลธรรมเสน อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี” วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตร
มหาบัณฑิต แขนงวิชาส่งเสริมการเกษตร สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- ยงยุทธ พึ่งวงศ์ญาติ (2543) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ :
กรณีศึกษาหมู่บ้านที่อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา กรุงเทพมหานคร
สำนักบัณฑิตอาสาสมัคร มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- วรวุฒิ ชีรณนทร (2545) “ปัจจัยทางเศรษฐกิจ – สังคมที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการฟื้นฟู
ทรัพยากรป่าไม้ หลังเกิดอุทกภัยครั้งใหญ่ในปี พ.ศ.2531 ของตำบลกำโลน อำเภอลานสกา
จังหวัดนครศรีธรรมราช” วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาการบริหารทรัพยากรป่าไม้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

- วารุณี สุงคาสีทธิ (2543) “การจัดการทรัพยากรป่าไม้และการมีส่วนร่วมของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายและการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกริก
- วิไลพร สมบูรณ์ชัย (2534) “การมีส่วนร่วมของผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ จังหวัดลำปาง” วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล
- สมควร สุรภพพิศิษฐ์ (2542) “ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการปลูกป่าถาวรเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในวโรกาสทรงครองราชย์ปีที่ 50 จังหวัดนครราชสีมา” วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการป่าไม้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- สมชัย เพียรสถาพร (2545) เอกสารประกอบการประชุมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง “การระดมสมองในฐานรักษาราชการแทนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัด เพื่อกำหนดอำนาจหน้าที่ บทบาทและภารกิจ ของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัด” กรุงเทพมหานคร กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช
- สมชาย วิริภิมย์กุล (2543) “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชน กรณีศึกษา: ป่าชุมชนบ้านโคกสันติสุข ตำบลวังหมี่ อำเภอน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา” วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสีเขียว บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล
- สมพงษ์ กรทอง (2545) “ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของราษฎรท้องถิ่นในการจัดการสวนป่ายูบใหญ่-ซับเหว อำเภอมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี” วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารทรัพยากรป่าไม้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- สมศักดิ์ พิริโยธา (2542) “ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของราษฎรในการจัดการป่าชายเลนชุมชนบางเตย อำเภอเมือง จังหวัดพังงา” วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการป่าไม้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- สมศักดิ์ สุขวงศ์ (2536) “เขตกันชน” ใน การจัดการเขตกันชนในประเทศไทย ศูนย์ฝึกอบรมวนศาสตร์ชุมชนแห่งภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก กรุงเทพมหานคร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

- สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี (2544) *สำนักนโยบายของรัฐบาลกับกระทรวง ทบวง กรม
ที่เกี่ยวข้อง กรุงเทพมหานคร*
- สุรพล จันทราปัดย์ (2544) “การนิเทศในการบริหารโครงการส่งเสริมการเกษตร” ใน
เอกสารการสอนชุดวิชา การบริหารและการนิเทศงานส่งเสริมการเกษตร หน้าที่ 13
หน้า 193 นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและ
สหกรณ์
- สุรีย์ ตันท์ศรีสุโรจน์ (2531) “การมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อมของผู้นำเยาวชน
ในชุมชนคลองจั่น เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร” *วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตร
มหาบัณฑิต สาขาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์*
- สุเมธ ทราญแก้ว (2536) “ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการ
ทรัพยากรธรรมชาติ: ศึกษาเฉพาะกรณีโครงการการมีส่วนร่วมของประชาชนในการ
จัดการทรัพยากรธรรมชาติ (สปท.) จังหวัดอุดรธานี” *วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตร
มหาบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*
- อคิน รพีพัฒน์ (2527) “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบทในสภาพสังคมและ
วัฒนธรรมไทย” ใน *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา กรุงเทพมหานคร
ศูนย์การศึกษานโยบายสาธารณะสุข มหาวิทยาลัยมหิดล*
- อนงค์ พัฒนจักร (2535) “การมีส่วนร่วมของสตรีในการพัฒนาทรัพยากรป่าไม้ : กรณีศึกษา
หมู่บ้านห้วยม่วง จังหวัดขอนแก่น” *วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาสังคมวิทยาการพัฒนาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น*
- อภิวัฒน์ เศรษฐรักษ์ (2538) “แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540 – 2544)
ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับป่าไม้ นโยบายป่าไม้แห่งชาติและแผนพัฒนาการป่าไม้ในประเทศ
ไทย” ใน *เอกสารประกอบการบรรยาย สถาบันแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่*
- อำนวยการ คอวนิช (2539 ก) “การจัดการป่าไม้” *วารสารสักทอง* 21,2 (เมษายน – มิถุนายน) : 14 -19
----- (2539 ข) “นโยบายป่าไม้แห่งชาติ” *วารสารสักทอง* 50 ,3 (กรกฎาคม – กันยายน) : 9 – 12
- อิทธิพล อิศรางกูร ณ อยุธยา (2536) “การมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการพัฒนาการส่งเสริม
ความร่วมมือด้านป่าไม้ อำเภอภูคาก จังหวัดสกลนคร” *วิทยานิพนธ์ปริญญา
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*

- Chapin F.S. (1977). "Social Participation and Social Intelligence" In *Hand book of Research Design And Social Measurement* . 3 nd ed. New York: Academic Press.
- Cohen , J.and N.T. Uphoff. (1980). *Rural Development Participation*. Cornell University , Ithaca.
- Maslow , Abraham M. (1954). *Motivational and Personality*. New York: Harper and Brother.
- Parson , Talcott and Edward , Shill A. (1951). *Toward General Theory of Social Action* .
New York: Harward University Press.
- Roger , E.and S.K.Floyd. (1971). *Communication of Innovation : Across – Culture Approach*.
New York: The Free Press.
- Second , Paul F. and Backman , Cart W. (1964). *Social Psycholog* . New York: Mc Graw – Hill
Book.
- Sheng . Y.K. (1990). "Community Participation in Low – Income Housing Project : Problem and
Prospects Community Development." *Journal Oxford University Press*. 25 , 1:10
- Van Dusseldrop , D.B.W.M. (1981). "Participation in Planing Development Influenced By
Governments of Developing Countries at Local Level in Rural Areas." Wageningen:
Department of Rural Sociology in the Tropics and Subtropics Agricultural University.
- Yadav , Ram P. (1979). "People's Participation: Focus on Mobilization of the Rural. In
*Alternative Strategies for Development with Focus on Local Planning and
Development*." Bangkok: UN. [ADI].
- Yamane , T. (1973). *Statistics : An Introduction Analysis* . 3 nd ed. Tokyo: Harper International.

ภาคผนวก

แบบสัมภาษณ์สำหรับการวิจัย

เรื่อง ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชน
ในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ ลุ่มน้ำคลองอู่ตะเภา จังหวัดสงขลา

ชื่อผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ นามสกุล

บ้านเลขที่ หมู่ที่ ชื่อหมู่บ้าน

ตำบล อำเภอ จังหวัด

คำชี้แจง : โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน หรือเติมข้อความลงในช่องว่างที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล สังคมและเศรษฐกิจ

1.1 ข้อมูลส่วนบุคคล

1. เพศ

ชาย

หญิง

2. อายุ ปี

3. ศาสนา

พุทธ

คริสต์

อิสลาม

อื่น ๆ

4. ระดับการศึกษา

ไม่ได้เรียน

ประถมศึกษา

มัธยมศึกษาตอนต้นหรือเทียบเท่า

มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า

อนุปริญญาหรือเทียบเท่า

ปริญญาตรี หรือสูงกว่า

5. สถานภาพสมรส

- โสด
 แต่งงานและอยู่ด้วยกัน
 แต่งงานแต่แยกกันอยู่โดยไม่หย่าร้าง
 หม้าย / หย่าร้าง

6. จำนวนสมาชิกในครัวเรือนทั้งหมด คน

1.2 ข้อมูลด้านสังคม

1. ระยะเวลาที่อาศัยในชุมชนนี้ ปี

2. ตำแหน่งในชุมชน

- ไม่มี
 มี ระบุ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
 กำนัน
 ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ผู้ใหญ่บ้าน
 สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.)
 ประธานกลุ่ม
 สมาชิกกลุ่ม
 อื่นๆ ระบุ

3. การเข้าร่วมกลุ่มทำกิจกรรมเพื่อประโยชน์ส่วนรวมในการพัฒนาท้องถิ่น

- ไม่เคยเข้าร่วม
 นานๆ ครั้ง
 บ่อยครั้ง
 ทุกครั้ง

1.3 ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ

1. อาชีพหลัก (ตอบเพียงข้อเดียว)

☐ ทำนา	☐ ทำสวนยางพารา
☐ ทำสวนผลไม้	☐ เลี้ยงสัตว์
☐ ค้าขาย	☐ รับจ้าง
☐ รับราชการ / รัฐวิสาหกิจ	☐ อื่นๆ ระบุ

2. อาชีพรอง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ ทำนา	☐ ทำสวนยางพารา
☐ ทำสวนผลไม้	☐ เลี้ยงสัตว์
☐ ค้าขาย	☐ รับจ้าง
☐ รับราชการ / รัฐวิสาหกิจ	☐ อื่นๆ ระบุ

3. รายได้ของครัวเรือนต่อปี จำนวน บาท

4. ความพอเพียงของรายได้

☐ พอเพียง ดังนี้	
☐ พอใช้และมีเงินออม	☐ พอใช้แต่ไม่มีเงินออม
☐ ไม่พอเพียง ดังนี้	
☐ ไม่พอใช้ ไม่มีหนี้สิน	☐ ไม่พอใช้ ต้องกู้ยืม

5. ขนาดพื้นที่ถือครอง

☐ ไม่มีที่ดินถือครองเป็นของตนเอง
☐ อาศัยผู้อื่นทำ จำนวน ไร่
☐ เช่าที่ดิน จำนวน ไร่
☐ มีที่ดินถือครองเป็นของตนเอง จำนวน ไร่

6. ความเพียงพอของพื้นที่ทำกินต่อการดำรงชีพของครอบครัว

เพียงพอ

ไม่เพียงพอ

ตอนที่ 2 ปัจจัยด้านอื่นๆ

1. แหล่งที่ได้รับข่าวสารทางด้านป่าไม้ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

หนังสือพิมพ์

หอกระจายข่าว

วิทยุ

โทรทัศน์

ผู้นำชุมชน

หน่วยงานราชการ

องค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs)

สถานที่ประกอบกิจกรรมทางศาสนา

เพื่อนบ้าน ญาติ

อื่นๆ ระบุ

2. การได้รับการฝึกอบรมความรู้ทางด้านป่าไม้

ไม่เคย

เคย จำนวน ครั้ง เรื่อง (ระบุ)

3. การได้รับความรู้ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

ไม่เคย

เคย (ระบุแหล่ง ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

เจ้าหน้าที่ป่าไม้

องค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs)

ครู

องค์กรบริหารส่วนตำบล (อบต.)

ผู้นำชุมชน

สถานที่ประกอบกิจกรรมทางศาสนา

อื่นๆ ระบุ

4. ประโยชน์ของทรัพยากรป่าไม้

ประโยชน์ของ ทรัพยากรป่าไม้	ระดับความมีประโยชน์					
	มาก	ค่อนข้าง มาก	ปาน กลาง	ค่อนข้าง น้อย	น้อย	ไม่มี ประโยชน์
4.1 ประโยชน์ต่อชุมชน						
4.2 ประโยชน์ต่อครอบครัว						

5. ประโยชน์ที่ได้รับจากทรัพยากรป่าไม้ในปัจจุบัน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ เป็นแหล่งน้ำ	☐ เป็นแหล่งอาหาร
☐ เป็นแหล่งไม้ใช้สอย	☐ เป็นแหล่งพืชสมุนไพร
☐ เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจ	☐ เป็นสถานที่เลี้ยงสัตว์
☐ อื่นๆ ระบุ	

6. ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรป่าไม้ กลุ่มน้ำคลองอุต๊ะเกา

ประเด็น	เห็นด้วย มาก	เห็นด้วย ค่อนข้าง มาก	เห็นด้วย ปานกลาง	เห็นด้วย ค่อนข้าง น้อย	เห็นด้วย น้อย	ไม่เห็น ด้วย
1. ผู้นำชุมชนมีบทบาทในการจัดการ ทรัพยากรป่าไม้						
2. เมื่อท่านมีความรู้ด้านป่าไม้แล้ว ท่านจะเข้าร่วมในกิจกรรมการ จัดการทรัพยากรป่าไม้มากขึ้น						
3. เมื่อท่านได้รับข่าวสารด้าน กิจกรรมการจัดการ ทรัพยากร ป่าไม้แล้ว ท่านจะเข้าร่วมใน กิจกรรมมากขึ้น						
4. การที่หน่วยงานราชการเข้า สนับสนุนกิจกรรมจัดการ ทรัพยากรป่าไม้แล้ว ท่านจะ เข้าร่วมในกิจกรรมมากขึ้น						
5. การที่องค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs) หน่วยงานอาสาสมัคร มูลนิธิต่างๆ เข้าสนับสนุน กิจกรรมการจัดการทรัพยากร ป่าไม้แล้ว ท่านจะเข้าร่วมใน กิจกรรมมากขึ้น						

7. ระดับความสำคัญของปัจจัยต่าง ๆ ในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ โดยให้ลำดับตามความสำคัญมากไปน้อย ด้วยการระบุนหมายเลข 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ไว้ในวงเล็บ

- (.....) บทบาทของผู้นำชุมชน
- (.....) ความรู้ด้านป่าไม้
- (.....) ข่าวสารด้านป่าไม้
- (.....) การสนับสนุนของหน่วยงานราชการ
- (.....) การสนับสนุนขององค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs) หน่วยงานอาสาสมัคร มูลนิธิต่างๆ
- (.....) การรวมกลุ่มของคนในชุมชน
- (.....) การมีส่วนร่วมและความสามัคคีของคนในชุมชน

ตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ กลุ่มน้ำคลองอุตะเถา

กิจกรรม	ไม่มี ส่วนร่วม	มี ส่วนร่วม	ถ้ามีส่วนร่วม จำนวนกี่ครั้ง/ปี
1. ขั้นตอนการศึกษาสถานการณ์			
1.1 การศึกษาสภาพของป่า			
1.2 การศึกษาการเปลี่ยนแปลงของป่าในอดีตกับปัจจุบัน			
1.3 การศึกษาผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงหรือทำลายทรัพยากรป่าไม้ในชุมชน			
2. ขั้นตอนการศึกษาปัญหาและสาเหตุ			
2.1 การศึกษาและเสนอปัญหาที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรป่าไม้			
2.2 การร่วมวิเคราะห์ปัญหาด้านการจัดการทรัพยากรป่าไม้ในชุมชน			
2.3 การร่วมวิเคราะห์สาเหตุที่ทำให้ทรัพยากรป่าไม้เสื่อมโทรม			

ตอนที่ 3 (ต่อ)

กิจกรรม	ไม่มี ส่วนร่วม	มี ส่วนร่วม	ถ้ามีส่วนร่วม จำนวนกี่ครั้ง / ปี
3. ขั้นตอนการวางแผนและกำหนดกิจกรรม			
3.1 การวางแผนงานหรือให้ข้อเสนอแนะในการจัดการทรัพยากรป่าไม้			
3.2 การกำหนดกิจกรรมในการจัดการป่า			
4. ขั้นตอนการร่วมดำเนินกิจกรรม			
4.1 การจัดตั้งและคัดเลือกคณะกรรมการดูแลรักษาป่า			
4.2 การกำหนดกฎระเบียบในการดูแลรักษาป่า			
4.3 การสำรวจพื้นที่และกำหนดแนวเขตป่า			
4.4 การปลูกป่า			
4.5 การบำรุงรักษาป่า			
4.6 การลาดตระเวน ตรวจสอบตราพื้นที่ป่า			
4.7 การดับไฟป่าและทำแนวกันไฟ			
4.8 การเสี่ยสละทุนทรัพย์และอุปกรณ์ต่างๆ เพื่อช่วยในการดูแลรักษาป่า			
4.9 การประชาสัมพันธ์ให้บุคคลทั่วไปเห็นคุณค่าของป่าไม้			

ตอนที่ 3 (ต่อ)

กิจกรรม	ไม่มี ส่วนร่วม	มี ส่วนร่วม	ถ้ามีส่วนร่วม จำนวนกี่ครั้ง / ปี
5. ขั้นตอนการร่วมรับผลประโยชน์			
5.1 การใช้ประโยชน์แหล่งน้ำ			
5.2 การใช้เป็นแหล่งอาหาร			
5.3 การใช้เป็นแหล่งไม้ใช้สอย			
5.4 การใช้เป็นแหล่งพืชสมุนไพร			
5.5 การใช้เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ			
5.6 การใช้เป็นสถานที่เลี้ยงสัตว์			
6. ขั้นตอนการติดตาม และประเมินผล			
6.1 การร่วมติดตามและประเมินผลความอุดมสมบูรณ์ของป่าไม้ในชุมชน			
6.2 การร่วมติดตามและประเมินผลความสำเร็จจากการปลูกป่าในกรณีต่างๆ			
6.3 การร่วมติดตามและประเมินผลเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรป่าไม้ในชุมชน			

ตอนที่ 4 ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ

1. ความเห็นเกี่ยวกับสาเหตุที่ทำให้การจัดการทรัพยากรป่าไม้โดยชุมชนขาดประสิทธิภาพ

สาเหตุ	เห็นด้วย มาก	เห็นด้วย ค่อนข้าง มาก	เห็นด้วย ปานกลาง	เห็นด้วย ค่อนข้าง น้อย	เห็นด้วย น้อย	ไม่เห็น ด้วย
1. ประชาชนขาดความรู้ด้านป่าไม้						
2. ประชาชนขาดจิตสำนึก						
3. มีความขัดแย้งในชุมชน						
4. ขาดการสนับสนุนจากผู้นำ ชุมชน						
5. นโยบายของรัฐไม่ชัดเจน						
6. ระเบียบ กฎหมายไม่เอื้ออำนวย ในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ ของประชาชน						
7. เจ้าหน้าที่ของรัฐขาด ประสิทธิภาพ						
8. ขาดงบประมาณดำเนินการ						

2. แนวทางการจัดการทรัพยากรป่าไม้ให้ประสบความสำเร็จ

แนวทางการจัดการ	ใช่	ไม่ใช่
1. รัฐกำหนดนโยบายให้ชัดเจน		
2. รัฐออกกฎหมายรองรับการจัดการทรัพยากรป่าไม้โดยประชาชน		
3. บริการให้ความรู้ด้านป่าไม้แก่ประชาชน		
4. สนับสนุนงบประมาณดำเนินการ		
5. เพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐและชุมชน		
6. สร้างจิตสำนึกแก่ผู้นำชุมชนและประชาชนในการจัดการทรัพยากรป่าไม้		

3. ปัญหาอุปสรรคในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ ลุ่มน้ำคลองอุตตะเกา

- 1)
- 2)
- 3)
- 4)
- 5)

4. ข้อเสนอแนะและแนวทางแก้ไขปัญหาการจัดการทรัพยากรป่าไม้ ลุ่มน้ำคลองอุตตะเกา

- 1)
- 2)
- 3)
- 4)
- 5)

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นางนพวรรณ เสวตานนท์
วันเดือน ปี เกิด	27 สิงหาคม 2500
สถานที่เกิด	อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา
ประวัติการศึกษา	วทบ. (วนศาสตร์) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ พ.ศ.2524
สถานที่ทำงาน	กลุ่มงานวิชาการ สำนักบริหารจัดการในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ 20
ตำแหน่ง	หัวหน้ากลุ่มงานวิชาการ สำนักบริหารจัดการในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ 20